

บทที่ 4

สุขวิมละวีวหลวง : การศึกษารูปแบบและเนื้อหา

สุขวิมละวีวหลวง เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทเขินที่มีบทบาทและความสำคัญต่อกลุ่มชนทั้งการเป็นสื่อสนองความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ เป็นกลไกทางสังคมในการสร้างมาตรฐานจริยธรรมและวางแบบแผนพฤติกรรมให้กับกลุ่มชน

คุณค่าเชิงสังคมของวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นที่ประจักษ์ต่อกลุ่มชนชาวไทเขิน ดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ไปแล้ว ในขณะที่เดียวกันคุณค่าเชิงวรรณกรรมของ สุขวิมละวีวหลวง ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้ง เนื่องจากวรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งมีความครบถ้วนทั้งคุณค่าเชิงสังคมและคุณค่าเชิงวรรณกรรมนั้นหาไม่ได้ง่ายนัก

ก่อนที่จะศึกษา สุขวิมละวีวหลวง ในเชิงวรรณกรรม ควรที่จะได้กล่าวถึง ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับชื่อเรื่อง ผู้สร้างสรรค์ ที่มาของเรื่องและจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ เป็นเบื้องต้นดังต่อไปนี้

4.1 สุขวิมละวีวหลวง : ภูมิหลัง

4.1.1 ชื่อเรื่อง

สุขวิมละวีวหลวง เป็นวรรณกรรมที่ตั้งชื่อเรื่องจากตัวละคร 2 ตัว คือ สุขวิมละ ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญอุปัชฌาย์เพื่อบำเพ็ญพระโพธิญาณ ส่วน วีวหลวง เป็นชื่อของพระยาอุสุภราชหัวหน้าเจ้าผู้ปกครองในทางธรรมะ ตัวละครทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในฐานะ ลูกเขยกับพ่อตา

การตั้งชื่อเรื่องวรรณกรรมของกลุ่มชนซึ่งใช้อักษรกลุ่มล้านนาในการบันทึกคำภีร์ โดยส่วนใหญ่จะมีการตั้งชื่อตามลำดับความนิยมดังนี้

1. ตั้งชื่อตามตัวเอกฝ่ายชายหรือตัวเอกฝ่ายหญิง เช่น สุขวิมละ หอยสังข์ ก้ากาค้า เจ้าบุญหลง จันทปโย สุนันทกุมาร นางอุทธรา นางอมรา พิมพาชนะนึ่งนางอรพิมพ์ เป็นต้น
2. ตั้งชื่อตามตัวเอกฝ่ายชายและตัวเอกฝ่ายหญิง เช่น สุริยาพิณคำ อุตสาบารส เจ้าสุวัตรนางบัวคำ สุริยวงศ์ ไกรสร เป็นต้น

3. ตั้งชื่อตามความสัมพันธ์อื่น ๆ ของตัวละคร เช่น ช้างโพรงนางผมหอม (พ่อ-ลูก)
กำพร้าวิวทอง (พ่อ-ลูก) กำพร้าหมาดำ (ลูก-แม่) บั้วรมบัวเขียว (พี่-น้อง)
สุวิณะ เมฆะหมาขนดำ (น้อง-พี่) เป็นต้น

ข้อสังเกต การตั้งชื่อวรรณกรรมตามตัวละคร 2 ตัวนั้น ความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งสองมักจะ เป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันคือ พระเอกกับนางเอก แม่กับลูก พ่อกับลูก พี่กับน้อง แต่ สุวิณะ วิวหลวง เป็นการตั้งชื่อที่แปลกออกไปกล่าวคือ เป็นการตั้งชื่อตาม ลูกเขยกับพ่อตา ซึ่งโดยปกติแล้วความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองมักจะเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเช่น สุวิณะสังข์กับพระยาสามล (สุวิณะ หอยสังข์) อ้ายร้อยชอกกับพระยาภิรมติ (อ้ายร้อยชอด) พระบารสกับพระยาพรหมทัต (อุสสาบารส) บ่าวโงวกับพระยาภิรมติ (นางเกี้ยวฮ้าน) เป็นต้น สาเหตุที่มีการตั้งชื่อเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมชาดกซึ่งมีตัวละครส่วนใหญ่เป็นตัวละครแบบฉบับ (Typed character) หรือตัวละครที่มีแต่ความดีเท่านั้น ผู้สร้างสรรค์จึงได้นำสัญลักษณ์แห่งความดีนี้มารวมกันเป็นชื่อเรื่อง ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ แม้ว่าชื่อเรื่องจะประกอบด้วยตัวละครที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความดีถึง 2 บุคคล แต่ในเนื้อเรื่องนั้นบุคคลที่มีความเด่นมากที่สุดกลับเป็นนางอุมมาทันตี ธิดาของพระยาวิวและชายาของสุวิณะ โดยที่ตัวละครทั้งสองเป็นตัวเสริมให้บทบาทของนางเด่นชัดมากขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุที่ผู้สร้างสรรค์ไม่นำชื่อ นางอุมมาทันตี ไปตั้งเป็นชื่อวรรณกรรม มิได้เป็นเพราะการให้ความสำคัญกับบุรุษมากกว่าสตรีตามค่านิยมของคนโบราณที่ว่าผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า แต่อาจเนื่องจากเหตุผลที่ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งคือต้องการกล่าวถึงบรรพบุรุษใน ตำนานเมืองเชียงตุง โดยใช้ วิวหลวง เป็นสัญลักษณ์แทนและสาเหตุที่นำชื่อ สุวิณะ เข้าร่วมด้วยนั้นเนื่องจากสุวิณะ เป็นตัวละครที่ได้รับการดัดแปลงมาจากพระเวสสันดร ใน มหาชาติ อันเป็นวรรณกรรมพื้นฐานในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องนี้ อีกทั้งผู้สร้างสรรค์มีกุศโลบายในการนำเสนอวรรณกรรมเรื่อง สุวิณะ วิวหลวง คู่กับ มหาชาติ ในบริบททางสังคม จึงเริ่มต้นบทบาทคู่ตั้งแต่ชื่อเรื่อง เป็นประการแรก

4.1.2 ผู้สร้างสรรค์

จากการศึกษาคัมภีร์ต้นฉบับของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวิวาทวง** ของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ไทรวมทั้งคัมภีร์ต้นฉบับของกลุ่มชนชาวไทย เช่นผู้เป็นเจ้าของและแหล่งกำเนิดวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วยนั้น ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ มีเพียงแต่ชื่อผู้จารหรือคัดลอกเท่านั้น ซึ่ง ถึงระ วรรณสัย (2523:21) กล่าวว่า การไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ในวรรณกรรมชาติกอนอกนิบาตนั้น เนื่องมาจากนักปราชญ์สมัยโบราณถือว่าการแต่งชาดกพื้นบ้านเป็นเรื่องง่าย ใคร ๆ ก็แต่งได้ หากจารชื่อลงไปนคัมภีร์ อาจได้รับการตำหนิจากผู้อื่นหรือเป็นการลดภูมิปัญญาของตนลงไป และอาจเป็นด้วยแนวคิดดังกล่าว จึงทำให้ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องนี้ไม่จารชื่อลงไปในงานวรรณกรรม ั้งๆ ที่วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวิวาทวง** ถือเป็นวรรณกรรมที่เกิดจากประดิษฐการอันชาญฉลาดลุ่มลึกของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งน้อยคนนักในสังคมท้องถิ่นจะทำได้

อย่างไรก็ตาม ถือได้ว่าผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นผู้รอบรู้ในงานวรรณกรรมทั้งวรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรมตำนาน และยังเป็นผู้สามารถผสมผสาน ปรับเปลี่ยนวรรณกรรมเหล่านั้นให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืนและแนบเนียน แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้สร้างสรรค์คือใคร แต่จากการศึกษาประดิษฐการของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวิวาทวง** และบริบททางสังคมของวรรณกรรมเรื่องนี้ ทำให้ผู้วิจัยวินิจฉัยผู้สร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ผู้สร้างสรรค์เป็นเพศชาย เนื่องจากในสมัยโบราณผู้ที่รอบรู้ในงานวรรณกรรมทั้งในฐานะผู้อ่าน ผู้จารและผู้สร้างสรรค์ มักเป็นเพศชาย ส่วนเพศหญิงไม่มีโอกาสทางการศึกษา จึงไม่มีความรู้ในด้านดังกล่าว อีกประการหนึ่งดินแดนล้านนาและดินแดนใกล้เคียงในสมัยโบราณนั้นไม่เคยปรากฏผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมที่เป็นเพศหญิง เลย
2. ผู้สร้างสรรค์เป็นพระภิกษุ เนื่องจากความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ในสมัยโบราณนั้นจะอยู่ในกลุ่มของพระภิกษุ สามเณร น้อยและทนาน แต่การทำผู้วิจัยไม่ลงความเห็นว่าเป็นสามเณรเพราะวัยวุฒิ คุณวุฒิ และความสามารถที่จะสร้างสรรค์งานวรรณกรรมซึ่งเกิดจากประดิษฐการนั้น เกินวิสัยที่สามเณรจะทำได้ และที่ไม่ลงความเห็นว่าเป็นน้อยหรือทนาน เพราะภาพสะท้อนของสังคมและวัฒนธรรมในด้านวิถีชีวิตจากวรรณกรรมเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าผู้สร้างสรรค์ไม่มีความชัดเจนในการกล่าวถึงเรื่องอาชีพ อาหารการกิน และการแต่งกาย อันเป็นวิถีชีวิตของฆราวาส

แต่ในการกล่าวถึงความเชื่อและค่านิยมด้านคุณธรรมซึ่งอยู่ในวิถีชีวิตของบรรพชนนั้น ผู้สร้างสรรค์สามารถทำได้ดี

3. ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้นำวรรณกรรมเรื่องนี้มาใช้ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทยเชื้อ และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในวงการสงฆ์ของกลุ่มชนชาวไทยเชื้อ เนื่องจากกุศโลบายในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อกลุ่มชน พร้อม ๆ กับการใช้ผลงานนั้นในบริบททางสังคมเป็นกุศโลบายซึ่งมีกระบวนการต่อเนื่องที่น่าจะได้รับการวางแผนจากปัจเจกบุคคล และปัจเจกบุคคลผู้สามารถนำวรรณกรรมเรื่องนี้เข้าสู่การเป็นสื่อผ่านทางวัฒนธรรมคู่กับ มหาชาติ ได้ในทุกรูปแบบ รวมทั้งสามารถเพิ่มเติมประเพณีและพิธีกรรม อันเนื่องจากรวมกรรมเรื่องนี้ไว้ในประเพณีอันมีคุณค่าและความหมายต่อชีวิตของกลุ่มชนได้นั้น ต้องเป็นบรรพชนซึ่งมีความสำคัญในระดับผู้นำของสงฆ์ที่เจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาต้องสนองนโยบายอันเกิดจากกุศโลบายดังกล่าว โดยนำไปปฏิบัติจริงในกลุ่มชนที่ตนรับผิดชอบ จนกลายเป็นวิถีปฏิบัติ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้วัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมอันเนื่องด้วยวรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์** จึงสามารถดำรงอยู่ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทยเชื้อมาโดยตลอด

4. ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีความรักและผูกพันกับท้องถิ่น ตลอดจนเป็นผู้ที่ภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของตน และมีความคิดอันสุขุมลุ่มลึกที่จะปลูกฝังจิตสำนึกร่วมกันให้แก่กลุ่มชน อันเป็นการสานต่อจิตสำนึกของตนด้วยการใช้ภูมิปัญญาผนวกเข้ากับวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม เป็นเครื่องมือสนองเจตนารมณ์นั้น

อนึ่ง จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะทางภาษาของวรรณกรรมเรื่องนี้พบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มี 2 ส่วนคือ ส่วนร้อยแก้วและส่วนร้อยกรอง การวินิจฉัยผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมของผู้วิจัยดังกล่าวข้างต้น มุ่งเฉพาะผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์** ส่วนร้อยแก้วอันเป็นรูปแบบดั้งเดิม ส่วนส่วนร้อยกรองนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพระสงฆ์ชาวไทยเชื้อ ผู้เล็งเห็นสุนทรียภาพของ มหาชาติภาคพายัพ ฉบับร้อยสังกร จึงดำเนินรอยตาม อย่างไรก็ตาม ในการสืบค้นหาผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องนี้ ส่วนร้อยกรองน่าจะทำได้ง่ายกว่า เพราะจากการสันนิษฐานของผู้วิจัยซึ่งกล่าวไว้หน้า 113 ที่ว่า วรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์** ส่วนร้อยกรอง เพิ่งจะได้รับการพัฒนาในเวลาใกล้เคียงกับการกำเนิดของ มหาชาติภาคพายัพ ฉบับร้อย

สังกร (2498) นั้น อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถใช้สืบค้นหาผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่อง
สุชวิณะวิวาทวง ส่วนนวนร้อยกรองได้

4.1.3 ที่มาของเรื่อง

วรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวาทวง เกิดการผสมผสานกันของวรรณกรรมและเรื่องราว
ของท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

1. มหาชาติ
2. อุมมัตนทีชาดก
3. ตำนานเมืองเชียงตุง
4. คำนิยมพื้นฐานด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวไทเขิน

4.1.4 จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์

วรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวาทวง สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อ

1. เก็บ / บันทึกเรื่องราวของท้องถิ่นไว้ในรูปแบบของวรรณกรรม
2. นำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่นต่อกลุ่มชน
3. สร้างจิตสำนึกร่วมต่อท้องถิ่นให้แก่กลุ่มชน

4.2 สุชวิณะวิวาทวง : รูปแบบและเนื้อหา

วรรณกรรมเป็นงานศิลปะที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ รูปแบบและเนื้อหา ซึ่งไม่
สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อวรรณกรรมประกอบด้วยส่วนสำคัญทั้งสองประการดังกล่าว ผู้วิจัย
จึงจะศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวาทวง ใน 2 ประการ คือ รูปแบบและเนื้อหา

4.2.1 รูปแบบ

การศึกษาวรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวาทวง ในด้านรูปแบบนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเภท
งานเขียน ลักษณะคำประพันธ์ และสุนทรียภาพในวรรณกรรม ตามลำดับต่อไปนี้

ก. ประเภทงานเขียน

วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** เป็นวรรณกรรมชาดก ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ

4 ส่วน ได้แก่

1. **ปัจจุบันวัตถุ** คือเหตุการณ์เริ่มต้นซึ่งเป็นสาเหตุที่พระพุทธร่องค์ทรงหยิบยกเรื่องราวในอดีตมาแสดง

2. **กาลา** คือคำประพันธ์ร้อยกรองภาษาบาลี

3. **อดีตวัตถุ** คือเรื่องราวในอดีตของพระพุทธร่องค์ที่ทรงยกมาแสดง

4. **สโมธาน** คือการเชื่อมโยงปัจจุบันวัตถุและอดีตวัตถุเข้าด้วยกัน

(นิยะดา, 2538:76-81)

รายละเอียดขององค์ประกอบแต่ละส่วนของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** มีดังนี้

1. **ปัจจุบันวัตถุ** กล่าวถึงพระพุทธเจ้าประทับ ณ ป่าเขตวัน ภิกษุทั้งหลายกล่าวขานถึงพันธเถรผู้กำเนิดจากมารดาซึ่งดื่มกินน้ำปัสสาวะในรอยเท้าช้าง พระพุทธร่องค์เสด็จออกมาจากคันธกุฎีแล้วถามถึงข้อสงสัยของภิกษุเหล่านั้น และทรงตรัสว่าเมื่อพระองค์เสวยพระชาติเป็นสุชวิมลก็ได้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น ภิกษุทั้งหลายจึงอาราธนาพระพุทธร่องค์ให้ตรัสเล่าถึงเหตุการณ์ดังกล่าวดังคำประพันธ์ว่า

...ภิกษเว ตูรา ภิกษุทั้งหลาย สูทันททั้งหลายจากันไปทันแล้ว ตมแก้วลวดมาจน
นี้ชา เมื่อนั้นผู้เจ้าภิกษุผู้ฉลาด องอาจด้วยโวหาร จึงนมัสการกราบไหว้ ยัง
พระแก้วแก้วแก้วนี้ว่า ภาณุเต ภควา ข้าแต่ลัทธิพญูพระพุทธะเจ้า ตนปราบเหง้า
โลกา ผู้ข้าทั้งหลายจักเจรจาอันอันค้เบามีแล ค้มาล็กเสินยกยอคุณ แห่งพันธเถร
ยิ่งย้อย เบามีพ่อนแต่่น้อยคนมาน จือพ้อยมีริหีสารอันมาก อันนี้ค้หากเปนอัสสจรรย์
แห่งลว่าอันแล้ว เมื่อนั้นพระพุทธเจ้าตมยังยล ตมแก้วลวดเจรจาว่า ภิกษุทั้ง
หลาย อันว่าอัสสจรรย์เกิดไกลี สูทากได้ตาหัน ยัง ไปทันอัสสจรรย์เทอแล แม้นใน
กาละเมื่อก่อน อันข้ามลวงพันไพแล้ว คุตถาคตะยังพองสร้าง ปารมีแก้วมึนนาน
ได้เกิด เปนสุชวิมลเวฬุมารตนประ เสฐ อันควรบัง เกิดอัสสจรรย์เทอแล พระพุทธะ

เจ้ากล่าวเท่านั้นแล้ว ตมแก้วคือลวดตมที่เป่าปาก คีมี่แล ที่นั้น เจ้าภิกขุทั้งหลาย
จึงกราบไหว้วันทา ชะ ใช้ขอราชนาว่า ข้าแต่พระพุทธรเจ้า ตมปราบเพง้าโลกา
ผู้ข้าคือขอราชนาพระพุทธรเจ้าตนประ เสิฐ ขอบังเกิดกรุณา นำมายังอดีตะฉัมม
เทศน์อันล้ำเลิศ ที่อปรากฏแก่ผู้ข้าทั้งหลายแต่เทอ....

(สัชวณะวฬหลวง : น.2 ผูก 1)

2. **คาถา** คือคำประพันธ์ร้อยกรองภาษาบาลี ซึ่งถือเป็นความคิดหลักของเรื่องราวที่พระ
พุทธรเจ้าต้องการแสดงให้บุคคลได้รับฟัง เพื่อนำ ไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ โดยกล่าวไว้ใน
ชาติกัฏฐกถาเรื่องต่างๆ เมื่อมีการสร้างสรรคัวรรณกรรมชาดกจากชาติกัฏฐกถา จะนิยมหยิบยกเอา
บาทต้นของคาถามาเป็นบทตั้งในตอนเริ่มต้นของปัจจุบันวัตถุ แต่เนื่องจกัวรรณกรรมเรื่อง สัชวณะ
วฬหลวง เป็นชาดกนอกนิบาต จึงไม่มีส่วนของคาถาตามแบบชาดกที่มาจากชาติกัฏฐกถา บทต้นของ
ปัจจุบันวัตถุของวรรณกรรมเรื่องนี้เริ่มด้วยประณมพจน์ว่า นโม ตสัสตถุ (ข้าพเจ้าขอนอบน้อมแต่
พระศาสดาสัมมาพระพุทธรเจ้า) และติดตามด้วยการเกริ่นเรื่องตามแบบพระสูตรในส่วนอื่น ๆ ที่ไม่
ใช่ชาดกว่า เอวมุเมสุตี เอกิ สมยิ (สมัยหนึ่งข้าพเจ้าได้สดับมาว่า) การเริ่มต้นเรื่องของวรรณ
กรรม สัชวณะวฬหลวง ดังกล่าวถือเป็นการคิดชนบทการสร้างสรรคัวรรณกรรมชาดก แต่พ้องกับข้อ
สรุปที่ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้อาศัยความเป็นชาดกเป็นเครื่องมีอนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่น เพื่อ
เรียกความเชื่อถือและยอมรับจากผู้ใช้วรรณกรรมเท่านั้น

3. **อดีตวัตถุ** คือเรื่องราวในอดีตของพระพุทธรองค์ที่ทรงยกมาแสดง ในวรรณกรรมเรื่อง
นี้ พระพุทธรองค์ได้ เริ่มแสดงอดีตวัตถุของพระพุทธรองค์ตั้งแต่ทรงกำเนิดเป็นสัชวณะกุมาร โอรสของ
พระยายมพหูเอกราชาแห่ง เขตตวันนคร ในสมัยอดีตพระพุทธรเจ้าฉัมทัสสี จนถึงตอนสุดท้ายของเรื่องคือ
สัชวณะ ออกบวชพร้อมกันนางอุมมาทันตีผู้เป็นชายา กระทั่งสวรรคตในสภาพนักบวชแล้ว ไปประทับบน
สวรรค์ชั้นดุสิต ดังคำประพันธ์ว่า

...อดีตเต กาเล ในกาละอันข้ามล่วงแล้วมีนนาน ยังมีสัพพัญญูตญาณตนหนึ่ง ชื่อ
ฉัมมทัสสีผ่านมั่ว เกิดมาเปนครุแก้วปราบโลกา ส่วนว่าคูประตลาคตะ ก็ได้เกิด

มา พบพระศาสนาพระพุทธรูปเจ้านั้นไซริ ได้เป็นลูกพระญาติใหญ่ เอกราชาคัมมิแล ...ส่วนอันว่า สุธวัณณะมหาโรสี คีคะหาเนกขัมมปารมีญาณผ่านแล้ว คันเมียนอายุแล้วมรณา คีได้เมื่อเกิดในสวรรค์ชั้นฟ้า ดุสิตาแหล่งหล้า มีนางฟ้าแสนโกฏิเป็นปริวาร ส่วนอันว่านางอมมาทันตี รสีน้อยนาค คันว่าคล้อยคลาดจากเมืองคนได้เอาตนเมื่อเกิดในชั้นฟ้า ที่ล้าเลิศดุสิตา กับด้วยมหาสัตว์เจ้าคัมมิแล..

(สุธวัณณะวัฬหลง : น.3 ผูก 1 และ น.10 ผูก 7)

4. สโมธาน คือการเชื่อมโยงปัจจุบันวัตถุและอดีตวัตถุเข้าด้วยกัน เป็นการกล่าวถึง การกลับชาติมาเกิดของตัวละคร ในวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัฬหลง ปราภุสโมธานในตอนท้ายเรื่อง ซึ่งผู้วิจัยนำมากล่าวโดยสังเขปดังนี้

...ดูรากิขุทั้งหลาย อันว่าพระอุชฌมพูนพ้อ ชื่อท้าวหน่อราชาวันนั้นไซริ คือหากได้พระยาสรีสุทธิโชนะ มหาราชาตนใจม่อ อันเป็นพ่อแห่งคุณพระตลาคตะ ในกาละบัดนี้แล อันว่านางสุธวัณณะกุมมาแก้นเหง้า อันเป็นแม่แห่งเจ้าสุธวัณณะจักก เอกราชาวันนั้น คือหากได้นางสิริมหายางามแง อันเป็นแม่แห่งคุณพระตลาคตะ ในกาละบัดนี้แล อสุสุกราชาโน อันว่าพระอุทวอสุสุกราช แต่ชาตินั้นเทียมมา คือหากได้มหาสาริปุตรตนผ่านแล้ว อันว่านางเขมวดีหนุ่มน้อย อันเป็นแม่นางยอดสร้อยอมมาทันตีวันนั้น คือหากได้นางโคตมี ในกาละบัดนี้แล สา ส่วนว่านางอมมาทันตีหน่อ ไซริ ไซริเกิดเทียมมา คือหากได้นางยโสธรางามแง ส่วนอันว่าพระอุทวอสุสุจักก เอกราชาตนยสัยง ทุกสิ่งใคร่เอาทานวันนั้น คือหากมาได้ตนคุณ พระตลาคตะ ตนเป็นที่จึงที่เพ็งแก่สัตว์โลกทั้งหลาย...

(สุธวัณณะวัฬหลง : น.12 -13 ผูก 7)

ข. ลักษณะคำประพันธ์

วรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัฬหลง ใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยยาว ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับร้อยยาวที่ใช้ในวรรณกรรมภาคกลาง เพียงแต่มีคำลงท้ายว่า ชาแล คัมมิแล เป็นต้น (ประคอง,

2519:231-232) พระยาอุปกิตศิลปสาร (2531 : 422) กล่าวถึงฉันทลักษณ์ของร้อยยาวไว้ดังนี้

ร้อยยาว เป็นคำประพันธ์ที่มีมาแต่โบราณ มีลักษณะสำคัญคือ วรรคหนึ่งมักมีคำจำนวนมาก ไม่จำกัดจำนวน ไม่บังคับแบบแผนการจบบท และไม่เคร่งครัดเรื่องรูปวรรณยุกต์ในการจบ การส่งสัมผัสเป็นแบบเชื่อมวรรคต่อวรรคคือ คำสุดท้ายของวรรคหน้าส่งสัมผัสไปยังคำที่ 1 หรือ 2 หรือ 3 ของวรรคต่อไปจนกว่าจะจบ โดยมากมักส่งสัมผัสไปยังคำที่ 3 เพราะเป็นคำที่ได้จังหวะไพเราะกว่าคำอื่น ๆ

วรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะของการประพันธ์ดังกล่าวไว้ทุกประการ ตัวอย่างเช่น

...ในกาละยามนั้น ส่วนว่า เทวบุตรตนรักสา ปะตูปา ไม้หิมพานต์ หันเจ้า
สู่ชั้วณะกุมมารมารอด เทวบุตรตนนั้นคิดจอตระนึ่งใจ ว่าควรคูไฟเนรมิต
เป่นละมั่งคำเถื่อนฟ้า ไฟยืนอยู่ต่อหน้าม้าราชกุมมาร จอบหื้อเข้าไฟหิมพานต์หัน
แล้ว หื้อไฟรอดที่อยู่แห่งนางหน่อแก้วอุ้มมาหันดีชาแล...

(สุชั้วณะ วัวหลวง : น.2 ผูก 4)

...ยามนั้นหันบัดทุกัมพลสถิตาบาด อันเป่นที่นิ่งแห่งท้าวธิดาอินทหา อุฎฐากา
ลวดเกิดร้อน ข้าเชือกย่อนนซึ่งมา ตนอินทหา เจ้าฟ้า ห้วยหน้ารำเพิงดู คือรู้ว่า
หน่อสัพพัญญุตนเลิศ มักใคร่หื้อตาคุ้มแก้วเกิดเป่นทาน ควรคูอินท์ลงไปคำปารมีญาณ
ห่านไธ หื้อรับได้ตรัสประพญาสัพพัญญู คือควรชาแล...

(สุชั้วณะ วัวหลวง : น.10 ผูก 6)

ทั้งนี้ คำประพันธ์ในเรื่องหลายตอนมีลักษณะ บางประการคล้ายกับร้อยโบราณของภาคกลาง ซึ่งพระยาอุปกิตศิลปสาร (2531 : 420) กล่าวถึงฉันทลักษณ์ของร้อยโบราณไว้ดังนี้

ร้อยโบราณ คือคำประพันธ์ที่มักมีการใช้คำในวรรคจำนวน 5 คำ คำจบห้ามใช้คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก โท ตรีกำกับ และไม่นิยมใช้คำตาย

คำประพันธ์ที่มีลักษณะคล้ายร้อยบทรามในด้านจำนวนคำ ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่องหลายตอน ซึ่งสร้างความไพเราะอันเนื่องจากการมีจำนวนคำเท่ากันในแต่ละวรรค ดังคำประพันธ์ที่ยกมา

...ที่นั่นท้าวทั้งสี่ พร้อมถ้วนถึเหวดดา
กนิกรินราทลายหมู่ อันอยู่สร้างทิมพานต์
สาธุการเป่าแล้ว เป่าปี่แก้วบูชา ผายคันธธารสเร้า
นั่นท้าวท้าวถึงพรหม มีใจชม
ชื่นยั่ว กำแก้วฝ่าวบูชา ยิ่งพระฤาวิ้วตัวประเสีฐ
อันเกิดสร้างสมพาร คี่มีแล...

(สุชวิณะวัหหลวง : น. 8 ผูก 3)

...ในกาละ เมื่อนั้นสวด อัสสัจจรัลวดมีมา
มหาปลววิไวหวัช้ำเชือก สมุทท์พุมเพือก
ตีพอง น้ำน้อยนองคืดคัง พ้ามบหลังรายเรื่อง
ห้าฝนเนื่องแกมแดด สายฟ้าแหมด
ปนกลั่ว เขาสิเนโรเนือกน้อม อ้วนอ่อนค้อมบูชา
หมู่เหวดดาอวยายอดาด แต่อากาศ
ถึงพรหม ผุ่งคนชมกราบไหว้ ชะใช้กล่าวสาธุการ
มากนักแล...

(สุชวิณะวัหหลวง : น.2 ผูก 7)

เมื่อกล่าวถึงลักษณะคำประพันธ์แล้ว ผู้วิจัยจะกล่าวถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคำประพันธ์ อันได้แก่ สัมผัส ซึ่ง พระยาอุปกิตติปลสาร (2531 : 354-355) กล่าวว่า เสียงสัมผัส คือลักษณะ บังคับให้คำคล้องจองรับกัน มีสัมผัสและรับสัมผัส ใช้คำที่มีสระและมีมาตราตัวสะกดเดียวกัน มี 2 ชนิดคือ สัมผัสนอก เป็นสัมผัสตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์ และ สัมผัสใน เป็นสัมผัสภายในวรรคเพื่อความไพเราะ สัมผัสใน มี 2 ประเภท คือ สัมผัสสระและสัมผัสอักษร สัมผัสที่ปรากฏในคำประพันธ์ของวรรณกรรมเรื่องนี้มีดังนี้

1. สัมผัสนอก เป็นสัมผัสตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์ วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้สัมผัสนอกเป็นแบบเชื่อมวรรคต่อวรรค อันทำให้เกิดความไพเราะ และ เชื่อมต่อเนื่องความกันไปในแต่ละตอนตลอดเนื้อเรื่อง เช่น

...นางจวบชมลูกน้อย ด้านถ้อยกล่าวพอร ว่าสรีภุชอรเหเมแก้วม่ม ตั้งแต่
เจ้าพรากแม่คลาไฟ แม่คือคิดใจถึงเจ้า ทุกคำเข้าสเนหา กินน้ำตากับเข้า
โสกเส้าทุกวันแลง สรีพิงแพงเหยเจ้าแม่ จูงมีอายุแก่ได้พันปี เท่อว่าอันแล...

(สุขวิณะ วัวหลวง : น.1 ผูก 6)

... ดูราเจ้าลูกรักพ่อแม่ โทษแห่งเจ้าใจม่งหลอนมี เชื่อพ่อแม่คือปลงใจดี
อนุญาต แก่ลูกรักราชสองสรี จูงมีสรีสดีเที่ยงเท่า แสนขบเข้าทิม่า เป็นพระญา
ด้วยชอบ ประกอบด้วยวิธีอันมาก ...

(สุขวิณะ วัวหลวง : น.7 ผูก 7)

... เมื่อนั้นพระญาวัวตัวองอาจ ได้ยื่นคำพราหมณ์องอาจเจรจา พระญาวัว
คี่มากระนิงใจว่า อันว่าคนผู้ในนามีคำจาหวานตั้งอ้อย ด้านถ้อยถูกบุนฟังรอยว่า
เป่าไซ้เป็นคนลุ่มฟ้า รอยว่าเป็นเทวบุตรเทวดากลับเพสหน้าลงมา เป่าคี่เป็น
อันหาตนอยู่ฟ้า กลับเพสหน้าลงมาชะแล...

(สุขวิณะ วัวหลวง : น.10 ผูก 3)

2. **สัมผัสใน** เป็นสัมผัสภายในวรรคเพื่อความไพเราะ วรรณกรรมเรื่องนี้ไม่เห็น
 ความไพเราะที่เกิดจากสัมผัสสระ แต่เน้นการสัมผัสอักษร เพราะฉะนั้นจึงปรากฏสัมผัสอักษรภายใน
 วรรคเป็นจำนวนมาก

ประยงค์ อนันทวงศ์ (2529 : 21-22) กล่าวว่า สัมผัสอักษรในงานวรรณกรรม
 ร้อยกรอง มี 7 ประเภท คือ

1. สัมผัสชนิด **คำคู่** คือ พยางค์ขณะต้นตัวเดียวเรียงกัน 2 คำ
2. สัมผัสชนิด **เทียบคู่** คือ พยางค์ขณะต้นตัวเดียวเรียงกัน 3 คำ
3. สัมผัสชนิด **เทียบมรล** คือ พยางค์ขณะต้นตัวเดียวเรียงกัน 4 คำ
4. สัมผัสชนิด **เทียบมรล** คือ พยางค์ขณะต้นตัวเดียวเรียงกัน 5 คำ

5. สัมผัสชนิด **ทบคู่** คือ พยัญชนะต้น 2 ตัว เรียงกันทีละ 2 คำ

6. สัมผัสชนิด **คำแทรกคู่** คือ พยัญชนะต้น 2 ตัว มีคำอื่นแทรกตรงกลาง 1 คำ

7. สัมผัสชนิด **คำแทรกทร** คือ พยัญชนะต้น 2 ตัว มีคำอื่นแทรกตรงกลาง 2 คำ

สัมผัสอักษรที่พบในงานวรรณกรรมเรื่องนี้มี 2 ประเภทได้แก่ สัมผัสอักษรชนิด **คำคู่** และ **ทบคู่** โดยชนิด **คำคู่** ปรากฏมากกว่า ชนิด **ทบคู่** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก. สัมผัสอักษรชนิด **คำคู่** เช่น

...พระญาอินทร์แลท้าวหงส์ พร้อมถ้วนถ้ำปรีวาร สาธุการชะใช้ ผายดอกไม้
บูชา ผุ่งเทวดาชมชื่นยั่ว ไหว้หน่อท้าวโพธิญาณ หัวใจบานชมชื่นแล้ว
เป่าปี่แก้วนั้นเนื่อง กำแสงเรื่องออกผ่าว ทิวค่านดาวหิมพานต์ ...

(สุชวิมลระวีवलวง : น.4 ผูก 5)

...เต มนุสุสา อันว่าคนทั้งหลายพอหมื่น พึงฟ้าดินโถม อันมีไชยะเสนา
เป็นเค้า ค้อแล้วหาเจ้าจอดหิมพานต์ คีเป่าพันเจ้าสุวิมลระกุมมารลูกท้าว เป่า
พันอยู่ด้าวแห่งใด เขาตกลใจฟังมาก หน้า เหลืองหลากชุน ตนสิ้นสายร้องให้
ก้องป่า ไม้โน้นเนื่อง จักพอกเมื่อเมืองคึกแล้วเจ้า จักอยู่ป่าคึกแล้ว ไภยะ...

(สุชวิมลระวีवलวง : น.11 ผูก 4)

...ข้าแต่เจ้าราชบุตรตนบุญใหญ่กว้าง โพรฟ้าอ้างหนักหนา สรีตามันเหย
ผ่านผัว เจ้าคุณได้มาหันแล้ว ปราสาทแก้วเสาเดียว เปี้ยวเหลืองเขียว
ระวาด ขึ้นโตก่ายขึ้นปราสาทคีเป่ามี คั่นว่าเจ้าคุณยังจักขึ้นด้วยฤทธิอันวิเศษ
จบแจ้ง เพสสิปะคุณ ทรงสิสบุญสืบปฐิศาชาติ อันอาจสยงขึ้นมาได้ แต่ได้รอด
ถึงบน เจ้าจูงหื้อปรากฏแก่ข้า...

(สุชวิมลระวีवलวง : น. 7 ผูก 4)

ข. สัมผัสอักษรชนิด ทบคู่ เช่น

... อันว่าราชสีห์และ เสือโคร่ง เทียบร้องอกร้องชะ โข่งนั้นเนื่อง

... เขานั้นหากเสียดาย ชบเซาตายทุกหมู่ เป้ามีร้องสำนุนเนื่อง

... นกทั้งหลายน้อยใหญ่ อันอยู่ด้าวป่า ไม้หิมพานต์ ใจเป้าบานโลกเส้า

(สุชวัณณะวาทหลวง : น. 10 ผูก 5)

... เมื่อนั้นหมู่เสนาแลอามาตย์ทั้งหลาย ไปขงขวายตกแต่ง พร้อมทุกแห่งนานา

ปัญจมกุฎภัณฑาทำสัง เครื่องทำย้งหลายประการ ดอกบัวบานแสนสัง ...

(สุชวัณณะวาทหลวง : น.5 ผูก 7)

ค. สุนทรียภาพในวรรณกรรมเรื่อง สุชวัณณะวาทหลวง

แม้ว่าวรรณกรรมเรื่อง สุชวัณณะวาทหลวง จะเป็นวรรณกรรมชาดกที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างสรรค์เพื่อจัดเก็บเรื่องราวของท้องถิ่น และมีเนื้อหาที่มุ่งสอนธรรมะแก่กลุ่มชนชาวไทย โดยผู้สร้างสรรค์ใช้ถ้อยคำในภาษาท้องถิ่นที่เรียบง่าย และการผูกประโยคส่วนใหญ่จะเป็นประโยคความเดียว ซึ่งง่ายต่อการรับรู้ของผู้ใช้วรรณกรรมเป็นสื่อในการนำเสนอ แต่คำประพันธ์ในวรรณกรรมเรื่องนี้ก็มีความไพเราะสละสลวย ถือเป็นความงามอันเกิดจากความเรียบง่ายซึ่งกลั่นกรองมาจากความรู้สึกที่มีอยู่ในจิตใจของทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับคือผู้สร้างสรรค์ และผู้รับคือผู้ใช้วรรณกรรม (เอม-อร, 2527:16)

เจตนา นาควัชระ (2514:26) กล่าวว่า ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมจะเลือกเฟ้นถ้อยคำสำนวนที่มีลักษณะและคุณค่าทางสุนทรียภาพเพื่อให้เกิดความไพเราะประการหนึ่ง หรือแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของตน

ดวงมน จิตรจำนงค์ (2536:12) กล่าวว่า การศึกษาความงามของภาษาอันเป็นสื่อแห่งความคิดและอารมณ์ จะเริ่มจากการพิจารณาคำแต่ละคำว่าสื่อความหมายอย่างไร การเรียบเรียง

ถ้อยคำเหล่านั้นมีความประสานเป็นองค์ประกอบที่มีเอกภาพเพียงใด เป็นไปเพื่อจุดประสงค์ใดและ
มีความคิดหลักอย่างไร

ผู้ศึกษาสุนทรียภาพในงานวรรณกรรมหลายท่านเช่น ฉูดตา อรุณเวช (2526:26-93)
เอมอร ชิตตะโสภณ (2533: 75-77) และดวงมน จิตรจางค์ (2536 : 113-139) ได้
กล่าวถึงกรอบความคิดเกี่ยวกับการสร้างสุนทรียภาพในวรรณกรรมทั้งในเรื่องของเสียง คำ ความ
งามตามจารีตไทย ความงามตามหลักอภิปรัชญา และการสร้างภาพพจน์ด้วยความเปรียบเทียบ
ต่าง ๆ ซึ่งกรอบความคิดดังกล่าวผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการศึกษาวิเคราะห์สุนทรียภาพในวรรณกรรม
เรื่อง **สุขวิมลฉวีवलวง** ตามลำดับต่อไป

สุนทรียภาพในวรรณกรรมเรื่อง สุขวิมลฉวีवलวง มีดังต่อไปนี้

1. สุนทรียภาพที่เกิดจากความเรียบง่ายของภาษา

โดยที่วรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลฉวีवलวง** เป็นวรรณกรรมท้องถิ่น ผู้สร้างสรรค์จึงยึดหลัก
การใช้ภาษาท้องถิ่นที่เรียบง่ายในการนำเสนอปัญหาและอารมณ์ของตน ฉะนั้น นอกเหนือจากภาษา
บาลีและสันสกฤตจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นศัพท์ที่ใช้กันในวรรณกรรมพุทธศาสนาโดยทั่วไป เช่น ปิตา มาตา
อุยฺยฺยาน มานพ แล้ว ภาษาที่จึงใช้เป็นภาษาท้องถิ่นซึ่งสามารถสื่อความหมายให้ผู้วิจารณ์วรรณกรรม
เข้าใจได้โดยง่าย ดังเช่น

ก. การบรรยายเหตุการณ์ตอนสุขวิมลฉวีพานางอุมาทันตีนั่งบนหลังม้า เพื่อกลับสู่เขตนคร
ผู้สร้างสรรค์กล่าวไว้ว่า

...พระบุญใจจึงลงโพหา้งม้า อาชา โนยตัวม้าบ่มผิว ประดับแล้วองค์คราธุ พระ
ภูบาลชีพายหน้า นางหน่อลำชีพายหลัง เจ้าจึงเดือนนางแก้วว่า ดูรานางแพ
เจ้าพี่ เจ้าจูงกอดแอมที่แล้วตั้งสติที่มั่น อย่าได้ลั่นกลัวสังเทอว่าอัน...(11/5)

จะเห็นได้ว่าภาษาที่ใช้นั้นทั้งถ้อยคำและการผูกประ โยคมีความเรียบง่าย แต่แสดงให้เห็น
ภาพของสุขวิมลฉวีและนางอุมาทันตีนั่งอยู่บนหลังม้าตัวเดียวกัน และยังสามารสื่อความรู้สึกทะนุ

ถนอม ห่วงใยที่สุขวิมลจะมีต่อนางอุมมาทันตีอย่างชัดเจนด้วยคำประพันธ์ว่า ... ตูรานางเหยเจ้าที่
จูงกอดอวพันถ้วตั้งสติห้อมกัน อย่าได้สั่นกล้วถึงเทอว่าอัน ..

ข. บทสนทนาระหว่างพระยาวิ้วกับนางอุมมาทันตีเมื่อแรกพบกัน ซึ่งกล่าวไว้ว่า
... ตูรานางห้อมเห้น เจ้าลูกแต่ไคมา เป็นเหวตาแลครุฑนาค รือว่าเปนนาง
พากฟ้า เมืองคนนั้นชา

เมื่อนั้นนางอุมมาทันตีได้ยินแล้ว นางแก้วตอบพระยาวิ้วว่า ข้านี้เนาใ้ นาง
พากฟ้ากินนารี ข้านี้ค้เปนนางเมืองคนมนุสส์ชาติเชื้อ ลูกออกเนื่อนางแก้วเขมา
อันเปนกริยาแห่งพ่อเปนเจ้า ข้านี้ค้เปนลูกแต่แห่งพระยาวิ้วพันล พ้ออย่าได้
สังกาใจลี้กอยาด ข้านี้ค้ลูกแต่เมืองแก้วราชคชนคอรชอม (ติดตาม) มา เพื่อจัก
ไคร่อุปัฏฐากพระปิศาบุญาใหญ่ ... (3/3)

จะเห็นได้ว่าบทสนทนาดังกล่าว ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีใจความชัดเจน ตรงตามเจตนา
ของผู้ถามและผู้ตอบ นอกจากนั้น ในความเรียงบ่ง่ายและชัดเจนของถ้อยคำที่ว่า .. ตูรานางห้อมเห้น
เจ้าลูกแต่ไคมา เป็นเหวตาแลครุฑนาค รือว่าเปนนางพากฟ้า เมืองคนนั้นชา.... ยังสื่อภาพของ
นางอุมมาทันตีว่ามีความสวยมากกว่าสตรีโดยทั่วไป และสะท้อนความเชื่อเรื่องอมนุษย์ของผู้สร้าง
สรรค์ที่สื่อถึงผู้ชั่วกรรมกรรมอีกด้วย

ค. การบรรยายความงามของอุทยานซึ่งพระอินทร์ เนมิตให้เป็นที่อยู่ของพระยาวิ้วและ
บริวาร ซึ่งกล่าวไว้ว่า

... ส่วนอุทยานใหญ่กว้าง ไ้ลูกสร้างหลวงหลาย อยาดอยายกันทุกสรอก
พร้องเปนดอกยีนหอม แมงกุ่มหอมชมดอก พญาแฝดออกเขียวงาม กลิ้วอ้อยตาม
เหลือนหล่ แม้ฝั่งแผ่ปลงรวง เครือแดงพวงลูกมาก โปกษณิหากดูงาม พรายคำ
งามเลื้อพัน กว้างระรื่นวังใส ปลาไนและเต้าน้ำ สอดชุกล้ำบุษม พุ่มนภม
เสฟ้าง ในส่วนกว้างอุทยาน รืองโฆซานทุกคำเข้า ... (11/3)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะเห็นได้ว่าภาษาอันเรียบง่ายนั้น สามารถทำให้ผู้ใช้วรรณกรรม มองเห็นภาพความงาม ความอุดมสมบูรณ์ และความรื่นรมย์ของอุทยานแห่งนี้ นอกจากนี้แล้ว คำ ประพันธ์ที่ว่า .. **หมั่นทอหมเสฟ้าง** ในส่วนกว้างอุทยาน **ร้องไซซานทุกคำเช้า** ..ยังสื่อเสียงอัน บ่งบอกถึงความสุขและความปลอดภัยของนครรวมถึงสัตว์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในอุทยานแห่งนี้ได้อีกด้วย

2. สุนทรียภาพในด้านเสียง

แม้จะยึดหลักในการใช้ภาษาที่องถิ่นที่เรียบง่ายในการนำเสนอปัญหาและอารมณ์ แต่วรรณ กรรมเรื่องนี้ก็มีความงามอันเกิดจากความไพเราะสละสลวยของเสียงสัมผัส และ เสียงที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึก โดยผู้สร้างสรรค์มีวิธีการเลือกสรรเสียงที่ใช้ในวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลระวีวหลวง** ดังนี้

ก. เสียงสัมผัส

นอกจากความไพเราะที่เกิดจากสัมผัสนอกซึ่งเป็นสัมผัสบังคับของร้อยยาวอันเป็นคำประพันธ์ ที่ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้แล้ว ผู้สร้างสรรค์ยังมีความพิถีพิถันในการเลือกสรรคำที่มีสัมผัส ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นสัมผัสอักษรประเภทคำคู่ เช่น

1. การบรรยายการจัดเตรียมขบวนรับเสด็จสุขวิมลระวีนั้น ผู้สร้างสรรค์บรรยายไว้ว่า

...**ศูราเสนา** **เหมแก้ว**นำใช้ **ทือได้รับไวไว** **หังข้างไซ** **ถ้วนถึ** **นับได้หมิ่นสัพัน**

มีาหลายพันผิวต่าง **กาแก้วต่างยางคำ** **ช่างเยื่อพำขนาด** **นายมีาอาจเปิดฝิง** **ญู**

ถึงท่ายาวาด **อาจได้หมิ่นสัพัน** **นายรถอันกับแก่น** **มีาลากแล่นไฟไว** **เสนาในถิ่นสี่**

หมิ่นที่พร้อมช้วน **หมิ่นสัพันเบ้าหวด** **นายไฟกินลาวตามมา** **ถือผาลากันคาบ** **พื่อน**

ผะผาบตามครุ **ผายเชิงคองอาจ** **ทือเขาอยาดอยายโพ** **เสนาในหาดหัว** ... (3/6)

จะเห็นได้ว่าการบรรยายขบวนรับเสด็จในครั้งนี้ ไพเราะด้วยเสียงสัมผัสอักษรประเภท

คำคู่ อีกทั้งสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้สั่งการอันได้แก่พระยาชมพู่เอกราชผู้ เป็นพระบิดาของสุขวิมลระ วีว่ามีความสัมพันธ์กับการกลับสู่เมือง เขตุดรนครของพระ โอรส เนื่องจากคำสั่งการที่พรังพรูออกมา อย่าง ไม่ติดขัดและกระชับรัดกุมนั้น

2. การบรรยายถึงสังขารที่ไม่เที่ยงแท้ก่อนออกบวชของสุชัณณะ ผู้สร้างสรรค์บรรยายไว้ว่า

...อิ อันทว่าคู้เน้า คีเถ้าแก่คร่ำชรามารอด จักไกลจอตทางตาย คนสั้นสายข่ม
เห้า พินว่าเว้าตาฟาง เหียวทางจักสิมท้าว ตูกค้ำสั้นตั้งตัว เมหัวพ้อยหงอก
แล้ง เหื้อเหียวหังหงงยาน หลังค้อมคลานไผยาก คำทุกข์มากหนักหนา ... (5/7)

จากคำประพันธ์ที่ยกมานั้น นอกจากจะ ไพเราะด้วยสัมผัสอักษรประ เภทคำคู่แล้ว ยังสื่อภาพของคนที่มีความเสื่อมของสังขารมาสู่ผู้ใช้วรรณกรรม ได้อย่างชัดเจน

อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าในการเดินเรื่องโดยทั่วไปผู้สร้างสรรค์จะใช้รายยาวและ ไม่นั้นสัมผัสอักษร แต่จะนิยมใช้คำประพันธ์ประ เภทร้อยโบราณที่เน้นสัมผัสอักษรในการบรรยายเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง อันอาจเป็นกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญของ เรื่องด้วยคำประพันธ์ที่ไพเราะจับใจ เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมและ เพื่อกำจัดจางเรื่องราวตอนนั้น ๆ ใ้แก่ผู้ใช้วรรณกรรมก็ เป็นได้

ข. เลียนเสียงธรรมชาติ

วรรณกรรมเรื่อง สุชัณณะวิหหลวง มีการเลียนเสียงธรรมชาติไว้ในคำประพันธ์หลายตอนด้วยกันเช่น

1. การบรรยายเหตุการณ์ตอนพระอินทร์นำปราสาทเส้าเตียวและฝูงวิบริวารเหาะมาในอากาศ วิบริวารมีความปลื้มปิติที่ได้เห็นความยิ่งใหญ่ของเมือง เชตุตรนคร ส่วนชาวเมือง เชตุตรนคร ได้เห็นขบวนเสด็จกลางอากาศซึ่งมีวิบริวารจำนวนมากก็ตกใจกลัว ผู้สร้างสรรค์บรรยายไว้ว่า

...โคโย อันทว่าวิวหังหลาย มาหันเมือง เชตุตรนคร ใหญ่กว้าง เขาฝ้างยินดี
ร้องหลายที่อันมาก ร้องออกปากว่า หุดฮั่วหุดฮั่ว หันแล มนุสสา อันทว่าคนหังหลาย
เล็งหันหมู่วิวมวลมาก เขาคีร้องออกปากว่า ว้ายว้าย ... (12/5)

นับเป็นการเลียนเสียงธรรมชาติซึ่งทำให้ผู้ใช้วรรณกรรมเกิดความขบขันในภาพ และความรู้สึกที่ตรงกันข้ามของบุคคลสองฝ่ายในเหตุการณ์เดียวกันคือฝ่ายหนึ่งปลื้มปิติ อีกฝ่ายหนึ่งตกใจเพราะความรักตัวกลัวตาย

2. การบรรยายความรู้สึกอาลัยรักของนาง เขมาดีที่มีต่อนางอุมมาทันทีซึ่งเดินทางออกติดตามหาพระยาวิฑูเป็นผู้เป็นบิดา

...นางแก้วพอกคืนมา หันมราเรือนเปล้า น้ำตาเท่าขมิ้นไหล ทุกข์ในใจอัน
มาก ให้ออกปากวิงวอน ว่าโอรยพนอกๆ ทุกข์หนอ ถึงว่าคู้ในเอนตายไฟ
แควนประเสฐ กว่าอันได้พลัดพรากลูกแก้วเกิดกลางอกนี้แล... (9/2)

การเขียนเสียงธรรมชาติอันได้แก่เสียงร้องให้คร่ำครวญของแม่ที่มีความทุกข์ใจในการจาก
ไปของลูกนั้น นอกจากจะสร้างอารมณ์ร่วมให้แก่ผู้ใช้วรรณกรรมแล้ว ยังสื่อภาพของแม่ที่กำลังร้องไห้
เพราะความอาลัยรักต่อลูกได้ด้วย

ค. เสียงแนะนำภาพ

นอกจากจะมีการเขียนเสียงธรรมชาติแล้ว ผู้สร้างสรรคดียังใช้เสียงแนะนำภาพไว้ในวรรณ
กรรมเรื่อง สุชวันละวีหหลวง ดังเช่น

1. การบรรยายภาพของละมั่งทองที่ล่อหลอกให้สุชวันละติดตามจนพลัดหลงกับรีพล ดังคำ
ประพันธ์ว่า

...อันว่าละมั่งค้ำหัวนั้น คีเปดั่งจักทื่อโพธิสัตต์เจ้า ได้คั้นหยบเอา ด้วยใจเม
เจ้ามาก ลวดศรีลาทขาไฟ เยดเน่าไวล็กหน้อย ซาห้านค้อย่างไฟ เยดชยุก
ชยุก เยดเปดั่งจักจุกอยู่ถ้ำ ต่อหน้าม้าถ่นโพชอมใจ ๗ ... (2/4)

การที่ผู้สร้างสรรคดียใช้เสียงแนะนำภาพว่า เยดชยุกชยุก เยดเปดั่งจักจุกอยู่ถ้ำ ทำให้เห็น
ภาพการล่อหลอกของละมั่งทองที่วิ่งช้า ๆ เป็นจังหวะ ๆ และหยุดรอการติดตามของสุชวันละ

2. การบรรยายภาพของธรรมชาติที่แสดงอนุโมทนาการต่อปรมัตถทานบารมีของสุชวันละ
ดังคำประพันธ์ว่า

...สายฟ้ามบเรื่องไร สมุทท์ไหลเข้าเขือก น้ำชุ่มเทือกตียง ท่าผนเองย้าวมืด
เมฆะศรีตบนิ้ว เขาสิเนโรเนือกน้อม โอรนอ่อนค้อมโพมา ... (12/6)

จากคำประพันธ์ที่ยกมา จะเห็นได้ว่า เสียงและภาพที่ผู้สร้างสรรค์ใช้ก่อให้เกิดภาพของฟ้า มหาสมุทร และภูเขา ที่เกิดอาการวิปริตแปรปรวนเนื่องจากการน้อมรับและอนุโมทนาในทานปรมัตถบารมีของสุขวัณณะ อันสะท้อนความคิดว่าพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อในเรื่องทานปรมัตถบารมีว่าเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ จนแม้ธรรมชาติยังเห็นพ้องด้วยการแสดงออกซึ่งอาการต่าง ๆ ดังกล่าว

3. สุนทรียภาพที่เกิดจากการเลือกสรรคำ

การเลือกสรรถ้อยคำที่เหมาะสมย่อมก่อให้เกิดความงาม ลือภาพ ลืออารมณ์ และจินตนาการให้แก่ผู้ใช้วรรณกรรมได้เป็นอย่างดี แม้ว่า ภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมเรื่อง สุขวัณณะ วัวหลวง จะเป็นภาษาท้องถิ่นที่เรียบง่าย แต่ผู้สร้างสรรค์ก็มีวิธีการสร้างสุนทรียภาพโดยการเลือกสรรคำดังนี้

ก. การใช้คำซ้อน และคำแย้ง

ในวรรณกรรมเรื่องนี้นิยมใช้คำซ้อนอันได้แก่คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกันมาซ้อนกันเช่น เจ็บปวด ผอคูหัน ยอดอุสุกราบโหว่ และมักจะปรากฏร่วมกับ คำแย้ง อันได้แก่ กลุ่มคำที่ประกอบด้วยหน่วยอิสระซึ่งมีความหมายตรงข้ามกันเช่น ใหญ่/น้อย หน้ม/เถ้า โดยคำซ้อนจะมีจำนวนมากกว่า ดังเช่น

การบรรยายเหตุการณ์ตอนนางอุมาทันดีติดตามพระยาวิรุฬห์ผู้เป็นบิดาจนพบกับรอยเท้าของวิรุฬห์ ดังคำประพันธ์ว่า

... นางก็ได้เห็นรอยตีนวิรุฬห์หลายน้อยใหญ่ ย่ำขวางไขว่แกมกัน ผอคูหัน
แหลวแหลก นางจึงเอาไม้มาแทง เทียมคู ดีรู้ว่า เป็นรอยตีนพ่อ นางใจม่อยินดี
ยอดอุสุกราบโหว่ ยังรอยตีนพ่อออก ไล่บิดา คมีวัน นั้นแล ... (10/2)

นอกจากนั้น การบรรยายการปรนนิบัติพระยาวิรุฬห์ผู้เป็นบิดาของนางอุมาทันดี ก็ได้ปรากฏการใช้คำซ้อนและคำแย้งเช่นกัน

...นางแก้วกราบวันทา นางคมีราชระยัง เหยี้ยวชี่ กวาด เคี้ยว หือ เหนคไส นางคมี
โพทัก นำ มา ช่วย ยัง ตื่น หัง 4 จึง นวด พื้น คั้น ทุก ที่ โอบา ลูบ ทา ด้วย ของ หอม ต่าง ๆ
หือ พ่อ เจ้า ขึ้น สว่าง ใจ บาน คมี แล ... (4/3)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะเห็นได้ว่า การใช้คำซ้อนและคำแย้งของผู้สร้างสรรคทำให้เกิดความงามด้วยการย้ำความหมายของคำให้ชัดเจนหนักแน่น ภาพและอารมณ์ซึ่งสื่อออกมาจึงมีความชัดเจนในแง่ของความตั้งใจจริงของตัวละครอันได้แก่ การติดตามหาบิดาด้วยความมุ่งมั่น จนเมื่อเห็นรอยเท้าของวีรก็มีการพิจารณาอย่างละเอียด อีกทั้งในการประพันธ์ก็ทำด้วยความเต็มใจและอ่อนโยน

ข. การเล่นคำ

ผู้สร้างสรรคได้ใช้การเล่นคำในบทประพันธ์ เพื่อเน้นความรู้สึก และเพื่อขยายภาพให้เห็นชัด ดังนี้

1. เล่นคำเพื่อเน้นความรู้สึก เช่น การเล่นคำว่า รอยว่า และ เบ้าอัน ในการบรรยายความรู้สึกไม่แน่ใจของนางอุมมาทันตีเมื่อแรกพบสุชวิณะขณะ เยี่ยมหน้าต่าง

...อ๋อ บुरิโส อันว่าชายผู้นี้ รอยว่าเป็นคนมนุษยชาติ อันว่าชายน้อย
นาลเสางาม รอยว่าเป็นผียักษ์แล้วคงดานผีเสื้อ กลับเพสเนื้อเป็นคน เบ้า
อันก็เป็นกุมภกัณฑ์พันธะชาติ เบ้าอันก็เป็นเทวบุตรตนเองอาจพึงมีชาแล เพช
ว่าป่าที่นี้ไกลเมืองศนขนาด ไพบ่อาจมาถึง... (5/4)

นอกจากการเล่นคำว่า รอยว่า และ เบ้าอัน จะเน้นความรู้สึกสงสัยและไม่แน่ใจแล้ว ถ้อยคำที่ประกอบเป็นเนื้อความยังบ่งบอกการรับรู้และความเชื่อเรื่องอมนุษย์ของผู้สร้างสรรคซึ่งสื่อมาสู่ผู้ใช้วรรณกรรมด้วย

2. เล่นคำเพื่อขยายภาพให้เห็นชัดขึ้นเช่น การเล่นคำว่า ลางพร่อง ในการบรรยายภาพวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองราชคชนคร

...ข้าคือโพทังพระพุทธรูปแก้วแลอาราม สำนางามสะอาด คนทั้งหลายก็ประสาพ
หื้อเป็นทาน ยังเข้าน้ำโภชนะอาหารหลายถึง สัพพะยั้งเหพาน ลางพร่องคี่มารักสา
ลิล 5 แล ลิล 8 กฏกวดสร้างนาบุญ ลางพร่องคี่เอาตนเข้า ไพบวชหื้อพันโทษ
กายา ลางพร่อง คี่อุปฏฐากรักสาพ่อแม่ ฟิงเถ้าแก่แลบุย่าตายาย ลางพร่องคี่ค้า

ชายในภาค เบ้าที่อชาติสักวัน ... (12/1)

จะ เห็นได้ว่าคำประพันธ์ดังกล่าวนี้ ทำให้ภาพชีวิตของชาวราชคชนครมีความชัดเจนและเด่นชัด อันเนื่องจากการเล่นคำว่า ลางพร่อง สามารถแยกแยะผู้คนออกเป็นประเภท ๆ ได้เป็นอย่างดี

ค. การใช้คำเรียกแทนชื่อตัวละคร

ผู้สร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวัณหลวง** มีความพิถีพิถันในการเลือกใช้คำเรียกแทนชื่อตัวละคร โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การใช้คำเรียกแทนชื่อบุรุษที่ 1 และ 2 นิยมใช้คำว่า **ข้า** **กู** **มึง** โดยถือเป็นคำเรียกแทนชื่อซึ่ง ไม่แสดงความสัมพันธ์ใด ๆ ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง แต่หากเมื่อใดที่ผู้พูดกับผู้ฟังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้สร้างสรรคัก็จะแสดงศิลปะในการใช้ภาษาด้วยวิธีการเติมคำที่เหมาะสมกับความสัมพันธ์นั้น ๆ ลงไป เช่น พระอินทร์ตรัสกับนางอุมมาทันตีว่า

... **สุรานางอุมมาทันตีหนุ่มน้อย** มึงจักได้คล้อยคลาดจากดวงบน จักได้เมื่อเกิด

ในแหล่งหล้าเมืองคนพินเทอว่าอัน เหตุตั้งอันนางจุงมารับเอาพร 5 ประการ

ในสำนัก**คู้พี่**แล้ว นางแก้วจุงไฟเกิดเมืองคนพินเทอว่าอัน...(1/2)

ส่วนนางอุมมาทันตีซึ่งกราบทูลถามพระอินทร์ ผู้สร้างสรรคัก็มีการเติมคำที่เหมาะสมลงไปท้ายคำเรียกแทนชื่อของนางว่า

...นางจิงไหวอินทธานราชคนพัว ว่าแต่พระเหนือหัวเฮยเจ้าช้อย **ช้าน้อย** มี

โอสถันใด เบ้าพึงใจแห่งท้าว ... (1/2)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะ เห็นว่าผู้สร้างสรรคัใช้คำเรียกแทนชื่อพระอินทร์ว่า **คู้พี่** อันเกิดจากการเติมคำว่า **พี่** ซึ่งเป็นคำเรียกแทนชื่อของผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่าลงไป ท้ายคำว่า **กู** และเติมคำว่า **น้อย** ซึ่งอาจหมายถึงผู้อ่อนเยาว์ ลงไปท้ายคำว่า **ข้า** อันเป็นคำเรียกแทนชื่อนางอุมมาทันตีให้กลายเป็น **ช้าน้อย** ผู้สร้างสรรคัจะมีศิลปะในการใช้ภาษาในลักษณะนี้กับตัวละครอื่น ๆ อีก เช่น ใช้คำว่า **คู้พ่อ** แทนตัวพระญาวัวเมื่อพูดกับนางอุมมาทันตี และใช้คำว่า **คู้พี่** แทนตัวสุชวิณะเมื่อ

พูดกับนางอุมาหันทิ รวมทั้งนางอุมาหันทิก็ใช้คำว่า **ข้าน้อย** แทนตัวเองเมื่อพูดกับบิดา มารดา สวามี และพระบิดามารดาของสุชวิณะ และกวางทองใช้คำว่า **มิ่งนาง** แทนตัวนางอุมาหันทิ คำว่า **คูที่ คู่พ่อ ข้าน้อย และมิ่งนาง** ทำให้คำเรียกแทนชื่อนั้นเกิดความงามและความรู้สึกอ่อนโยน ขึ้น

2. การใช้คำเรียกแทนชื่อแบบนามนัยและสมพจน์

นามนัย (Metonymy) คือการใช้คำเรียกแทนบุคคลโดยใช้ความหมายกว้าง ๆ อันเป็นสัญลักษณ์แทนบุคคลนั้น เช่น นางแก้ว โพธิ์สัตว์

สมพจน์ (Synecdoche) คือการใช้คำเรียกแทนบุคคลโดยใช้คุณสมบัติเด่น หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมากล่าวแทนบุคคลนั้น เช่น เจ้าตนดิงงาม หน่วยตา

ผู้สร้างสรรคัศจรรย์เรื่อง **สุชวิณะวิวหลวง** ได้เลือกสรรใช้คำเรียกแทนชื่อตัวละครสำคัญในเรื่องไว้ดังนี้

พระยาวิ้ว ได้รับการใช้คำเรียกแทนชื่อว่า

ก. **ตนแก้ว** ..พระญาวิ้วกระนิงใจแล้ว **ตนแก้ว** จึงกล่าวเชิงวิ้วทั้งหลาย (8/3)

ข. **จอมไร** ..นางจิ่งชวนเจ้าลงไฟสู่ **จอมไร** ตนพ่อ (2/5)

ค. **เจ้าตนเป็นใหญ่** ..ข้าแต่บิดามหาราชะ **เจ้าตนเป็นใหญ่** บัดนี้เชื้อข้า

ใหญ่เมื่อเมือง (6/5)

ง. **วิ้วพอน (ขาว,เผือก)** ...**วิ้วพอน** คีมาถิ่นหมากมอนเจียงลูก 1 เบ้าหันข้า คีลวด

ตกล้ำไหลมา (7/2)

สุชวิณะ ได้รับการใช้คำเรียกแทนชื่อว่า

ก. **โพธิ์สัตว์** ..ส่วนว่าบรม**โพธิ์สัตว์** เจ้าตนเลิศแล้ว ชัดดาบแก้วศรีภุไชย (2/4)

ข. **เจ้าตนดิงงาม**.. อันว่า **เจ้าตนดิงงาม** แห่งท้าว ลูกแห่งตัววโตมานี้ชา (5/4)

ค. **เจ้าตนบุญประเสริฐ** .. ข้าแต่ **เจ้าตนบุญประเสริฐ** ข้าเกิดหว่างกลางดง (5/5)

ง. **พระจอมธรรม**.. **พระจอมธรรม** เช็ดหน้า ด้วยผ้าที่พุดอกไถ่บาน (9/4)

นางอุมมาหันทิ ได้รับการใช้คำเรียกแทนชื่อว่า

- ก. นางแก้ว ..นางแก้ว คือธิดานางว่า พระอวตารตัวนี้ค้นว่าเป็นพ่อ..(3/3)
- ข. นางหน่อไธ้ ..นางหน่อไธ้ อุมมาหันทิเทวี คีรีทรวงศ์กะลิบเดือน (9/6)
- ค. สรีตามัน .. สรีตามัน เหยวีเสส ออย่าเยดที่กั้นพ้อยหนึ่งเทอ (9/4)
- ง. สรีภูธร...สรีภูธร เหยเจ้าแม่ ตั้งแต่เจ้าพรากแม่คลาไพ (1/6)

จากความละเมียดละไมในการเลือกสรรคำเรียกแทนชื่อตัวละครแบบนามนัยและสมพจน์ของผู้สร้างสรรค์นอกจากจะให้ความงามในด้านของภาษาแล้ว คำเรียกแทนชื่อที่ใช้ยังมีความหมายที่แสดงให้เห็นว่าตัวละครสำคัญนั้นได้รับการยกย่องและยอมรับของผู้สร้างสรรค์และผู้ใช้วรรณกรรม อีกทั้งเป็นตัวละครในอุดมคติกล่าวคือ เป็นตัวแทนแห่งความสูงส่งและดีงาม (ตนแก้ว นางแก้ว) เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ตามความเชื่อทางศาสนา (โพธิสัตว์ เจ้าตนบุญประเสริฐ) เป็นผู้มีบุคลิกลักษณะอันงดงาม (วีรพอน (วีรเผือก) เจ้าตนดีงาม สรีตามัน) เป็นต้น

4. สุนทรียภาพที่เกิดจากการใช้ความเปรียบ

การศึกษาภาษาในวรรณกรรมที่สนใจกันมากคือการศึกษาความเปรียบ (Imagery) ทั้งนี้เพราะภาษาที่ใช้ในงานวรรณกรรมเป็นภาษาที่ต้องการความงามและความไพเราะ มีความประณีตกว่าภาษาที่ใช้กันโดยทั่วไป ผู้สร้างสรรค์จึงนิยมใช้ความเปรียบเพื่อสร้างอารมณ์สุนทรีย์และสร้างจินตภาพ (เจตนา, 2514 : 30 และ ดวงมน, 2536 : 114)

เนื่องจากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลวิหหลวง** เป็นวรรณกรรมของชาวบ้านที่ผู้สร้างสรรค์ยึดถือความเรียบง่ายของภาษาในการนำเสนอปัญหาและอารมณ์ จึงพบว่ามีการใช้ความเปรียบไม่มากนัก ซึ่งสามารถรวบรวมได้ดังนี้

ก. การอุปมาอุปไมย คือการกล่าวเปรียบเทียบโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้เห็นและรู้สึกชัดเจนยิ่งขึ้น มี 2 ประเภทคือ ความเปรียบแบบอุปมา (Simile) คือ การเปรียบของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งในทำนองว่าคล้ายหรือเหมือน และ ความเปรียบแบบอุปสรรค (Metaphore) คือ การเปรียบลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งแทน จากการศึกษาความเปรียบในวรรณกรรมเรื่องนี้ พบว่าโดยทั่วไปมีการใช้ความเปรียบแบบอุปมา ตัวอย่างเช่น

1. เปรียบความมั่นคงของจิตใจสุขุขวิณะว่า เหมือนมหาสมุทรและหินผา
...อันว่าคู่นี้ คือเขนตั้งสมุทรสาครนมาใหญ่ เบ้าท่อนกล้วยแต่น้ำน้อย ไขว้ไหลรวม
ขึ้นแล ประการ 1 ก็อนหินผายังทำ คือเบ้าท่อนว่ากล้วยไหล แม้ที่ว่านางหลอกปาน
ใด ก็คือเบ้าท่อนว่าจักพ่าย ไหวด้วยง่ายเปนตั้งจ้านั้นแล ... (7/4)

2. เปรียบความงามและความเปล่งปลั่งของนางอุมมาพันดีว่า เหมือนนางฟ้า
...นางก็หันเครื่องทิพฟ้าหลายเยื้อง งามเหลือเครื่องเมืองคน นางก็เอาผ้า
เมืองบมมานุ่ง รสีมีพุงเต็มตน เหมือนตั้งนางควงบนพากฟ้า อันอยู่แหล่งหล้า
ดาวดึงส์สำคัญวันนั้นแล... (12/3)

3. เปรียบความร้อนของหินบดทุ้มผลลิลลาบาดว่า เหมือนไฟ
...อันว่าหินบดทุ้มผลลิลลาบาด อันเป็นทิพยอาสนา แห่งอินทาเจ้าฟ้า ถัดอนยิ่ง
ฝ้ายวงยุ่ง ที่นั่งขุนอินทาร้อนไหม้เดือด ปานตั้งจักเกิดเป็นไฟ (9/5)...

สำหรับการใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์นั้นมีจำนวนน้อย เท่าที่พบได้แก่ การเปรียบ
ปราสาทเส้าเดียวว่าสว่างไสวรุ่งเรือง เป็นเปลวทอง ดังคำประพันธ์ว่า

...เจ้ายอดฟ้าอินทาคือเอาเขาวัวเนรมิตเป็นปราสาท แก้วมณียอดประดับประดา
สูงว่าได้ 7 พันวาเป็นขนาด ปราสาทแก้วเส้าเดียว ลุกเป็นเปลวคำรุ่ง รสีมีพุง
เรื่องไรค์มีแล... (11/3)

ข. วยติเรกโวหาร คือการเปรียบกว่า อันได้แก่การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหนือกว่า
หรือดีกว่า อีกสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างการใช้วยติเรกโวหารในวรรณกรรมเรื่อง สุขุขวิณะวิหหลวง ได้แก่

1. การกล่าวถึงคุณความดีของสุขุขวิณะว่าประเสริฐกว่ากษัตริย์องค์อื่น ๆ

...เจ้ากุมमारมีสมพารถ้าเลิศ เปนตนประเสริฐกว่าฟ้าทั้งหลาย ... (5/1)

2. การกล่าวถึงคุณความดีของพระยาว่าประเสริฐกว่ามนุษย์และ เทวดา
...ยังมีพระยาว่าตัวมีวรรณะอันขาวเลิศ ประเสริฐกว่าฝูงวัว หิ้งตัวขาวล้วนล้วน
ผิวอ่อนอ้วนมีวิณณ์ รอยวาเนอหันทาดานล้ำเลิศ ประเสริฐกว่าฝูงคนแล
เทวดา...(10/1)

ข้อสังเกต การใช้ความเปรียบของผู้สร้างสรรค์นั้น หากมีการเปรียบบุคคลและความดีงาม
จะใช้แนวเปรียบกับความดีความงามของ เทวดาและสวรรค์ อันอาจเป็นเพราะเหตุผล 2 ประการ
คือ เป็นคตินิยม ของพุทธศาสนิกชนที่ยึดถือความดีงามของเทวดาและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเทวดา เป็น
แบบอย่าง และ เป็นธรรมเนียมนิยม ของวรรณกรรมชาดกของกลุ่มชนที่ใช้อักษรกลุ่มล้านนาในการ
บันทึกคัมภีร์ที่มักจะมีการเปรียบเทียบในลักษณะ เช่นนี้

5. สุนทรียภาพที่เกิดจากการพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร

กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณณ์ว่าหลวง** มีความเด่นในด้านสุนทรียรสอันเกิดจาก
การพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เนื่องจากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าผู้ใช้วรรณกรรม
ให้ทัศนะว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีความน่าสนใจในด้านบทบาทของตัวละคร อีกทั้งบรรยากาศในการ
ฟังธรรมนั้น ผู้ฟังมีอารมณ์ร่วมไปกับเหตุการณ์ต่าง ๆ (กล่าวไว้ในหน้า 207-208) อันเนื่องจาก
ผู้สร้างสรรค์สามารถพรรณนาบทบาทและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ดี จนผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วม
ผู้วิจัยจึงจะนำตัวอย่างของการพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในวรรณกรรมเรื่องนี้มากล่าว
ถึง ดังนี้

ก. การพรรณนาอารมณ์รัก เช่น การพรรณนาถึงความรักระหว่างแม่-ลูกของนาง เขมาวดี
กับนางอุมมาทันตี ซึ่งผู้สร้างสรรค์พรรณนาไว้ดังนี้

นาง เขมาวดีแสดงความรักและห่วงใยต่อนางอุมมาทันตี

... นางก็โพล่งลูกแก้วตบไฟ ถึงในหน้านี้แม่กว้าง อันมีที่ข้างสวนหมากมอน
เจียง นางก็อ่อนเสียงกราบไหว้ ยังเทพใช้ฟังหลายว่า เทว สงขโย ข้าแต่
เทวดาททั้งหลาย อันอย่าตอแยยกันอยู่ ตัวหนูไม่อาฆา ในภูษาจอมยอด แต่

ได้นำรอดถึงอินท์ ตันรักสำแผ่นดินถึงพหูวาสา ตันรักสำยังพระธาตุแก้วแล
สัพพัญญู ตันรักสำยังชมพุกกกล้ำ ตันรักสำทำน้ำวังใส วนพิศวา ซ้ำค้ำใส่ใจนบ
ไหว ยิ่งเทพไรทั้งหลาย จุ่งมีค่าเมตตามายโปรด จุ่งมารักสำยังลูกข้าผู้มี
นามโคตร ชื่อว่านางอุมมาทันดินนอย อย่าหือมีอนทรายกึ่งหือยเบียดตน
เลื่อมสีสนในป่า แรดข้างลำคีรี ราชสีห์แลเสือโคร่ง ร้องชะโง่งในดง งูชด
วงพิขร้าย จุ่งหือย้ายหนีไกล แก่สายใจลูกข้าแต่เท่อว่าอัน...(9/2)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาบรรยายถึงความรู้สึกของแม่ที่มีต่อลูกซึ่งกำลังจะจากไปโดยไม่ทราบ
ว่าจะมีโอกาสพบกันอีกเมื่อใด ด้วยความเป็นห่วงลูกจึงได้อ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในป่า ภูเขา
บนแผ่นดิน ใต้สมุทร และบนสวรรค์ ช่วยปกป้องคุ้มครองลูกให้มีสวัสดิภาพ ถ้อยคำที่เรียบง่ายและ
ชัดเจน สอดคล้องอารมณ์รักและห่วงใยของแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งผู้สร้างสรรค์ใช้บรรยายเหตุการณ์ดังกล่าว
ทำให้ผู้ใช้วรรณกรรมเกิดอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครได้เป็นอย่างดี

ส่วนการพรรณนาอารมณ์รักใคร่และพึงพอใจระหว่างชายหนุ่มกับหญิงสาวนั้น ผู้สร้างสรรค์
กล่าวไว้ในคารมเกี้ยวพาราสีซึ่งชายหนุ่มลูกของท้าวพระยา ได้แสดงต่อนางอุมมาทันตี ดังนี้

...ราชบุตรโต อันว่าลูกท้าวแลหลานพระญา เขาค้ำคั้นนางอุมมาทันตีหนุ่มนอย
งามขึ้นช้อยบุษยาม เขาปรารมภ์ใคร่ได้ ลวดเข้ามาใกล้บุษยามว่า ดูรา สรี
โนชาเหยเนื่องรักพี่ เจ้าไปมีที่ในอ้อางหัวใจ บันที่เมื่ออาศัยจึ่งมีใกล้ เสียงแม่
ออกไ้มาตา แต่เท่อว่าอัน ลางพร่องกล่าวว่า สรีโสภาเหยผ่านผิว
นางแก้วเกิดคอยเงิน หิงมีนบ่าทันเต้า บัดนี้พี่จักเอาน้องรักเมื่ออยู่เฝ้า
เมืองหลวงพิณแล ลางพร่องกล่าวว่า บัวหอมเหยหนุ่มนอย ในแปลงสร้อย
แลแหวนค้ำแดง บันที่แลกเมื่อแยงตางเจ้า หือพี่ได้หันหน้าสรีหนุ่มเห็นบัว
บานทองเท่อ ลางพร่องกล่าวว่า นางนงคราญเหยดอกไม้ พี่จักเอาเมื่อไว้
แปนคู่เสวยเมือง สรีบุญเรื่องเหยหนุ่มนอย บันที่เมื่อถึงอ้ออยจิตใจ 1 เท่อ
นา ว่าอันชุนหันแล... (5/2)

จากคารมกึ่งยพาราสิดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ลักษณะของความเป็นท้องถิ่นอันได้แก่ การใช้ถ้อยคำซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นเช่น นางแก้วเกิดคอยเงิน (คอยเงิน) พิ้งกเอาเมืองรักเมื่อ (กลับ) อยู่เฝ้าเมืองหลวง (เมืองหลวง) พุ่มผล และการใช้คำเรียกแทนชื่อที่ละเมียดละไมแทนความรู้สึกอันอ่อนโยนและเห็นคุณค่าซึ่งชายหนุ่มต่อหญิงสาวคือ สรีโนชา สรีโสมภา สรีท่อมเพ้าบัวบาน สรีบุญเรือง บัวหอม (สรี : สิ่งที่มีคุณค่า บัว : ดอกไม้ที่ใช้บูชาพระ) หรือคำพูดที่แสดงถึงความปรารถนาที่จะได้ใกล้ชิดแม้เพียงสิ่งของของหญิงสาวซึ่งตนพึงพอใจเช่น บัวหอมแพยท่อมน้อย ไข่มพลงสร้อยแสงแหวนค้ำแดง บันที่นลภเมืองแยงตาง (คู่ต่างหน้า) เจ้า และการให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ความสุขสบายหากหญิงสาวเลือกเขาเป็นคู่ครองที่ว่า..บันที่เมื่ออาศัยจิมักลิ เลี้ยงแม่ออกใช้มาตา.... พิ้งกเอาเมืองไว้เบญคู่เสวยเมือง... เป็นการรวมไว้ซึ่งรสคำและรสความที่สามารถสื่อภาพ สื่ออารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ทั้งยังสะท้อนประเพณีการกึ่งยพาราสิ และค่านิยมในการเลือกคู่ครองของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้นแล้ว ในการพรรณนาอารมณ์รักระหว่างชาย-หญิง ซึ่งโดยทั่วไปรู้จักกันในชื่อของบทอัศจรรย์หรือบทสังวาส ซึ่งเอมอร ชิตตะโสภณ (2533:68) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า วรรณกรรมพุทธศาสนาในกลุ่มของล้านนาจะไม่เน้นบทสังวาส วรรณกรรมเรื่อง สุชวันฉะวีวหลวง เป็นไปตามข้อสังเกตนี้คือ ไม่มีบทสังวาสไม่ว่าจะด้วยการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา หรืออาศัยธรรมชาติเป็นสื่อเทียบ ผู้สร้างสรรค์เพียงแต่กล่าวไว้อย่างสั้น ๆ ว่าทั้งสองตกลงใจอยู่ร่วมกัน แต่เป็นการแสดงอัจฉริยภาพในการใช้ภาษาซึ่งเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดในเรื่องกามวิสัยของผู้สร้างสรรค์และมนุษย์ทั่วโลก โดยคำบอกเล่าถึงการตกลงใจอยู่ร่วมกันของสุชวันฉะกับนางอุมมาทันตี ที่ใช้คำเพียง 9 คำในการบรรยาย แต่ผลที่ออกมาทำให้ผู้อ่านและผู้ฟังสามารถรับรู้ถึงเพชรสออย่างเต็มที่ ทั้งนี้ จากเนื้อเรื่องกล่าวว่า หลังจากที่สุชวันฉะสามารถตอบปริศนาธรรมะของนางอุมมาทันตีได้ นางจึงยอมเป็นชายาของสุชวันฉะ ผู้สร้างสรรค์ใช้ภาษาบรรยายว่า

...ที่นั่นนางอุมมาทันตีหน่อแก้ว ได้ยินโพธิสัตว์เจ้าแก้ปัญหาอันชอบแล้ว นางแก้วจึงกระเนิงใจว่า อันพระบุญโสตนป็นีค้หากเบญคู่ประเลฐ อันจักเกิดเบญหน่อสัทอยู่ตนหนึ่งพายหน้า นางหน่อหล้าอุษม ปรารมภ์รักยังโพธิสัตว์เจ้าองอาจ คีลวตสมสู่อยู่กินกับด้วยกัน ในปราสาทแก้วเขาคำนี้มีวันนั้นแล...(11/4)

จากถ้อยคำเพียง 9 คำ คือ คีตวตสมถ์อยู่กินกับตัวด้วยกัน ที่ดูเหมือนจะไม่สามารถสื่อถึง
บทหลังวาสนได้เท่าใดนัก แต่ผลติดตามมาคือ เมื่อพระยาวัวเห็นหน้าธิดาซึ่งไม่ลงมาจากปราสาทเพื่อ
ปรนนิบัติตนเองเหมือนดังเคยถึง 7 วัน ก็ถึงกับเกิดอาการตกใจและเอ่ยถามว่าทำไมเนื้อตัวของ
นางจึงเหลืองไปหมด ดังคำประพันธ์ว่า

...ดูราเจ้าลูกรักแก่พ่อ มีนนานแล้วเจ้าใจม่อเป้าลงมา โรคาอันว่าพยาธิ
อันใดมาถูกต้อง ไนแห่งห้องกายาไน้ชา เมื่อไฉนนางอุมาทันตึกราบไหวว่า
ข้าแต่พ่อเป็นเจ้า พยาธิอันใดค้เป่ามาถึงแก่ข้าลักอันแล พระยาวัวค้ถามว่า
นางพ้อยมีผิวพรรณวรรธอันเหลืองหลาก เจ้าลำบากจันใด นางจูงกล่าวมา
ชะไซ้ อย่าอาไว้ลักอันเทอ... (1/5)

ผู้วิจัยซึ่งได้อยู่ร่วมในประเพณีตั้งธรรม สุขวิมละวัพลวง ของชาวไทเขินอพยพบ้าน
ปางควายได้เห็นอากัปกิริยาที่แสดงถึงความพึงพอใจในการรับรู้หลังวาสนของสุขวิมละกับนางอุมา
ทันตี ของชาวไทเขิน จึงกล่าวได้ว่าผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นผู้ที่มีอัจฉริยภาพในการใช้
ภาษาที่สั้นๆ แต่สื่อได้ทั้งใจความ รส และภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ชื่อนางอุมาทันตีแทนพร
มแห่งความงามอันยืดยาว (กล่าวไว้ในหน้า 97-99) หรือบทหลังวาสนที่ใช้คำน้อยที่สุดแต่เห็นภาพและ
ให้อารมณ์ความรู้สึกมากที่สุดก็ตาม

ข. การพรรณนาอารมณ์เศร้าโศก วรรณกรรมเรื่องนี้นอกจากจะสามารถพรรณนาอารมณ์
เศร้าโศกของตัวละครเช่น นางเขมวดีแสดงความเศร้าโศกขณะพลัดพรากจากนางอุมาทันตีได้
อย่างซาบซึ้งกินใจ ซึ่งผู้วิจัยกล่าวไว้ในหน้า 254 แล้ว ก็ยังได้พรรณนาความรู้สึกเศร้าโศกของ
บรรดาสัตว์ป่าซึ่งทราบข่าวการกลับคืนสู่เขตตรนครของสุขวิมละกับนางอุมาทันตี อันเป็นการพรรณ-
นา ให้สัตว์เหล่านั้นมีกริยาอาการและความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ที่เรียกว่า นิปันนเพทนาโวหาร
จนทำให้เกิดการมองเห็นภาพและรับรู้อารมณ์แห่งความเศร้าโศกของสัตว์ป่าเหล่านั้นได้ ทั้งยังเป็น
การสะท้อนให้เห็นเมตตาบารมีของสุขวิมละและนางอุมาทันตีอีกด้วย ดังคำประพันธ์ว่า

... อันว่าราชสีห์แลเสือโคร่ง เทียรย้อมร้องชะโขงันนเือง เสือเหลือง
แลแรดข้าง ละมิ่งในปากกว้างแลทรายคำ หมิชนค้ำหนุ่ถื่น วอกค่างเพ็ญ

นางนี้ ได้ยินพระบุณีสัจจพราก เขานั่นหากเสียตาย ขบเขาตายทุกหมู่ เบ้ามี
รื่องสาส์นในเบื้อง ยินเคื่องใจเบ้ากินหย้า ขบหน้าอยู่เหนือดิน คมมีวันนั้นแล
สกุณา อันว่านกกิ่งหลายน้อยใหญ่ อันอยู่ตัวป่าไม้หิมพานต์ ใจเบ้าบานโสก
เสร์รา เพื่อจักได้พรากจากเจ้าทั้งสอง หมองจับคอนเบ้าร้อง ปีกปกห้อง
เหงาเขา เสียตายสองพิงเพาจักพราก เขาคิดยากเคื่องใจ คึกกล่าวซึ่งกัน
ไผ่ว่า ดูราเจ้าทั้งหลายเหย แตนแต่ติดต่อไพพายหน้า เทียงว่าจักตาย
เพราะว่าสัตว์ทั้งหลายฝูงใหญ่ จักมาไล่กินเรา เพราะว่าสองพิงเพาชาติดี-
ชาติ จักพรากห้องอวาตเสียเรานี้แล ละเราอยู่เพสห้องเลื่อนกว้างยืน
หมองน้กแลว่าอัน คีบเขาเหงาอยู่ เบ้ามีสาส์นเสียง ขบคอเหนียงปีก
เส้อย คมมีแล... (11/5)

ค. การพรรณนาอารมณ์โกรธ วรรณกรรมเรื่องนี้พรรณนาอารมณ์โกรธ ได้เด่นที่สุดในตอน
ลูกสาวของท้าวพระยาอรุณดำประจานนางอุมมาหันทิ เนื่องจากไม่พอใจที่ลูกชายของท้าวพระยาให้
ความสนใจนางอุมมาหันทิ ดังคำประพันธ์ว่า

...สาธิตุถิโย อันว่ายิ่งทั้งหลายเดือดไหม้ เขาคีมาพร้อมกันมาดำนางหน่อไธ
อุมมาหันทิ ว่าดูรานางกาลกิณี ผู้มีไชยะตระกูลเป็นสัตว์ป่า ตัวถ้อยช้านักหนา
มิงนางนี้ก็เป็นวงสาเชื้อวัวเถื่อน ดังรือเบ้าไพพแล่นด้วยเพือฝูงวัว พ้อยมา
มัวเมากับด้วยลูกขุนผู้ใหญ่ ตูจักหะคือนไล่หัวมิงชาแล ดูราลูกแม่หย้าย คิงชัก
ซ้ายขุนซึ่ง ดังรือยังเบ้าอายตัวเก่า พ้อยมาดำนเถ่าฝูงชายไธสา ดูวี่ อันว่า
มิงนางนี้เป็นลูกวัวอุสุภราช มีเชื้อชาติสัตว์จรจวน อันว่าอาการแห่งมิงนาง คี
ควรรไพพแล่นกับด้วยวัวอุสุภราช อันเป็นเชื้อชาติแห่งมิงนางนี้แล มิงนี้กัน
เป็นลูกสัตว์ตัวมีเขาเงงงานบง้าง ทั้งเมืองเห็นกล่าวอ้างว่าเป็นวัว มิงเบ้า
ควรรเอาตัวเข้ามาสู่ ที่หมู่เหลียมโหรพนี้... (6/2)

จากคำประพันธ์ที่ยกมานอกจากผู้สร้างสรรคจะใช้คำคำที่รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการคำ
พาดพิงถึงพ่อแม่ การกล่าวถึงเรื่องเพศที่ผิดปกตินี้แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นทัศนะของสังคมในเรื่องของ

การแสดงความจริงเกี่ยวกับบุคคลที่มีชาติกำเนิดต่ำต้อย เช่น นางอุมมาทันตีผู้เป็นลูกของวัวกับแม่หมา ยังนี้เพราะ บุคคลที่ได้รับการรังเกียจแต่ยดั้นใน เรื่องชาติกำเนิดก็ตระหนักถึงหัตถ์ของสังคม ได้ด้วยตนเอง ดังเช่นนางอุมมาทันตีมีความอับอายในเรื่องชาติกำเนิดอันคลุมเครือของตน ซึ่งสะท้อนไว้ใน การแสดงความรู้สึก ไม่ส่ออารมณ์ในคำห้ามปรามของมารดาที่ห้ามนางไม่ให้ติดตามหาบิดา ดัง คำประพันธ์ว่า

...อุมมา ตาต ข้าแต่แม่เป็นเจ้า อย่าได้ห้ามลูกเต้าหลายอัน ค้นว่าแม่เป่า
วางปิ่น ข้าคิดตามใจเลือก ข้าจักผูกคอตวยเงื่อนเชือกกวนตายชะแล ประ-
การหนึ่งข้าจักไหล่พองน้ำที่ลึก ตายอ้อยเงือกในวัง ยิ่งแควนคุดประเสฐ กว่า
อันได้เกิดเป็นคนเบ้ามีข้อ ท่านว่าหยิ่งคุณคลนนักแลแม่แพ้ย... (8/2)

ง. การพรรณนาความมุ่งมั่นของตัวละคร

นางอุมมาทันตี ซึ่งมีอายุเพียง 7 ขวบ เดินทางเข้าสู่ป่าหิมพานต์เพื่อติดตามหาพระยาวิ-
ผู้เป็นบิดาด้วยความมุ่งมั่นในอันที่จะตอบแทนบุญคุณของบุพการี ...อิหิ อันว่านางนางได้ คีได้ชื่อ
ว่าเปเนียง แม้นพ่อคือเป็นสัตว์จรจวนอยู่ไหน ควรคูกว่าไพศา อุบัติธรากรยังพระบิดาพ่อเจ้า ทุกคำ
เข้าไหนวันชาแล้วอัน ... (7/2) ฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงการเดินทางของนาง ผู้สร้างสรรคจึง
พรรณนาให้เห็นภาพแห่งความอดทนและมุ่งมั่นตลอด 20 วัน แห่งการเดินทางของนางภายใต้ความ
ช่วยเหลือของกวางทองสะท้อนไว้ในคำประพันธ์ว่า

... นางจูงมาตามหลังคู้ที่ หือได้โปรดที่อยู่ต่อแห่งฝั่งนางชาแล้วอันแล้ว นาง
แก้วลวดขอมไพ เข้าดงไพเราะล้ำ ต่อเท้าค้ำนางจวน ส่วนเทวบุตรคนนั้นแล้ว คี
ลวดมาเนรมิตแผ่นผ้า แต่งไว้ถ้านางนอน เลือยในดงคอนหยาบร้าย ชับหือ
หลักพิงย้ายหนีไกล ถึงวันไหนรุ่งเช้า เทวบุตรคนหนุ่มหน้าจ้อมา เนรมิตเป็น
มิลคากวางคำตัววิเสส เดินท้าวเทสอองทาง ที่นางขอมชะใช้ เข้าป่าไม้หิม
พานต์ ไบเป็นนานชะล้ำ พอพร้าได้ชาววัน จึงโปรดที่อยู่พระทรงธรรมตนพ่อ..(11/2)

ด้วยความที่นางอุมมาทันตีเป็นหญิงผู้มีความมุ่งมั่น และมีความกล้าหาญในการเดินทางเข้า
ป่าตามลำพังจนได้รับความเห็นใจจากเหวดาที่เนรมิตกายเป็นกวางทองนำทาง รวมทั้งบรรณา

การเดินทางในป่าที่แสดงถึงความยากลำบากคือ คำที่โชนอนที่นั่นเป็นเวลานานถึง 20 วัน ทำให้
ผู้ใช้วรรณกรรมเกิดความสงสาร เห็นใจ และสรรเสริญในกตัญญูทเวทียของนาง ฉะนั้น นางอุมา
ทัณฑ์ จึงเป็นตัวละครยอดนิยมของกลุ่มชนชาวไทย ซึ่ง เป็นผู้ใช้วรรณกรรมเรื่องนี้โดยทั่วไป

สำหรับสัญลักษณ์ตัวละครเอกฝ่ายชายนั้น จากบทบาทของพระโศภิตผู้ผู้มุ่งมั่นอุทิศอุบาย
เลือดเนื้อและชีวิตเพื่อแลกโพธิญาณ ผู้สร้างสรรค์ก็ได้แสดงให้เห็นความมุ่งมั่นนั้นด้วยการพรรณนา
ถึงการให้อภัยติกาหน ดังคำประพันธ์ว่า

... ด้วยอภัยติกาหนอันนี้ ขอท้อข้า ได้ตรัสประญาสัพัญญูปเนพระตนหนึ่งพวย
หน้า นาสัตต์ขึ้นสู่ฟ้าและมหาเนรพานแต่เพื่อว่าอันแล้ว ตมแก้วจิ้งจกกล่าว
ซึ่งพราหมณ์ ว่าครุพราหมณ์ผู้ใหญ่ ท่านจูงเอาภาชนะอันจักใส่ขึ้นเสียดมา
พลันแต่เพื่ออัน ที่นั่นอันทาสักกพราหมณ์ผู้เถา ได้ยื่นโพธิสัตต์เจ้าหากปลงคำ
ท่านก็ถือเอา ไตรคำลูกหนึ่งมาไว้ ยามนั้นพระแก่นไฉ่ก็ปาดซาทั้งสอง เลือด
ปนพองไหลท้อ ปานคังน้ำออกบ่อพญา คัดกเต็มภาชนะ ไตรคำลูกใหญ่ก็มีแล
ตมแก้วยกมือกวา ชวิกเอาตาทั้งสองออกได้ ยกไว้ตั้งเหนือมือ ขอนหนึ่งท้อ
น้ำอียาด เจ้าก็ประสาตาคู่แก้วเพนพาน...(11/6 และ 2/7)

นอกจากจะทราบถึงความมุ่งมั่นและความกล้าหาญของสุชัณณะแล้ว การที่ผู้สร้างสรรค์
ใช้อุปมาโวหารว่า ยามนั้นพระแก่นไฉ่ก็ปาดซาทั้งสอง เลือดปนพองไหลท้อ ปานคังน้ำออกบ่อ
พญา คัดกเต็มภาชนะ ไตรคำลูกใหญ่ก็มีแล และการกล่าวว่ ตมแก้วยกมือกวา ชวิกเอาตา
ทั้งสองออกได้ ยกไว้ตั้งเหนือมือ ขอนหนึ่งท้อน้ำอียาด ยังทำให้เกิดภาพและความรู้สึกสยดสยองใน
การกระทำของสุชัณณะและความรู้สึกสะอิดสะเอียนกับภาพของเลือดเนื้อ อวัยวะ และดวงตาที่ถูก
เฉือนและชวิกออกมาอีกด้วย นับว่าเป็นบทพรรณนาที่สามารถทดสอบความมุ่งมั่นของผู้ใช้วรรณกรรม
ซึ่งอาจตั้งความหวังว่าจะสั่งสมบารมีเพื่อเป็นพระโศภิต หรือเป็นพระพุทธเจ้า ได้เป็นอย่างดีอีก
โสดหนึ่งด้วย

จ. การพรรณนาความลับสนของอารมณ์ความรู้สึก

ในบางขณะมนุษย์เราก็มีความลับสนของอารมณ์ความรู้สึกซึ่งกำกวมกันระหว่างความถูกต้องกับความต้องการในสิ่งที่ขัดต่อศีลธรรมจรรยา ความรู้สึกดังกล่าวนี้ได้สะท้อนไว้ในบทบาทของนางอุมมาทันตีซึ่งเกิดความพึงพอใจและปรารถนาที่จะอยู่ใกล้ชิดกับสุชวัณณะ แต่ด้วยความ เป็นหญิงที่พึงรักนวลสงวนตัว จึงได้แก้มลับซบไล่ไสส่งสุชวัณณะ ไปให้พ้นจากนาง ดังคำประพันธ์ว่า

...อันว่าสบ (ปาก)นางเจ้าหื้อเจ้าพ่าย ตานางข้าพ้อยมายันชู้ สายตาคูสอด

เสี่ยว พัดพอกเกี่ยวแกมชู้ (หัวเราะ) เหตุว่าใจนางกลัวเจ้าพ่ายนักแล...(7/4)

ผู้สร้างสรรค์ซึ่งนอกจากจะสะท้อนความรู้สึกของบุุคคลในบทบาทของนางอุมมาทันตีแล้ว ก็ยังให้สุชวัณณะแสดงบทบาทของการรู้เท่าทันความรู้สึกอันแท้จริงของนาง โดยแสดงความประสงค์ที่จะอยู่ใกล้ชิดกับนาง ดังคำประพันธ์ว่า

...อันว่าคู่นี้ ก็เปดั่งสมุททะสาครนมน้ำใหม่ เบ้าหอนกลัวแต่น้ำน้อยไซ่วไหลรอม

น้ำแล ประการ 1 ก้อนหินมายังท่า ก็เบ้าหอนว่ากลัวไหล แม้รู้ว่านางหลอกปาน

โต ก็ดีเบ้าหอนว่าจักพ่าย ไหวด้วยง่ายเปดั่งจ้าน้ำแล ... (7/4)

นอกจากนั้น เมื่อสุชวัณณะอยู่ร่วมกับนางอุมมาทันตีได้ระยะหนึ่งแล้วปรารถนาจะกลับคืนสู่บ้านเมือง นางอุมมาทันตีซึ่งได้รับคำชวนจากสามีเกิดความรู้สึกสับสนกลัวคือ ห่วงใยพระยาวิฑูเป็นผู้เป็นบิดา น้อยเนื้อต่ำใจในชาติกำเนิดของตน และหึงหวงสามีที่จะต้องมีนางสนมกำนัลมาอยู่ใกล้ชิด ผูกพันในเชิงกามารมณ์ ความรู้สึกดังกล่าวได้สะท้อนไว้ในคำประพันธ์ว่า

...เหตุว่าข้านี้เป็นลูกคนถ้อยไร้ยิ่งผาน เปนลูกสัตว์จรจาดตัวใหม่ ดังหรือจัก

หื้อข้าพราภป่าไม้เมื่อเมือง ข้ายินใจเคืองคิดยาก ข้าหากจักอยู่ล้างป่าไม้ตน

เดียวชาแล ประการหนึ่งค้นข้าเมื่อเทียมเจ้า เข้าเมื่อสู่ในเมือง ยามนั้นนาง

ทั้งหลายก็จักมานั้นเนื่องร้อเจ้า ต้านถ้อยเล่าชมเชย สู่เจ้าหากเป็นผู้เคยกัน

แต่หนุ่ม นมตั้งตุมตีกำ เขาจักกะทั้นมายาต่างๆ ยามนั้นเจ้าใจส่วางยินดี เบ้า

หล้างจักมีคำรำพึงต่อข้า เบ้าหว่ายหน้าเจรจา ทอดเสียดังทั้นทอดหมาตาย

เนา เहांจักหื้อข้าน้อยน้ำตาเท่าไหลซึม.. (5/5)

ผู้สร้างสรรค์ดำเนินเรื่องต่อไปว่า สุธวัณณะแสดงเจตนาธรรมอันแน่วแน่ที่จะให้นางอุมมา
ทนต์ กลับสู่บ้านเมืองพร้อมตน และเป็นผู้อ้อนวอนพระยาวิวิทักษ์กลับสู่เขตนครตามความประสงค์
ของนาง อันเป็นการสานต่อความรู้สึกของผู้ใช้วรรณกรรมซึ่งโดยทั่วไปมักปรารถนาให้เรื่องจบลง
อย่างมีความสุข ผู้สร้างสรรค์จึงให้สุชวัณณะ เข้าใจความสับสนและความต้องการอันแท้จริงของนาง
อุมมาทนต์ คำประพันธ์ที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกรัก ปรารถนา ยินยอม และทะนุถนอมนางอุมมาทนต์
ของสุชวัณณะนั้น ผู้สร้างสรรค์กล่าวไว้ว่า

...ศุรานางสายใจเสนาถน้อย เจ้าหากเป็นที่รักยิ่งอ้อยจิตใจ น่ำมีไผ่เปรียบ
ได้ พี่รักนางหน่อไธ้หนักหนา อันว่าพระบิดาแห่งราชินีอง ตั้งเรือจักละไว้ใน
ห้องป่าไม้ แลหนีเมื่อนี้ชา พึงกราธนาพระบิดาเมื่อไว้ เหนที่ไหว้แลบูชา แก่สอง
ราชินีอง ไนหังห้องเมืองราชินชาแล... (6/5)

แม้ว่าวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวิหหลวง จะเป็นวรรณกรรมชาดก แต่การที่ผู้สร้างสรรค์
สื่ออารมณ์ความรู้สึกของปฤชณไว้ไบบทบาทของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครเอกซึ่งเป็นเป้าแห่งความ
สนใจของผู้ใช้วรรณกรรม อีกทั้งมีความเข้าใจความต้องการและความรู้สึกรวมของผู้ใช้วรรณกรรม
โดยดำเนินเรื่องให้สอดคล้องกับความต้องการและความรู้สึกดังกล่าว ถือเป็นการสร้างรสชาติและ
ความน่าสนใจแก่วรรณกรรมเรื่องนี้ได้ประการหนึ่ง

จ. การพรรณนาถึงความรู้สึกสงบ

ผู้สร้างสรรค์พรรณนาความรู้สึกสงบด้วยธรรมชาติในตอนท้ายเรื่อง อันเป็นหลักโดยทั่วไป
ไปของวรรณกรรมชาดกที่ยึดความเชื่อตามพุทธภาษิตที่ว่า นิพพานิ ปรมิ สุขิ ด้วยการกล่าวถึงการ
บำเพ็ญเนกขัมมบารมีของสุชวัณณะและนางอุมมาทนต์ เพื่อหวังนิพพาน ดังคำประพันธ์ว่า

...นิพพานิ อันว่าสุขิในนิพพานอันประเสริฐ ก็หากสุขลิ้าเลิศกว่าสุขทั้งมวล

หันแล สองเจ้าคืออยู่กะทำธัมม์ในป่าไม้ ตราบว่า ได้พิมปีคัมมิแล... (9/7)

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทางสุนทรียภาพที่กล่าวว่า ภาษาอันมีสุนทรียะคือสื่อแห่งความคิดและอารมณ์ ซึ่งผู้สร้างสรรค์สื่อผ่านวรรณกรรมมาสู่ผู้ใช้วรรณกรรม และการศึกษาความงามของภาษาจะ เริ่มต้นจากการพิจารณาเสียง คำ และการเรียบเรียงถ้อยคำ ว่ามีความประสานสอดคล้องกันเพียงใด เป็นไปเพื่อจุดประสงค์ใด และมีความคิดหลักอย่างไร เป็นแนวทางศึกษาสุนทรียภาพในวรรณกรรม เรื่อง *สุชวันฉะวีวหลวง* โดยใช้กรอบความคิดเรื่องความงามของภาษาที่ว่าด้วย เสียง คำ รส และภาพ ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้แล้วเป็นเครื่องมือ

การสร้างสุนทรียภาพในวรรณกรรม เรื่องนี้โดยภาพรวมเป็นไปอย่างเรียบง่าย แต่มีความประสานสอดคล้องกันของความงามอันได้แก่เสียง คำ รส ภาพ กับความคิดและอารมณ์ ซึ่งผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อถึงผู้ใช้วรรณกรรม จนสามารถกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีความประสานสอดคล้องของรูปแบบและเนื้อหา

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดหลักซึ่งสื่อออกมาจากสุนทรียภาพของวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นแนวคิดเชิงอุดมคติ และมีความขัดแย้งกันกับความเป็นจริง กล่าวคือ แนวคิดเกี่ยวกับตัวละครสำคัญในวรรณกรรม เรื่อง *สุชวันฉะวีวหลวง* นั้น ผู้สร้างสรรค์จำลองภาพของตัวละครสำคัญมาจากความชื่นชมในความดีงามของ เทวดาและคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ อันจัดเป็นภาพที่มาจาก อุดมคติ ที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการให้กลุ่มชนมีภาพลักษณ์และคุณธรรมเช่นนั้น แต่อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนออกมาจากพฤติกรรมของตัวละครใน อุดมคติ กลับเป็นอารมณ์ความรู้สึกของปุถุชนซึ่งมีครบถ้วนทั้ง รัก โลภ โกรธ หลง

ดวงมน จิตร์จางค์ (2536 : 65) กล่าวว่า เมื่อจะสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องใด ผู้สร้างสรรค์ต้องผ่านขั้นตอนของการเลือกเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกรูปแบบและเนื้อหา อันได้แก่ การเลือกแก่นหลัก ถ้อยคำ ความคิดและอารมณ์ ที่ตนต้องการสื่อไปยังผู้อื่น ผู้สร้างสรรค์จะเลือกคำโดยไม่สัมพันธ์กับความคิดและอารมณ์หาได้ไม่

จากการศึกษาประดิษฐกรรมและสุนทรียภาพของวรรณกรรมเรื่อง *สุชวันฉะวีวหลวง* พบว่า การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่อง *สุชวันฉะวีวหลวง* เป็นไปตามแนวคิดดังกล่าว กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์ได้ผ่านขั้นตอนของการเลือกสรร โดยเริ่มต้นจากการเลือกเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มชนมาเป็นวัตถุดิบ เลือกรูปแบบวรรณกรรมชาติในการนำเสนอ เพื่อการยอมรับของผู้ใช้วรรณ

กรรม เลือกร่ายยาวเป็นคำประพันธ์ เลือกสร้างสุนทรียภาพในวรรณกรรมด้วยวิธีเรียบง่าย นับตั้ง
แต่การใช้ภาษาท้องถิ่นที่พบจะ ไม่มีศัพท์ยาก การผูกประโยคง่าย ๆ แต่สละสลวยด้วยเสียงสัมผัส
การเลือกสรรเสียงและคำที่สามารถสื่อภาพ สื่ออารมณ์ และสื่อความคิด การใช้ความเปรียบที่เป็น
คตินิยมของพุทธศาสนิกชนและธรรม นียมนิยมของวรรณกรรมชาติของกลุ่มชน อีกทั้งการสื่ออารมณ์
ของปुरुชนไว้ในวรรณกรรมอย่างครบถ้วน ด้วยการที่ผู้สร้างสรรค์และผู้ใช้วรรณกรรมมีพื้นฐานและ
ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน ความคิดและอารมณ์อันเกิดจากประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของ
ผู้สร้างสรรค์ซึ่งสื่อด้วยภาษาผ่านวรรณกรรมมาสู่ผู้ใช้วรรณกรรม จึงเกิดการประสานสอดคล้องกัน
อย่างแนบแน่น อีกทั้งวรรณกรรม เรื่องนี้ดำรงอยู่ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทย เช่นด้วยสถานะ
ของวรรณกรรมในประเพณีตั้งธรรม **สุชวิมลเวฬว** จึงถือเป็นวรรณกรรมที่อ่านด้วยหู ความงาม
ของภาษาที่ใช้ ความคิดและอารมณ์ที่ประสานสอดคล้องกันอย่าง เป็นเอกภาพ ซึ่ง ได้รับการถ่ายทอด
ด้วยน้ำเสียงและลีลาการเทศน์ของพระนักเทศน์ผู้ผ่านการเลือกสรรอย่างเหมาะสมในแต่ละกัณฑ์ส่ง
ผลให้วรรณกรรม เรื่อง **สุชวิมลเวฬว** ได้รับการนิยมยอมรับจากผู้คนในท้องถิ่นด้วยดี

4.2.2 เนื้อหา

การศึกษาวิเคราะห์ด้านเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬว** นั้น ผู้วิจัยจะ
กล่าวถึง เรื่องย่อ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และตัวละคร ตามลำดับต่อไปนี้

ก. เรื่องย่อ

วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬว** มีเนื้อเรื่องย่อดังต่อไปนี้

พระยาชมพูเอกราชและพระนางสุชวิมลกุมมาแห่ง เขตตวันครมีพระโอรสจำนวน 3 พระองค์
พระโอรสองค์สุดท้ายคือสุชวิมลกุมารผู้เป็นพระโพธิสัตว์ที่จุติจากสวรรค์ชั้นดุสิต ทรงมีทศพิธราชธรรม
และเป็นองค์รัชทายาท ต่อมาพระบิดาได้จัดหาชายาให้แก่สุชวิมลแต่สุชวิมลปฏิเสธ และประสงค์
ที่จะแสวงหาชายาด้วยพระองค์เอง เมื่อพระบิดามารดาทรงอนุญาต สุชวิมล จึงประพาสป่าหิมพานต์
พร้อมรีพลเพื่อแสวงหาชายา

ในป่าหิมพานต์ ซึ่งอยู่ใกล้เมืองราชคชนคร มีพระยาอุสุภราชเป็นหัวหน้าจำฝูงของบริวารจำนวน 8 หมื่นตัว พระยาวิวเดินทางเข้าสู่เมืองราชคชนครเพื่อขมกิจการทางศาสนาและความเป็นอยู่ของชาวเมือง ขณะเดินทางกลับพระยาวิวได้กินหมากมอนเจียง (สับปะรด) ที่ปลูกไว้ข้างฝั่งแม่น้ำ แล้วทำสับปะรดหล่นจากปากลงสู่แม่น้ำ ในเวลานั้นนางแม่ม่ายเขมาวดีซึ่งกำลังอาบน้ำอยู่ในแม่น้ำได้เก็บหมากมอนเจียงจากพระยาวิวที่ไหลตามน้ำมาก็กินแล้วเกิดอาการกำซาบชานไปตั้งร่าง นางจึงสมาทานเพื่อขอลาภสักการะจากเทวดา

ขณะนั้นเทพธิดาอุมาทนต์ผู้เป็นนางสนมของพระอินทร์กำลังจะหมดอายุขัย พระอินทร์จึงให้นางลงมาปฏิสนธิในครรภ์ของนางเขมาวดีพร้อมด้วยพร 5 ประการ คือ 1. ให้นางเกิดเป็นธิดาของนางเขมาวดี มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ 2. เมื่อนางอายุได้ 7 ขวบ ขอให้นางมีความมั่งคั่งมั่งอย่างที่สุด และให้นางมีความสามารถในการทอผ้า เพื่อนำรายได้มาเลี้ยงมารดา 3. เมื่ออายุ 16 ปี ขอให้นางได้อยู่ปราสาทแก้วและมีสวามีเป็นพระโพธิสัตว์ 4. ขอให้นางได้เป็นอัครมเหสี 5. ขอให้นางมีโอรสผู้ประเสริฐ และให้นางมีชื่อว่าอุมาทนต์

ขณะที่นางอุมาทนต์มีอายุเพียง 7 ขวบ นางใช้ความสามารถในการทอผ้าเพื่อเลี้ยงดูมารดา วันหนึ่งนางขออนุญาตมารดาไปเที่ยวงานมหรสพซึ่งจัดขึ้นในเมืองราชคชนคร ความงามของนางทำให้ชายหนุ่มลูกของท้าวพระยาพึงพอใจจึงพากันรุมล้อมเกี่ยวพาราสีนางแต่เพียงผู้เดียว สร้างความริษยาและไม่พึงพอใจแก่บรรดาลูกสาวของท้าวพระยาจึงพากันรุมตำประจานถึงชาติกำเนิดของนาง หลังจากทราบความจริง นางขออนุญาตมารดาออกติดตามเพื่ออยู่ปรนนิบัติพระยาวิวผู้เป็นบิดาการเดินทางเข้าสู่ป่าหิมพานต์อันเป็นที่อยู่ของบิดานั้น นางได้รับความช่วยเหลือจากเทวดาซึ่งแปลงกายเป็นกวางทองนำทางจนถึงที่อยู่ของพระยาวิว เมื่อมีการเลี้ยงหายจนทราบว่า เป็นพ่อลูกกัน นางจึงอยู่ปรนนิบัติบิดาและบริวาร

พระยาวิวต้องการสร้างที่อยู่ให้แก่ นางอุมาทนต์ วิวบริวารต่างพากันถอดเขาของตนออกเพื่อใช้สร้างที่อยู่นั้น และพระอินทร์ เนมิตปราสาทเส้าเดียวไว้ให้แก่ นางอุมาทนต์ตามคำอ้อนวอนของพระยาวิว

เทวดาแปลงกายเป็นละมั่งทองล่อหลอกสุนัขวันละซึ่ง เดินทางมาแสวงหาชายาในป่าหิมพานต์ไว้ติดตามจนพลัดหลงกับบริวาร สุนัขวันละพบนางอุมาทนต์ที่ปราสาทเส้าเดียว ทั้งสองมีความพึงพอใจ

ต่อกัน เมื่อสุชวัณณะสามารถตอบปริศนาธรรมของนางอุมมาทันตีจึง ได้นางเป็นชายา ต่อมาพระยาวิ
หราบเรื่องที่ธิดาอยู่ร่วมกับสุชวัณณะ จึงอนุญาตให้ทั้งสองอยู่ร่วมกัน เพราะมีความพอใจในคุณสมบัติของ
สุชวัณณะ

สุชวัณณะปรารถนาจะกลับคืนสู่บ้านเมืองพร้อมนางอุมมาทันตี แต่นางปฏิเสธเนื่องจากเป็น
ท่างบิตา ทั้งสองอ่อนวอนพระยาวิหราบให้กลับสู่บ้านเมืองพร้อมกับตน แต่พระยาวิหราบปฏิเสธเนื่องจากเป็น
ท่างบิตารและพอใจในถิ่นที่อยู่ พระอินทร์ซึ่งทราบเรื่องการกลับสู่บ้านเมืองของสุชวัณณะและนาง
อุมมาทันตี ปรารถนาให้การเดินทางกลับของทั้งสอง เป็นไปอย่างสมเกียรติจึงสั่งการให้พระยาวิหราบ
บริวารติดตามไปโดยพระอินทร์ เป็นผู้ควบคุมขบวนเสด็จทางอากาศด้วยตนเองและรับตัวนาง เขมาวดี
ไปอยู่ในเขตตรนครด้วย

เมื่อกลับถึงเขตตรนคร สุชวัณณะ ได้รับการราชาภิเษกเป็นกษัตริย์โดยมีนางอุมมาทันตีเป็น
อัครมเหสี พระอินทร์อภิเษกนาง เขมาวดีเป็นชายาของพระยาชมพูเอกราช และจัดที่อยู่อาศัยให้แก่
ฝูงวิหราบ ทั้งยังประกาศเกียรติยศศักดิ์ศรีของพระยาวิหราบให้ชาวเมืองรับทราบโดยทั่วหน้า

สุชวัณณะและนางอุมมาทันตีมีโอรสและธิดาคือสุคันธกุมารกับสังขาริกุมารี สุชวัณณะประกาศ
ให้หัตถ์ตีททานโดยมีพระอินทร์เป็นผู้รับพรมีตถทานบารมีดังกล่าว ต่อมาสุชวัณณะ ได้สละราชสมบัติแล้ว
อภิเษกโอรสและธิดาให้ครอบครองเมือง แล้วถือเนกขัมมบารมีโดยการออกบวชตลอดชีวิตพร้อมกับ
นางอุมมาทันตี

ข. แก่นเรื่อง / ความคิดหลัก (Theme)

แก่นเรื่อง/ ความคิดหลัก หมายถึงแนวความคิดที่ปรากฏในเรื่องซึ่งเป็นลักษณะสำคัญโดย
รวมของเนื้อหาอันปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเรื่อง
และสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร เป็นส่วนสำคัญที่จะกำหนดโครงเรื่อง
ตลอดจนนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร (บุญยงค์ เกศเทศ, 2525 : 56 และ ดวงมน, 2536
: 101)

แก่นเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวัณณะวิหหลวง** ได้แก่ การประพฤติกกรรมนำมาซึ่งความ
สำเร็จของชีวิต

ค. โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่อง หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องอย่างเป็นลำดับตามเวลาที่เกิด เป็นเหตุเป็นผลกัน กล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งเป็นเหตุให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมา และจะเป็นลักษณะ เช่นนี้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง โดยมีข้อขัดแย้ง (conflict) ที่ชวนให้ตื่นเต้นและน่าสนใจเป็นส่วนทำให้เกิดเหตุการณ์ที่จะดำเนินไปอย่างปกติต้องบิดผันไปอย่างสมเหตุสมผลและแยบยล (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2525: 61 และ วิภา กงกะนันท์, 2523 : 92)

สัปดาห์ฉวีวรรณ ถือเป็นวรรณกรรมที่เกิดจากประดิษฐการของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งนำเอาวรรณกรรม มหาชาติ อุมมาพันชิตชาดก เรื่องราวของท้องถิ่นที่ว่าด้วยบรรพบุรุษใน ตำนานเมือง เชียงตุง คำนิยมพื้นฐานด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมประจำถิ่นมาผสมผสานโดยผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนให้เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนชาว ไทเขิน

วรรณกรรมที่เกิดจากการผสมผสานกันอย่างแนบเนียนและ เป็นที่นิยมยอมรับของกลุ่มชนนั้น มีความน่าสนใจในแง่การพิจารณาถึงกลวิธีในการผสมผสานและสร้างโครงเรื่อง กระบวนการปรับเปลี่ยนและผสมผสานกันของวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กล่าว ไปโดยละเอียดแล้วในบทที่ 2 หน้า 85 - 126 จึงจะไม่นำมากล่าวอีก ส่วนการสร้างโครงเรื่องของวรรณกรรมเรื่องนี้ แม้ว่าจะ เป็นวรรณกรรมอันเกิดจากการผสมผสานกันของวรรณกรรมหลายเรื่องกับ เรื่องราวของท้องถิ่น แต่ผู้สร้างสรรค์ยึดแก่นเรื่องที่ว่า การประเพณีธรรมนำมาซึ่งความสำเร็จของชีวิต เป็นจุดหลักในการสร้างโครงเรื่อง โดยกำหนดให้ตัวละครเด่นของ เรื่องคือนางอุมมาพันชิตผู้ประเพณีธรรมประสบความสำเร็จในชีวิตในรูปของพร 5 ประการ ซึ่งถือเป็นโครงเรื่องใหญ่ และมีการสร้างโครงเรื่องย่อย โดยยืมเรื่องราวจากวรรณกรรมต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเข้ามาเพิ่มเติมอย่างสอดคล้องและ เหมาะสม ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงวิธีการสร้างโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยของวรรณกรรมเรื่อง สัปดาห์ฉวีวรรณ ดังต่อไปนี้

โครงเรื่องใหญ่ของวรรณกรรมเรื่องนี้ รวมอยู่ในพร 5 ประการ ได้แก่

... ค้นจุดิจจากพาท้า หวายหน้าสู่เมืองคน (1) จุงหื้อข้าได้เอาตนไทเกิด
ในท้องนางผู้ประเสริฐชื่อเขมาวดีนั้นเทอ พสฺมาเส ค้นว่าสิบเดือนพอดลาดลาด
อย่าหื้อข้าได้เป็นพยาธิสักอัน มีอายุพอดพันเที่ยงเท้า มีเนื้อหนังอย่าหม่นเส้า

ภาพที่ 17 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวรรณกรรมเรื่อง สู้วัวธนะวัวหลวง ตอนนางอุมมาทันตีขอพร
5 ประการจากพระอินทร์ (ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดเชียงชุม เมืองเชียงตุง)

...ศุรา นางอุมมาทันตีหนึ่งน้อย มิงจัก ได้คล้อยคลาดจากดวงบน จักได้พรากตน
คูอินทาเจ้าฟ้า จักได้เมื่อเกิดในแหล่งหล้าเมืองคนพันชะแล เหตุตั้งอันนาง
จูงมารับเอาพร 5 ประการในสำนักคูพันแล้ว นางแก้วจูงไฟเกิดเมืองคนพัน
เหอะว่าอัน...
(สู้วัวธนะวัวหลวง : น.1 ผูก 2)

เสียววัฒน์ พงศา มีเขียวพันอันหมั้นเจดต้นเที่ยงเท้า รอดถึงเท้าชีวัง ยังปฐม
พอรยังย่อย ช้าน้อยหาขอเอาเนื้แล อหิ อันว่าตนแห่งข้า (2) ค้นว่าโพยถ้วน
หน้า 7 ปี จุงหื้อมีผิวพรรณดีเสมอตั้งแต่ม งามยิ่งแยมผิวคำ กะพำการทอหูก
และปั่นฝ้ายตาหูกค้าโยมคำ ดอกไยทำกอดเกี่ยว นาสอดเสี้ยวโพมา กะพำ
โพขายมา เลี้ยงพระมาตาเป็นเจ้า หุติยวรี อันว่าพอรอันถ้วนสองนี้โสศ ช้า
น้อยลวดขอเอาเนื้แล อหิ ส่วนตนช้านี้ (3) ค้นว่ามีอายุแก่กล้า ขึ้นโพยได้
16 ปี จุงหื้อมีสวัสดีเส็ดแล้ว ได้อยู่ปราสาทแก้วเรื่องไร แก้วมณียายโยล้า
เส็ด หื้อได้ผู้ประเส็ด เป็นทนต์พหังกรนต์เทอ ตติยวรี เป็นพอรอันถ้วน 3
ผ่านผิว ตนแก้วจุงกรณานต์เทอ อหิ อันว่าข้าเกิดได้ฟ้าเบตติ (4) จุงหื้อ
ข้าได้เปออัคคะมเทสิเทวียงอาจ เป็นโพยกว่านางนาถุสนมทั้งหลาย จตุวรี
เป็นพอรดีถ้วน 4 หื้อได้ที่เมืองคนนต์เทอ อหิ อันว่าตัวข้า ไหว้เจ้าฟ้าขอ
พอร (5) ยอน(ขอ)เอาลูกชายผู้ประเส็ดเกิดมาแต่กลางอกนต์เทอ นาม
อันว่าชื่อแห่งข้า จุงหื้อได้ชื่อว่า นางทนต์หล้าอุมมาทันติ ปญจมวรี เป็นพอร
ดี 5 เยื้อง ไว้เป็นเครื่องอสังการ ในสงสารแห่งหล้า ... (2/2)

ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม ยึดพร 5 ประการเป็นโครงเรื่องใหญ่ และสร้างโครงเรื่อง

ย่อยเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. พรข้อที่ 1 กล่าวว่

... จุงหื้อข้าได้เอาตนโพเกิด ในท้องนางผู้ประเส็ดชื่อเขมาวดีนั้นเทอ ทสมาเส
ค้นว่าสิบเดือนพอคลาคลาด อย่างหื้อข้า ได้เป็นพยาธิลักอัน มีอายุพพันเที่ยง
เท้า มีเนื้อหนังอย่าพ่นเสร์้าเสียววัฒน์ พงศา มีเขียวพันอันหมั้นเจดต้นเที่ยง
เท้า รอดถึงเท้าชีวัง...

ความว่ ขอให้นางกำเนตเป็นธิดาของนางเขมาวดี ด้วยสุภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์

รายละเอียดในการสร้างโครงเรื่อง มีดังต่อไปนี้

โครงเรื่องใหญ่	โครงเรื่องย่อย
<p>1. นางอุมมาทันตีกำเนิดเป็นธิดาของนาง เขมาวดี ด้วยสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ .. ค้นตายจากปากฟ้า ค้งลงมาสู่แหล่งหล้า บุญน้ำตนไฟเกิด เอาปฏิสนธิในท้องนาง แก้วผู้ประ เสิฐ เขมาวดี คันว่านางทรง ศัพพะ ได้สิบเดือนบัวรวมพล ค้ได้ประสูติ ลูกแก้วผู้หนึ่ง เป็นธิดักุมมารีท่มน้อย งามขึ้นช้อยโสภกา (3/1)</p>	<ol style="list-style-type: none">1. พระยาวิฆณุสุภราชหัวหน้าจำฝูงอยู่ในป่าหิมพานต์ เดินทางเข้ามาในเมืองราชคชนคร เพื่อชมกัจ- การทั้งทางโลกและทางธรรม2. พระยาวิฆณุสุภราชมอญเจียงแล้วทำหล่นจากปาก ลงสู่แม่น้ำ3. นางแม่มาลัยเขมาวดีซึ่งกำลังอาบน้ำในแม่น้ำ ได้ ก้นหมากมอญเจียงจากพระยาวิฆณุที่ไหลตามน้ำมา แล้วตั้งครรภ์4. พระอินทร์ส่งเทพธิดาอุมมาทันตีลงมากำเนิดใน ครรภ์ของนางเขมาวดีพร้อมพร 5 ประการ

2. พรข้อที่ 2 กล่าวว่

..อันว่าตนแห่งข้า คันว่าใหญ่ถ้วนหน้า 7 ปี จุงห้อมีผิวพรรณดีเสมอตั้งแต่
งามยิ่งแยมผิวคำ กะทำการทอทุกและปั่นฝ้าย ต่าทุกด้ายไหมคำ ตอกใยทำ
กอดเกี้ยว นกสอดเกี้ยวโหมมา กะทำโพชายมา เลี้ยงพระมาตาเป็นเจ้า...

ความว่ เมื่ออายุได้ 7 ปี ขอให้นางมีความมั่งคั่งมอญอย่างที่สุด และขอให้นางมีความสามารถ
ในการทอผ้าเพื่อเลี้ยงมารดา

รายละเอียดในการสร้างโครงเรื่อง มีดังต่อไปนี้

โครงเรื่องใหญ่	โครงเรื่องย่อย
<p>1. ขณะอายุ 7 ขวบ นางอุมมาทันดีมีความงามอย่างที่สุด อีกทั้งสามารถทอผ้า ได้อย่างงดงามและนำรายได้มาเลี้ยงดูมารดา</p> <p>.. คำนวณอายุได้ 7 ปี ขวบเข้า นางหุ้มนเห็นนางอุมมาทันดี มีประพญาผายองอาจ จลาศด้วยอันคำแลชายหลายจกักับเมียยคนทั้งหลายหุ้มนเฝ้า ซื่อไปใส่บุงนอน นางเอาไปขายใจๆ มาเลี้ยงแม่ ออกได้มาตา</p> <p>.. ที่นั้นนางคัมมา ประดับประดา ยังลูก ชื่อถวนลูกลีลา บุณดีไซ้ซ่า ปานคั่งลูกแต่ฟ้า พยาดลงมา (4-5/2)</p>	<p>1. นางอุมมาทันดีขออนุญาตมารดา ไปเที่ยวงานมหรสพในเมืองราชคฤหนคร</p> <p>2. ลูกชายของท้าวพระยา มีความพึงใจในรูปโฉมของนางอุมมาทันดี จึงพากันรุมล้อมเกี่ยวพารา-ลี นางอุมมาทันดี</p> <p>3. ลูกสาวของท้าวพระยา ไม่พอใจ ที่ชายหุ้มนให้ ความสนใจนางอุมมาทันดีมากกว่าตน จึงพากันรุมต่าประจานในเรื่องชาติกำเนิดของนาง</p>

3. พรข้อที่ 3 กล่าวว่า

.. ส่วนตนเข้านี้ คำนวณอายุแก่กล้า ขึ้นใหม่ได้ 16 ปี จุงห้อมีสวัสดิ์เสถียรแล้ว ได้อยู่ปราสาทแก้วเรื่องไร แก้วมณียายโยธำเสถียร ห้อมได้ผู้ประ เสฐ เป็นหม่อมพชิ่งกูรแต่เทอ...

ความว่า เมื่ออายุ 16 ปี ขอให้ได้อยู่ในปราสาทแก้วและให้มีสามีเป็นพระโพธิสัตว์

รายละเอียดในการสร้างโครงเรื่อง มีดังต่อไปนี้

โครงเรื่องใหญ่	โครงเรื่องย่อย
<p>1. เมื่ออายุ 16 ปี นางอุมมาทันตีได้อยู่ในปราสาทแก้วเขาคำ และได้พบกับพระโพธิสัตว์ ทั้งสองอยู่ร่วมกัน</p> <p>...ส่วนว่านางอุมมาทันตีคืออยู่สุขในปราสาทแก้ว ด้วยสวัสดิคติมีในวันนั้นแล (12/3)</p> <p>...นางหน่อหล้าหุชมม ประรามภักย์ยังโพธิสัตว์เจ้าตนเองอาจ คีลวตสมถ์อยู่กินกับด้วยกันในปราสาทเขาคำ คัมภีร์วันนั้นแล. (11/4)</p>	<ol style="list-style-type: none">1. สุขวิณะ เทพบุตรได้รับการอัญเชิญมาปฏิสนธิในพระครรภ์ของนางสุวิณณกุมมา2. พระบิดาจัดหาชายาให้สุวิณะ แต่สุวิณะปฏิเสธและปรารถนาแสวงหาชายาด้วยตนเอง3. สุวิณะ เดินทางเข้าสู่ป่าหิมพานต์พร้อมรีพล4. นางอุมมาทันตีซึ่งถูกลูกสาวของท้าวพระยารุมคำประจางและหราบชาติกำเนิดของตนได้ขออนุญาตมารดา ออกติดตามปรณินิบัติดาในป่าหิมพานต์โดยมีเหวดา เนรมิตกายเป็นกวางทองนำทาง5. นางอุมมาทันตีเสี่ยงทาย จนทราบว่า เป็นพ่อลูกกับพระยาวิ้ว จึงอยู่ปรณินิบัติ6. พระยาวิ้วต้องการสร้างที่อยู่ให้แก่ นางอุมมาทันตี วิ้วบริวารพากันถอดเขา เพื่อสร้างที่อยู่ และพระอินทร์ได้เนรมิตปราสาทให้แก่ นาง7. เหวดา เนรมิตกายเป็นละมั่งทองล่อสุวิณะ จนพลัดหลงกับรีพล และพบกับนางอุมมาทันตี8. สุวิณะตอบปริศนาธรรมของนางอุมมาทันตีได้ นางยินยอมเป็นชายา พระยาวิ้วหราบเรื่องและอนุญาตให้ทั้งสองอยู่ร่วมกัน

4 . พรข้อที่ 4 กล่าวว่

...อันว่าข้าเกิดได้พิ้าเบเนดี จ้งหื้อข้า ได้เบเนฉัคคะมเหสีเทวียงอาจ เบนใหญ่
กว่านางนาฏส่นมทั้งหลาย...

ความว่ ขอให้นาง ได้เบเนฉัคคะมเหสีผู้เบเนใหญ่กว่านางทั้งปวง

รายละเอียดในการสร้างโครงเรื่อง มีดังต่อไปนี้

โครงเรื่องใหญ่	โครงเรื่องย่อย
<p>1. นางอุมมาทันตีได้รับการอภิเษกเป็นฉัคร มเหสี ...ยามนั้นพระจอมไธพ่แม่ ได้หันน้อง งามแห่งถึงเมือง สองบุษยเรองทุมไฟ คี จักกุสสาภิเสสเจ้า หื้อเบเนใหญ่กว่านาง ทั้งหลาย ... (6/5) ...โพธิสัตต์เจ้า กับนางอุมมาทันตีหน่อ แก้ว คือกิเสสแล้วหื้อเบเนพระยา... (7/6)</p>	<p>1. สู้ชัขณะปรารธนาจะกลับสู่บ้านเมืองพร้อมกับ นางอุมมาทันตี แต่นางปฏิเสธ เพราะห่วงบิดา 2. สู้ชัขณะและนางอุมมาทันตีอ่อนวอนพระยาวิ ไว้ให้กลับสู่บ้านเมืองพร้อมตน แต่พระยาวิปฏิเสธ เพราะห่วงบริวารและพอใจในที่อยู่ของตน 3. พระอินทร์สั่งการให้พระยาวิและบริวารกลับสู่ บ้านเมืองพร้อมสู้ชัขณะและนางอุมมาทันตีโดย พระอินทร์ เป็นผู้ควบคุมขบวนเสด็จทางอากาศ 4. ขบวนเสด็จหยุดพักที่เมืองราชคนครและรับตัว นาง เขมาวดี ไปอยู่กับนางอุมมาทันตี 5. เมื่อกลับถึงเมืองเชตตนคร พระอินทร์อภิเษก สู้ชัขณะ เป็นกษัตริย์ โดยมีนางอุมมาทันตีเป็น ฉัครมเหสี และอภิเษกนางเขมาวดีเป็นชายา ของพระยาชมพูเอกราช พร้อมกับสร้างที่อยู่ให้ ฝูงวิ และประกาศเกียรติคุณของพระยาวิต่อ ชาวเมือง</p>

5. พรข้อที่ 5 กล่าวว่า

..อันว่าตัวข้า โห้วเจ้าฟ้าขอพร ยอนเอาลูกชายผู้ประเสริฐเกิดมาแต่กลางอก
แต่เทอ นามิ อันว่าชื่อแห่งข้า จึ่งหือได้ชื่อว่า นางหน่อหล้าอุมมาทันตี...
ความว่า ขอใ้หนางมีลูกชายผู้ประเสริฐ แลใ้หนางมีชื่อว่าอุมมาทันตี

รายละเอียดในการสร้างโครงเรื่อง มีดังต่อไปนี้

โครงเรื่องใหญ่	โครงเรื่องย่อย
1.นางอุมมาทันตีมีโอรสและชื่อของนางคือ อุมมาทันตี ... ส่วนนางเพ็ญงามแ่ง ค้ทรงค้พระแก้ว บัวรวมณ สิบเดือนควรประสูติได้ ยังลูก หน่อ ใ้บุตรตา ผูกก็ผูกาหน่มหน้า รับด้วยผ้า ตอกคำ ญาติทั้งหลายค้กะทำใ้ชื่อว่าสุคันธะ กุมมารทั้งแล...(9/6) ...ที่นั้นเข้าสัง ไชยาเถ้าแก่ ค้มาขึ้นแต่ปีเกิด แลวันเกิดเดือนยาม นับตามชื่อแสนามลูก แล้ว จึ่งมาใ้ชื่อว่านางหน่อแก้วอุมมาทันตี. (4/2)	1.หลังจากประสูติสุคันธกุมาร นางอุมมาทันตีก็ ทรงครรภ์และประสูติสังขารกุมาร 2.นาง เฒ่าสัง ไชยา เป็นผู้ตั้งชื่อใ้หนางอุมมาทันตี หลังจากคลอดได้ 7 วัน 3.สุขวัณณะ ประภาศใ้ให้ช้ช้ตักทานโดยมีพระอินทร์ เป็นผู้รับปรมัตถทานบารมีดังกล่าว 4.สุขวัณณะ เป็อหน่ายโลกียสมบัติ จิงอภิเชกโอรส และช้ดาใ้ครองเมืองแพนตน 5.สุขวัณณะ ถือเนกช้มบารมีโดยการออกบวชตลอด ชีวิตพร้อมกับนางอุมมาทันตี

การศึกษาวิเคราะห์แก่นเรื่องและโครงเรื่องวรรณกรรม สุขวัณณะวิหหลวง พบข้อสังเกต

2 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 เมื่อพิจารณาแก่นเรื่องวรรณกรรม สุขวัณณะวิหหลวง ที่ว่า การประพฤดิ
ธรรมนาซึ่งความสำเร็จของชีวิต และโครงเรื่องใหญ่ที่ขมวดไว้ในพร 5 ประการของนางอุมมา

ทันที ร่วมกับโครงเรื่องย่อย จะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์มีจุดประสงค์จะกล่าวถึงคุณประโยชน์ของการประเพณีธรรม โดยอาศัยบทบาทของนางอุมมาทันทีเป็นสื่อกลาง ฉะนั้น โครงเรื่องใหญ่จึงเป็นความคิดรวบยอดของลักษณะสตรีที่ประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะการประเพณีธรรม ตามโลกทัศน์ของกลุ่มชนชาวไทเขิน ส่วนโครงเรื่องย่อยได้แก่บุคคลต่างๆ และพฤติกรรมต่างๆ อันเป็นส่วนเสริมให้บทบาทของนางอุมมาทันทีมีความเด่นชัดขึ้น บุคคลและพฤติกรรมต่าง ๆ ในโครงเรื่องย่อยที่สนับสนุนโครงเรื่องใหญ่นั้น ผู้สร้างสรรค์ได้นำวรรณกรรมซึ่งเป็นที่รู้จักและนิยมชมชอบของกลุ่มชน คำนิยมพื้นฐานด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมประจำถิ่นเข้ามาผสมผสาน และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น กล่าวคือ พระยาวิ้ว เปลี่ยนมาจากบรรพบุรุษใน ตำนานเมืองเชียงตุง สุธวัณณะ เปลี่ยนมาจาก พระเวสสันดร ใน มหาชาติ ลูกสาวของท้าวพระยา เปลี่ยนมาจาก หญิงชาวบ้าน ใน มหาชาติ การทอผ้าและคุณธรรมต่างๆ นำมาจาก วัฒนธรรมและค่านิยมพื้นฐานของกลุ่มชน และแม้แต่นางอุมมาทันทีตัวละครเอกของเรื่องก็ได้รับการปรับเปลี่ยนและผสมผสานกันระหว่าง นางอุมมาทันที ใน อุมมาทันทีชาดก พระนางมัทรี และนางอมิตตดา ใน มหาชาติ ฉะนั้น หากเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวิ้วหลวง เป็นแหวนอันมีค่าล้ำวางหนึ่ง แก่นเรื่อง อันเป็นค่านิยมพื้นฐานด้านคุณธรรมของกลุ่มชนเปรียบได้กับทับทิม เนื้อหอันเป็นหัวแหวน โครงเรื่องใหญ่ อันเป็นความคิดรวบยอดของผลแห่งการปฏิบัติธรรมเปรียบได้กับเพชรที่ล้อมทับทิมหัวแหวน โครงเรื่องย่อย อันเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนซึ่งร้อยประสานกันอย่างกลมกลืนและงดงามเปรียบได้กับวงแหวนอันสุกปลั่ง และแหวนทับทิมล้อมเพชรวงนี้ นายช่างชาวไทเขินผู้มีฝีมือเป็นเลิศได้สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยใจรัก เพื่อมอบเป็นสมบัติร่วมของกลุ่มชนชาวไทเขิน

จากการวิเคราะห์ทั้งแก่นเรื่องและโครงเรื่องพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ให้ความสำคัญต่อนางอุมมาทันทีในฐานะตัวตนของผู้ประเพณีธรรมเป็นอันดับแรก ต่างจากการดำรงอยู่ในบริบททางสังคมที่ปรากฏว่าในประเพณีและพิธีกรรมอันเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่องนี้ กลุ่มชนจะให้ความสำคัญต่อพระยาวิ้วเป็นอันดับแรก ซึ่งอาจเป็นเพราะพระยาวิ้วมีเค้าของความ เป็นจริงมากกว่านางอุมมาทันทีที่เป็นเพียงนางในวรรณกรรมที่กลุ่มชนใช้เป็นตัวอย่างในการสั่งสอนบทบาทสตรีกับบุตรหลานก็ เป็นได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาวรรณกรรมเรื่องนี้ในบริบททางสังคม องค์ประกอบของชาติในเรื่องของคาถา สุนทรียภาพ แก่นเรื่องและโครงเรื่อง มีความพ้องกันว่าความเป็นวรรณกรรมชาติ

ของ **สุขวัฒน์แว้วหลวง** นั้น เป็นเพียงเครื่องมือในการนำเสนอปัญหาและอารมณ์ของกลุ่มชนชาวไท
เขิน เท่านั้น

ประการที่ 2 เมื่อพิจารณาโครงเรื่องของวรรณกรรมเรื่องนี้ ตามกรอบความคิดเรื่อง
โครงเรื่อง (plot) ที่กล่าวว่าโครงเรื่อง คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องอย่างเป็นลำดับตามเวลา
ที่เกิด โดยเหตุการณ์หนึ่งเป็นเหตุให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมา (อ้างแล้วในหน้า 274) จะเห็นได้ว่า
ไม่สอดคล้องกับกรอบความคิดดังกล่าว เนื่องจากโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยซึ่งผู้วิจัยได้นำ
เสนอไปแล้วนั้น เหตุการณ์ต่างๆ ไม่มีความแน่นอนของลำดับเวลาที่เกิดกล่าวคือ บางครั้งเหตุการณ์
ในโครงเรื่องใหญ่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ในโครงเรื่องย่อย บางครั้งเหตุการณ์ในโครงเรื่องย่อยเกิด
ขึ้นก่อนเหตุการณ์ในโครงเรื่องใหญ่ และเหตุการณ์ในโครงเรื่องใหญ่หรือโครงเรื่องย่อยก็ไม่มี ความ
แน่นอนของลำดับเวลาที่เกิดเช่นกัน อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับการดำเนินเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง
นี้ด้วย ดังเช่น โครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยของพรข้อแรกที่ว่า

โครงเรื่องใหญ่	โครงเรื่องย่อย
1. นางอุมมาทนต์กำเนิดเป็นธิดาของนาง เขมวดี ด้วยสภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ ... ด้ตายจากปากฟ้า ค้างมาสู่แหล่งหล้า บุญนาตนไฟเกิด เอาปฏิสนธิในท้องนาง แก้วผู้ประเสริฐเขมวดี ค้นว่านางทรง ศัพะ ได้สืบเดือนบัวรวมผล ด้ได้ประสูติ ลูกแก้วผู้หนึ่ง เปนธิด์กุมมารีหนุ่มน้อย งามขึ้นช้อยโสภา (3/1)	1. พระยา วัวอุสุภราชหัวหน้าจำฝูงอยู่ในป่าทิมพานต์ เดินทางเข้ามาในเมืองราชคฤหนคร เพื่อชมกิจ การทั้งทางโลกและทางธรรม 2. พระยา วัวกินหมากมอนเจียงแล้วทำหล่นจากปาก ลงสู่แม่น้ำ 3. นางแม่ม่ายเขมวดีซึ่งกำลังอาบน้ำในแม่น้ำ ได้ กินหมากมอนเจียงจากพระยาวัวที่ไหลตามน้ำมา แล้วตั้งครรภ์ 4. พระอินทร์ส่งเทพธิดาอุมมาทนต์ลงมากำเนิดใน ครรภ์ของนางเขมวดีพร้อมพร 5 ประการ

จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ในโครงเรื่องย่อยเกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ในโครงเรื่องใหญ่ และเหตุการณ์ในโครงเรื่องย่อยมีการเรียงลำดับตามเวลาที่เกิด แต่ในการดำเนินเรื่องนั้น **สุชวิมลระวีวหลวง** ไม่ได้เริ่มต้นเรื่องด้วยเหตุการณ์ตามโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยของพรข้อแรก กลับเริ่มต้นเรื่องด้วยการกล่าวถึงกำเนิดของสุชวิมลระวีวอันเป็นเหตุการณ์ในโครงเรื่องย่อยข้อ 1. ของพรข้อที่ 3

William Kenny (อ้างใน เถกิง, 2528 : 298-300) กล่าวว่า ในวรรณกรรมเรื่องหนึ่งอาจมีโครงเรื่องย่อยเป็นส่วนเสริมโครงเรื่องใหญ่ให้เด่นชัดขึ้นมาอย่างสัมพันธ์ใกล้ชิด และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับตามเวลาที่เกิดเพราะไม่ใช่ลักษณะที่ควรจะเป็นของวรรณกรรม แต่ควรนำเหตุการณ์ต่างๆ มาเรียงลำดับใหม่ตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์ จึงจะเรียกว่าเป็นการสร้างโครงเรื่อง และในการกำหนดโครงเรื่องโดยทั่วไปตอนต้นควรเป็นการปูพื้นกว้าง ๆ และนำไปสู่ความเกี่ยวข้องกับตอนกลางซึ่งเป็นส่วนขัดแย้ง (conflict) ของเรื่อง อันนำไปสู่เหตุการณ์ที่เข้มข้นที่สุด และคลี่คลายไปในตอนท้ายของเรื่อง

การสร้างโครงเรื่องของวรรณกรรม **สุชวิมลระวีวหลวง** เป็นไปตามแนวคิดของ Kenny ทุกประการ กล่าวคือ

1. วรรณกรรมเรื่องนี้มี โครงเรื่องใหญ่และ โครงเรื่องย่อย อันเกิดจากเจตนารมณ์ของผู้สร้างสรรค์ที่ต้องการประกอบเรื่องราวหลาย ๆ เรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับกลุ่มชนเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนแบบเนียน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้เป็นโครงเรื่องย่อยซึ่งเสริมโครงเรื่องใหญ่ที่เป็นผลของการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานด้านคุณธรรมของกลุ่มชนให้สมบูรณ์และเด่นชัด

2. ในการวางโครงเรื่องในตอนต้นนั้น ผู้สร้างสรรค์ไม่ได้คำนึงถึงลำดับเวลาของการเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังเช่น พรข้อที่ 5 ที่กล่าวว่า

..อันว่าตัวข้า ไหว้เจ้าฟ้าขอพร ยอนเอาลูกชายผู้ประเสริฐเกิดมาแต่กลางอก

แต่เพื่อ นามิ อันว่าชื่อแห่งข้า จุงทือ ได้ชื่อว่า นางทนต์หล้าอุมมาทันดี...

ในส่วนที่กล่าวว่า นามิ อันว่าชื่อแห่งข้า จุงทือ ได้ชื่อว่า นางทนต์หล้าอุมมาทันดี ซึ่งตามความเป็นจริงควรจะอยู่ในการวางโครงเรื่องใหญ่ในลำดับต้น ๆ แต่ผู้สร้างสรรค์กลับนำมาไว้ลำดับท้ายสุด

3. ในการวางโครงเรื่องในตอนต้นจะ เป็นการปูพื้นอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับการกำเนิดของตัวละครเอก แล้วนำไปสู่ความเกี่ยวข้องในตอนกลางซึ่งเป็นข้อขัดแย้ง (conflict) ของเรื่อง อัน

นำไปสู่เหตุการณ์ที่ตื่นเต้นที่สุดได้แก่ ตอนลูกสาวของท้าวพระยารุมต่าประจានถึงชาติกำเนิดของนาง อุมมาทันตี จนทำให้นางอุมมาทันตีตัดสินใจออกติดตามหาบิดาและได้พบกับสุชวิณะ และการคลี่คลาย ของเรื่อง ไปสู่ภาวะปกติก่อนจบ ได้แก่ การที่นางอุมมาทันตีประสบความสำเร็จในชีวิตทุกประการ

4. เมื่อมีการสร้างโครงเรื่องโดยไม่คำนึงถึงการจัดเรียงลำดับเหตุการณ์ในเบื้องต้น ต่อมาผู้สร้างสรรค์ได้นำเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มารวบรวมและเรียงลำดับใหม่ตามความเหมาะสม เนื่องจาก เนื้อเรื่องของวรรณกรรม สุชวิณะ วิวหลวง ที่ปรากฏในคัมภีร์ฉบับต่าง ๆ เป็นไปตาม โครงเรื่องซึ่งได้รับการเรียงลำดับใหม่แล้ว

โครงเรื่องวรรณกรรม สุชวิณะ วิวหลวง ที่ได้รับการเรียงลำดับเหตุการณ์แล้วมีดังต่อไปนี้

1. สุชวิณะเทพบุตรประสูติเป็นสุชวิณะกุมารราชาโอรสของพระยาชมพูเอกราชและพระนาง สุชวิณภุมมา แห่งเขตตรนนคร
2. พระบิดาจัดหาชายาให้สุชวิณะ แต่สุชวิณะปฏิเสธและต้องการแสวงหาชายา ด้วยตนเอง
3. สุชวิณะประพาสป่าหิมพานต์พร้อมรีพล เพื่อแสวงหาชายา
4. พระยาวิ้วหัวหน้าจำฝูงเดินทางจากป่าหิมพานต์มาตุ๊กกิจการทางศาสนาและความเป็นอยู่ ของประชาชนในราชคชนคร
5. พระยาวิ้วกินหมากมอนเจียง (สับประรด) ริมฝั่งแม่น้ำ แล้วทำหล่นจากปากลงสู่แม่น้ำ
6. นางแม่ม้าย เขมวดีผู้กำลังอาบน้ำในแม่น้ำกินหมากมอนเจียงชากพระยาวิ้วซึ่งไหลตาม น้ำมา แล้วตั้งครรภ์
7. พระอินทร์ส่งนางอุมมาทันตี เพชฌดาผู้ เป็นนางสนมลงมาปฏิสนธิในครรภ์นางเขมวดี
8. นางเขมวดีคลอดลูกเป็นหญิง นางสัง ไชยาตั้งชื่อให้ว่าอุมมาทันตี
9. นางอุมมาทันตีมีรูปโฉมอันงดงาม มีความสามารถเป็นเลิศในการทอผ้า และนำรายได้ มาเลี้ยงดูมารดา

10. นางอุมมาหันทิ ไปเที่ยวงานมหรสพ แล้วถูกลูกสาวของท้าวพระยาคุมค่าประจานเรื่องชาติกำเนิด เนื่องจากภริยาที่ลูกชายของท้าวพระยาให้ความสนใจนางอุมมาหันทิ แต่เพียงผู้เดียว
11. นางอุมมาหันทิขออนุญาตมารดาออกติดตามไปปรนนิบัติพระยาวั้วผู้เป็นบิดาหลังจากทราบความจริงเรื่องชาติกำเนิดของตน
12. นางอุมมาหันทิเดินทางเข้าสู่ป่าทิมพานต์ โดยมีเทวดาเนรมิตกายเป็นกวางทองนำทางจนพบกับพระยาวั้วผู้เป็นบิดา และได้อยู่ปรนนิบัติรับใช้
13. พระยาวั้วต้องการสร้างที่อยู่ให้แก่นางอุมมาหันทิ วั้วบริวารพากันถอดเขาเพื่อใช้สร้างที่อยู่ของนาง และพระอินทร์เป็นผู้เนรมิตปราสาทเส้าเดียวจากเขาวั้ว
14. เทวดาเนรมิตกายเป็นละมั่งทองล่อให้สุชวัณณะติดตามไปยังที่อยู่ของนางอุมมาหันทิ จนสุชวัณณะพลัดหลงกับรีฬ และได้พบกับนางอุมมาหันทิที่ปราสาทเส้าเดียว
15. สุชวัณณะสามารถตอบปริศนาธรรมของนางอุมมาหันทิได้ นางจึงยินยอมเป็นชายา และอยู่ร่วมกันในปราสาทเส้าเดียว
16. พระยาวั้วทราบเรื่องที่ธิดาอยู่ร่วมกับสุชวัณณะ และพอใจในคุณสมบัติของสุชวัณณะ จึงอนุญาตให้ทั้งสองอยู่ร่วมกัน
17. สุชวัณณะปรารถนาจะกลับสู่เขตตรนครพร้อมกับนางอุมมาหันทิ แต่นางปฏิเสธ เนื่องจากเป็นห่วงบิดา ทั้งสองจึงอ้อนวอนให้พระยาวั้วกลับสู่เขตตรนครพร้อมตน แต่พระยาวั้วปฏิเสธ เนื่องจากเป็นห่วงบริวารและพอใจในที่อยู่อาศัย
18. พระอินทร์สั่งการให้พระยาวั้วและบริวารเดินทางกลับสู่เขตตรนครพร้อมนางอุมมาหันทิ และสวามี โดยพระอินทร์เป็นผู้ควบคุมขบวนเสด็จทางอากาศ
19. ขบวนเสด็จของสุชวัณณะ ได้แวะรับนางเขมาวดีมารดาของนางอุมมาหันทิที่ราชคชนคร
20. พระอินทร์ อภิเษกสุชวัณณะ เป็นกษัตริย์โดยมีนางอุมมาหันทิ เป็นอัครมเหสี และอภิเษกนางเขมาวดีเป็นชายาของพระยาชมพูเอกราช พร้อมทั้งจัดที่อยู่อาศัยให้กับฝูงวั้วและประกาศเกียรติยศศักดิ์ศรีของพระยาวั้วแก่ชาวเมือง
21. สุชวัณณะและนางอุมมาหันทิมีโอรสและธิดาคือ สุนันธกุมารและสังขาริกุมารี

22. สู่ขวัญและประกาศให้ซัดตักทาน โดยมีพระ อินทร์ เป็นผู้รับพรหมทานบารมีดังกล่าว
23. สู่ขวัญและ เปื้อน่ายในโลกียสมบัติ และปราธนา เนกขัมมบารมี จึงสละราชสมบัติ และอภิเษกโอรสกับสิตา เป็นผู้ครองเมืองแทนตน
24. สู่ขวัญและนางอุมาทันตีถือเนกขัมมบารมี โดยการออกบวชตลอดชีวิต

แม้ว่า ผู้สร้างสรรค้วรณกรรมเรื่อง **สู่ขวัญวัวหลวง** จะเป็นเพียงบรรพชิตของกลุ่มชนชาวไทเขินซึ่งเป็นชนกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของกลุ่มชนอื่นเกือบตลอดเวลา แต่อิสรภาพทางใจก็อุปถัมภ์พลังแห่งการสร้างสรรค์กลับเป็นไปอย่างกว้างไกลและสอดคล้องกับหลักแบบฉบับ (Archetyped) อันเป็นลักษณะร่วมของกลุ่มชนทั่วโลกในหลาย ๆ ประการ Kenny (อ้างในเถกิง, 2528:300) กล่าวว่า สิ่งซึ่งสามารถบ่งบอกอัจฉริยภาพของผู้สร้างสรรค้งานวรรณกรรมได้คือโครงเรื่อง ทั้งนี้เพราะโครงเรื่องมีความสำคัญสูงสุดในการสื่อความหมายของการสร้างสรรค์ผลงาน การที่ผู้สร้างสรรค้วรณกรรมเรื่องนี้สามารถเสนอวรรณกรรมอันเกิดจากประดิษฐกรรมด้วยการเรียงร้อยวัตถุตีทางประสพการณ์อันมีค่าเข้าด้วยกันอย่างเป็นระเบียบงดงาม และประสานสอดคล้องไว้ในโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง จนกระทั่งผู้ใช้วรรณกรรมยอมรับความคิดหลักที่ผู้สร้างสรรค้สื่อออกมาด้วยการนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ย่อมบ่งบอกอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค้งานวรรณกรรมของบรรพชิตผู้นี้ได้เป็นอย่างดี

ง. การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องของวรรณกรรม **สู่ขวัญวัวหลวง** เป็นไปตามโครงเรื่องที่ได้รับการจัดเรียงเหตุการณ์ใหม่ทุกประการ เนื้อเรื่องจึงมีความประสานสอดคล้องและเป็นเหตุเป็นผลกันอย่างดี อนึ่ง เมื่อศึกษาเนื้อเรื่องอย่างละเอียดพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับกฎตีค่าบรรพชิตของวรรณกรรมพื้นบ้าน (Epic Laws of Folk Narrative) ตามแนวคิดของ Axel Olrik (1965:129-141) หลายประการเช่น

1. กฎของการเริ่มเรื่องและกฎของการจบเรื่อง ที่กล่าวว่าวรรณกรรมพื้นบ้านจะเริ่มจากภาวะที่สงบไปสู่เหตุการณ์ที่ตื่นเต้น และคลี่คลายไปสู่ภาวะปกติก่อนจบ

2. ความสมเหตุสมผลของเรื่อง ที่กล่าวว่าวรรณกรรมพื้นบ้านจะมีความสมเหตุสมผลอยู่ในตัว

3. ความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย ในกรณีของสุชวีณะ ซึ่งเป็นโอรสองค์สุดท้าย และมีความสำคัญกว่าพระเชษฐาอีก 2 องค์ที่กล่าวไว้ในตอนเริ่มเรื่องเท่านั้น

จ. ตัวละคร

จากการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสุนทรียภาพในวรรณกรรมเรื่อง สุชวีณะวิหหลวง แล้วพบว่ามีความขัดแย้งกันระหว่างความคิดหลักที่สื่อออกมากับความเป็นจริง กล่าวคือ แม้ผู้สร้างสรรค์จะพยายามจำลองความดีงามของตัวละครมาจากอุดมคติหรือค่านิยมหลักของสังคม แต่อารมณ์ความรู้สึกซึ่งสะท้อนออกมาจากพฤติกรรมของตัวละครเหล่านั้นกลับเป็นอารมณ์ความรู้สึกของปุถุชน อันเป็นชีวิตจริงของมนุษย์ และจากการที่กลุ่มชนชาวไทยเห็นใช้คติและแบบอย่างของตัวละครจากวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงน่าจะมีการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมและสาเหตุแห่งพฤติกรรมของตัวละครเหล่านั้น เพื่อเข้าใจถึงเหตุแห่งความศรัทธาในตัวละครของกลุ่มชน อันเป็นการเรียนรู้ชีวิตจากวรรณกรรม และทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการศึกษาวิเคราะห์อย่างครบถ้วนในทุกแง่มุมอีกด้วย

เจตนา นาควัชระ (2514:9-10) กล่าวว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครโดยหลักจิตวิทยาทำให้การวิเคราะห์นั้นมีความเป็นศาสตร์มากขึ้น อีกทั้งทำให้เข้าใจความคิด อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ในต่างถิ่น ต่างแดน ต่างกาลเวลา รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความสมจริงให้แก่วรรณกรรมและทำให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมในแง่ของเครื่องสะท้อนชีวิตจริง

พฤติกรรมและสาเหตุแห่งพฤติกรรมของมนุษย์มีความหลากหลาย นักจิตวิทยาหลายท่านเช่น คาร์ล กุสตาฟ จุง, ซิกมันด์ ฟรอยด์, อัลเฟรด แอดเลอร์, คาร์เรน ฮอร์นีย์ และ แฮร์ริส พรอมม์ ได้ศึกษาและรวบรวมไว้เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งมีผู้ให้ความสนใจนำทฤษฎีเหล่านั้นมาใช้เป็นเครื่องมือศึกษาวิเคราะห์ตัวละครจากวรรณกรรมในเชิงบุคลิกภาพ และได้รวบรวมทฤษฎีเหล่านั้นไว้ด้วยเช่น ชลธีรา สัตยารัตนา (2513) สายทิพย์ นุกูลกิจ (2525 : 167-190)

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2528:85-112) เอมอร ชิตตะโสภณ (2529 : 25-32) และศรีเรือน แก้วกังวาล (2529) ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีจิตวิทยาของนักจิตวิทยาเหล่านั้นเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครจากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวีณณะวิหหลวง**

1. สัญลักษณ์ในวรรณกรรม

สัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการสื่อสารทางศิลปะซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำงานของจิตใจ จึงอาจศึกษาด้วยความรู้ทางจิตวิทยา อาจแสดงทั้งลักษณะร่วมของมนุษย์และลักษณะเฉพาะทางจิตใจของแต่ละบุคคลด้วย สัญลักษณ์มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เนื่องจากรูปธรรมที่ใช้ในการแสดงออกแทนนามธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์เลือกหยิบยกมาจากสิ่งแวดล้อมตัวและอยู่ในวิถีชีวิตของเขาเอง (ดวงมน, 2536 : 131)

วรรณกรรมซึ่งถือเป็นงานศิลปะจะนิยมใช้สัญลักษณ์กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกล่าวถึงเรื่องเพศในวรรณกรรมของกลุ่มชนแทบทุกท้องถิ่นจะนิยมใช้สัญลักษณ์แทน เพื่อเป็นการลดความหยาบหรืออนาจารเช่น ในเพลงรักพื้นบ้านชื่อ The Goulburn Island Cycle ของชาวเกาะอาร์นแฮมแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ใช้สัญลักษณ์ หนู แทนสตรีเพศ นางนางนวล แทนบุรุษเพศ งู แทนอวัยวะเพศชาย ผัน แทนอสุจิ เมฆก้อนเล็ก แทนชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้น หรือในเพลงปฏิพากย์ของไทยใช้สัญลักษณ์ มะเขือ มะขวิด สาก หอก แทนอวัยวะเพศชาย อีแปะ ถ้ำ เต่า แทนอวัยวะเพศหญิง รวมทั้งการอาศัยธรรมชาติเป็นสื่อเทียบเมื่อกล่าวถึงบทหลังวาส (สุกัญญา สัจฉายา, 2525 : 112-118)

วรรณกรรมเรื่อง **สุชวีณณะวิหหลวง** ปรากฏการใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับตัวละครและเรื่องเพศ ซึ่งควรจะได้รับกล่าวถึงและตีความสัญลักษณ์นั้นก่อนการวิเคราะห์ตัวละคร สัญลักษณ์ดังกล่าวได้แก่ **พระยาวิ้ว พระอินทร์ กวางทอง ละมั่งทอง และ การกำเนิดของนางอุมมาทันตี**

ผู้วิจัยตีความ **พระยาวิ้ว** เป็นสัญลักษณ์แห่งบุรุษเพศ เนื่องจากการศึกษาวิเคราะห์โดยละเอียดแล้วในหน้า 69 ส่วนการกำเนิดของนางอุมมาทันตีอันเป็นการกำเนิดจากการที่นางเขมาวดีกินหมากมอนเจียง (สับปะรด) ซากพระยาวิ้วซึ่งลอยตามน้ำนั้น อาศัยแนวคิดการกล่าวถึงเรื่องเพศในวรรณกรรมร่วมกับอนุภาคการกำเนิดของตัวละครในวรรณกรรมของกลุ่มชนซึ่งใช้อักษรกลุ่มล้านนา

ในการบันทึก ที่มีกล่าวถึงการกำเนิดของตัวละครอันเกิดจากมารดา ได้ดื่ม/กินสิ่งหนึ่งสิ่งใดจากบุรุษเพศ แล้วตั้งครรภ์ เช่น นางกาตีดื่มน้ำอสุจิของพระยาอัครัตริฐแล้วให้กำเนิดหอรมาน (หอรมาน) ธิดาของท้าวบัตตหลุมกินน้ำเหงื่อ ไคลของหอรมานแล้วให้กำเนิดปรัมเพียร (ปรัมเพียร) นางสุณภาคีดื่มน้ำในรอยเท้าช้างแล้วให้กำเนิดสีหนาทา (สีหนาทาชาคก) นางสีดาดื่มน้ำในรอยเท้าช้างแล้วให้กำเนิดนางผมหมอม (ช้างโพรงนางผมหมอม) จะเห็นได้ว่า น้ำ ที่กล่าวไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์แห่งการกำเนิด โดยนัยนี้ นางเขมาวดีผู้กินหมากมอนเจียงซากพระยาวิวกกลางสายน้ำนั้น หมากมอนเจียง ก็น่าจะตีความหมายได้ว่าเป็น อวัยวะเพศชาย อันนำไปสู่การตีความพฤติกรรมว่า นางเขมาวดีมีสัมพันธ์กับบุรุษเพศจนให้กำเนิดนางอมมาพันตี ทั้งนี้ นอกจากการตีความจากสัญลักษณ์แล้ว การบรรยายอาการของนางเขมาวดีขณะกินหมากมอนเจียงซากพระยาวิวก ยังมีความคล้ายคลึงกับการบรรยายบทสังวาสของตัวละครในวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ อันเป็นการเพิ่มน้ำหนักเหตุผลในการตีความพฤติกรรมดังกล่าวไว้หนักแน่นขึ้น เช่น บทสังวาสของเจ้าสุวัตรกับนางบัวคำ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเปรียบเทียบให้เห็นดังนี้

...นางค้ำเห็นหมากมอนเจียงลูกนั้น ไหลมาพัดส่องหน้า นางพ้อหล้าเอาปากกิน ยืนเสียวหวานชะราบ ยะยาบเส้นขนพอง ในกลางพองแม่น้ำ นางยืนคีเข้าปัดอันชะราบ ถูกต้องอาบเต็มตน เส้นขนลุกย้าวเยือก...

(สุวัตรและวิวกหลวง : น.10 ผูก 1)

...สองลูกเนื้อเพียงรักลูกทาง เชื่อมกันโพชะราบขนชูเส้น ราคะจัดทาปัสจัก เหล็น เพียงไหลนลาวต้าง สองขนคิงคำ พอลูกเยือกย้าว ลูกชูเส้นโฌมา...

(รัก=ยางไม้ ทาง=ขาด)

(เจ้าสุวัตรนางบัวคำ ในอุดม, 2528: 401)

สำหรับพระยาวิวกผู้วิเศษชีวิตอยู่ในป่าหิมพานต์และมีบริวารเป็นจำนวนมากนั้น ผู้วิจัยตีความว่าเขาคือหัวหน้าหมู่บ้าน พระอินทร์ ในบทบาทของผู้สั่งการ และคอยช่วยเหลือหัวหน้าหมู่บ้านรวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องตลอดเรื่องนั้น ผู้วิจัยตีความว่า เขาคือหัวหน้ากลุ่มชนผู้มีอำนาจและเป็นผู้บังคับบัญชา

สายตรงของหัวหน้าหมู่บ้าน ส่วน กวางทอง ละมิ่งทอง ซึ่งนำทางนางอุมมาทันตี และสุชวีณะนั้น
วรรณกรรมหลายเรื่องใช้สัตว์ที่นำทางเป็นสัญลักษณ์ของ ลีอทางเพศ เช่น พระบารสตามกวางจนได้
พบกับนางอุสสา (อุสสาบารส) หรือพระลวดตามไถ่จน ได้พบกับพระเพื่อนพระแพง (พระลวด) เป็นต้น
ดังนั้น ละมิ่งทอง และ กวางทอง ที่ทำให้สุชวีณะและนางอุมมาทันตีได้พบกัน ก็น่าจะตีความหมาย
ว่าเป็น ลีอทางเพศ ได้ด้วยเช่นกัน

2. การวิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละคร

การศึกษาบุคคลจากทฤษฎีจิตวิทยาทำให้เรา ได้ใช้ส่อง แต่การศึกษาบุคคลจากวรรณกรรม
ทำให้เรามีอารมณ์ร่วมและเห็นภาพมนุษย์เป็นตัวอย่างหลาย ๆ แบบ การวิเคราะห์เชิงบุคลิกภาพจะ
เพิ่มทักษะและความชำนาญในการอ่านคนให้ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็ให้บทเรียนแก่ผู้อ่าน
และผู้วิเคราะห์อีกด้วย ฉะนั้น จึงเป็นการปลูกตนให้รู้จักชีวิตจิตใจของตนเองและผู้อื่นในระดับสูงขึ้น
กว่าการอ่านเพื่อความบันเทิงเพียงประการเดียว (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2514 : 155 และ
ศรี เรือน, 2529 : 21)

ด้วยแนวคิดที่ว่าวรรณกรรมคือภาพสะท้อนชีวิตจริงและการวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละคร
มีคุณประโยชน์ ผู้วิจัยจึงจะศึกษาวิเคราะห์ตัวละครสำคัญจากวรรณกรรมเรื่อง สุชวีณะวีหหลวง
จำนวน 5 ตัวละคร ได้แก่ นางอุมมาทันตี สุชวีณะ พระยาวิ้ว นางเขมาวดี และพระอินทร์
โดยใช้ทฤษฎีจิตวิทยา เป็นเครื่องมือหลัก ตามลำดับต่อไปนี้

1. นางอุมมาทันตี

พฤติกรรมซึ่งแสดงออกในวรรณกรรมเรื่อง สุชวีณะวีหหลวง สามารถวิเคราะห์ลักษณะ
บุคลิกภาพของนางอุมมาทันตีได้ดังนี้

1.1 อารมณ์แรง / เจ้าชู้ยู่ในที่

นางเขมาวดี หญิงม่ายแห่งเมืองราชคชนครได้พบกับชายหนุ่มต่างถิ่นผู้หนึ่ง ทั้งสองมี
ความพึงใจและมีความสัมพันธ์กัน จนนางเขมาวดีตั้งครรภ์ รายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์นั้น ไม่
ปรากฏเพราะนางให้เหตุผลเพียงสั้นๆ กับบุคคลรอบข้างว่านางกินหมากมอนเจียงซากพระยาวิ้วแล้ว

ตั้งครรภ์ นางอุมาทันตีจึงเป็นผลผลิตอันเกิดจากอุบัติเหตุแห่งรัก/ใคร่ ของนางเขมวดีกับชายผู้นั้น และ เป็นอุบัติเหตุที่ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบร่วมกับเจ้าทุกข์ได้ เนื่องจากชายผู้นั้นได้จากไปโดยไม่บอกกล่าว และยังทิ้งผลผลิตของตนให้เป็นเด็กมีปมด้วย เนื่องจากขาดความรักความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่จากบิดา

นายแพทย์บุญสวຍ เข็ดชูเกียรติ (อ้างใน เอกกิง, 2528:99) กล่าวว่า เด็กที่ขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา มักจะเป็นบุคคลที่มีความคับแค้นทางอารมณ์ และต้องการใกล้ชิดกับหญิงหรือชายในเชิงกามารมณ์ เพื่อทดแทนความรักความอบอุ่น เนื่องจากกามารมณ์กับความรักและความอบอุ่นเป็นสิ่งที่เกิดคู่กันและทดแทนกันได้ และ คาเรน ฮอร์นาย (อ้างใน ศรีเรือน, 2529 : 49) กล่าวว่า บุคคลประเภทนี้จะมีความรู้สึกรุนแรง รับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว อ่อนไหวง่าย ต้องการมีคนคู่ชีพ เติบโตความรักอย่างสูงส่งและหวาดกลัวการถูกทอดทิ้ง ด้วยนี้ บุคลิกภาพของนางอุมาทันตีจึงค่อนข้างเป็นผู้หญิงที่มีอารมณ์แรงและเจ้าชู้ อยู่ในที่ นับตั้งแต่ความหมายแห่งชื่อคือ นางผู้ทำให้บุตรหลงใหลคล้ายคนบ้า และ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนางเช่น

ก. เมื่ออายุเพียง 7 ขวบ นางถูกชายหนุ่มผู้สูงศักดิ์รุมล้อมเกี่ยวพาราสีด้วยความพึงใจในรูปโฉมอันงดงาม แม้ทำที่จะเรียบเฉย ไม่มีวาจาโต้ตอบ แต่กิริยาที่บ่งบอกว่านางมีความพึงใจอย่างชัดเจนได้แก่การขมอยชม้ายชายตาตอบรับการเกี่ยวพาราสีจนชายหนุ่มเหล่านั้นปันปน่วนกับกิริยาดังกล่าว

..ในภาสะเมื่อนั้น นางอุมาทันตีท้อหน้า หันชายผู้ถูกเต้าแลสถาน
พระอุมา มีวาจาต้านต่อ นางก็ช้ายตาต่อผู้ช้าย หุมเขานหลายปันบ้า ผัดเข้า
กว่าในวันคืนแล.. (6/2)

ข. เมื่อพบกับสุชวัณณะในครั้งแรกเมื่อนางอายุ 16 ปี อันเป็นวัยเจริญพันธุ์ นางก็เกิดความพึงใจในทันที

...นางก็ไซหน้าต่างเนงชอรเยี่ยมผ่อโงมา ค้หันเจ้าสุชวัณณะกุมมารถนองอาจ
นางค้บังเกิดความรักลิเนหาเบ้าแล้ว.. (5/3)

แม้จะมีความรักนวลสงวนตัว อันเป็นการใช้ Ego ช่ม Id หรือใช้กลวิธานป้องกันตัว (Defense Mechanism) โดยการกลังขับไล่ไสส่งสຸขวັດณะ ไปให้พ้นจากนาง แต่สายตาและกิริยาของนางกลับเชื่อเชือสຸขวັດณะอยู่ในที่ จนสຸขวັດณะรับรู้กิริยานั้นได้

...คำอันใดข้าค้บอก เจ้าจุงหนีโพสัณแต่เพอะ อันว่าสบ (ปาก) นางจาหื้อ
เจ้าพ่าย ตานางข้าห้อยมายม้นชู สายตาคูสอดเลี้ยว หัดพอกเกี้ยวแกม
ชิว (หัวเราะ) เหตุว่าใจเจ้ากสิวเจ้าพ่ายนิกแล...(7/4)

ค. เมื่อตกลงใจเป็นชាយาสของสຸขวັດณะ นางสามารถอยู่ปรนนิบัติสຸขวັດณะอย่างยาวนานถึง 7 วัน จนร่างกายซูบโทรม และลืมนม้กระทั่งการปรนนิบัติบิดาอันเป็นวัตรปฏิบัติของตน

...โพสัณตเจ้า ได้มาสมสู่อยู่กิน กับคัวนางหม่มเหนือนุมาพันตีนานได้ถึง
7 วัน นางห้อยมีผิวพรรณว้ดอันเหลือองหลาก...(1/5)

ง. เมื่อสຸขวັດณะชวนนางกลับสู่เขตตุนคร แม้ว่านางจะปฏิเสธเพราะห่วงบิดาก็ตาม แต่เหตุผลที่เร้นไว้ได้แก่ความรู้สึกหึงหวงสຸขวັດณะ ซึ่งต้องกลับไปอยู่ในฐานะภักษัตริย์ผู้มีนางสนมกำนัลคอยปรนนิบัตินอกเหนือ ไปจากตัวนาง

...ประการหนึ่งคั้นข้าเมื่อเทียมเจ้า เข้าเมื่อสู่ในเมือง ยามนั้นนางหึงหลาย
ค้จักมานั้นเืองล่อเจ้า ต้านถ้อยเล่าชมเชย สู่เจ้าหากเป็นผู้เคยกันแต่หม่ม
นมตั้งตุมเต็ก่า เขาก้กะห้นายาต่าง ๆ ...(5/5)

จ. การที่นางแสดงอารมณ์ก้าวร้าวกับผู้เป็นมารดา ขณะถูกห้ามปรามไม่ให้ออกติดตาม
หาบิดา

... ข้าแต่แม่เพนเจ้า อย่าได้ห้ามลูกเต้าหลายอัน คั้นว่าแม่เป่าวางนั้น ข้าค้
ตามใจเลือก ข้าจักผูกคอด้วยเชือก ประการหนึ่งข้าจักโพสัณน้ำที่ลิก ตาย
อ้อยเงือกในวัง ยังแควนตีประเสีฐ กว่าอันได้เกิดเพนคน เป้ามีสนยังพ่อ...(8/2)

ภาพที่ 18 ภาพจิตรกรรมหญิงสาวชาวไทเขินกับวัฒนธรรมการทอผ้า (ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดท่ากระตาส อําเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

...อหิ อั้นว่าตนแห่งข้า คั้นว่าไหญ่ถ้วนหน้า 7 ปี จุงห้อมมีผิวพรรณดีเสมอตั้งแต่ม
งามยิ่งแย้มผิวคำ จลาคด้วยอันกะทากการทอหูกแลบ้นฝ้าย ต่าหูกด้ายไหมคำ ดอก
ไยท่ากอดเกี้ยว นาสอดเกี้ยวโฆมา กะท่าโฆชายเลี้ยงพระมาตาเป็นเจ้า...

(สุชวักมะว้าหลวง : น.2 มุก 2)

พฤติกรรมและอารมณ์ความรู้สึกของนางอุมมาทันตีในเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังได้กล่าวมานี้เป็นเหตุผลสนับสนุนได้ว่านางเป็นผู้มีอารมณ์แรงและเจ้าชู้ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเป็นเด็กที่ขาดความรักความอบอุ่นจากบิดาตามแนวคิดเบื้องต้น

1.2 ปมคือยทำให้ไม่สร้างตัว

อัลเฟรด แอดเลอร์ (อ้างใน ศรีเรือน, 2529 : 44-46) กล่าวว่า ผู้มีปมคือยจะเป็นผู้ที่พยายามหาทางชดเชยปมคือยด้วยการสร้างปมเด่นขึ้นมา และความปรารถนาดังกล่าวเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ประกอบพฤติกรรมต่างๆ เพื่อสร้างชีวิตให้เป็นไปอย่างมีความหมาย การแสวงหาปมเด่นเป็นไปเพื่อความอึดใจในตนเอง (Self Fulfilment) โดยในช่วงวัย 1-5 ขวบจะเป็นช่วงวางรากฐานวิถีชีวิต อันเป็นการไม่สร้างตัว (Creative Self) ของบุคคลดังกล่าว

ด้วยแนวคิดนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าการที่เนื้อเรื่องกล่าวว่า นางอุมมาทันตีคือเทพธิดาผู้กำเนิดมาพร้อมพร 5 ประการนั้น แท้จริงแล้ว เทพธิดาและพรดังกล่าว คือสิ่งบ่งบอกว่านางมีความแตกต่างจากผู้อื่นในด้านรูปโฉมและพลังแห่งการสร้างสรรค์ชีวิต เนื่องจากการพิจารณาพร 5 ประการโดยสังเกตจากวิถีชีวิตที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงามของนางอุมมาทันตีจะสรุปพรนั้นได้ว่า นางคือลูกของแม่ม่ายเขมาวดี เป็นสตรีผู้มีความงดงามและความกตัญญู เป้าหมายชีวิตของนางคือความเป็นเลิศในด้านการทอผ้า พร้อมกับมีการมีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง และพรซึ่งพร้อมด้วยเกียรติยศชื่อเสียง จะนั้น ในวัยเพียง 7 ขวบ นางก็สามารถพัฒนาฝีมือการทอผ้าที่คงจะได้รับการถ่ายทอดจากมารดาให้เป็นเลิศในหมู่บ้าน และการที่นางออกติดตามหาบิดานั้น มีจุดประสงค์ในการแสวงหาบุรุษผู้จะมา เป็นส่วนเติมเต็มให้กับชีวิตของนางทั้งในด้านความรัก เพศรส เกียรติยศ และชื่อเสียงรวมอยู่ด้วย เพราะกวางทองที่นำทางนาง ไปสู่ป่าหิมพานต์คือสัญลักษณ์ของ สื่อทางเพศหรือแรงขับทางเพศ ของนางนั่นเอง

นับได้ว่า Id (ความต้องการระดับพื้นฐาน) ของลูกสาวท้าวพระยา เป็นแรงกระตุ้นซึ่งผลักดันให้ความปรารถนาในการไม่สร้างตัวของนางอุมมาทันตีแสดงออกอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ในสังคมท้องถิ่นอันเป็นสังคมเล็กๆ ในสมัยโบราณนั้น การที่หญิงตั้งครรภ์โดยปราศจากความรับผิดชอบจากชายใด ย่อมเป็นที่โจษขานและดูแคลนของสังคม นางอุมมาทันตีผู้อ่อนเยาว์และ เป็นผู้รับความ

รู้สึกต่างๆอย่างรวดเร็วย่อมได้รับความกดดันทางอารมณ์มากกว่าผู้เป็นมารดา แต่ความรักและการ
อบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดจากมารดา เป็นสิ่งปลอบประโลมใจได้ประการหนึ่ง อีกทั้งผู้เป็นมารดาก็
คงจะเล่านิทานเกี่ยวกับกำเนิดของนางให้นางฟัง เหมือนกับที่คนในสังคมทั่วไปมักเล่านิทานหลอก
เด็กซึ่งไม่มีพ่อว่า พ่อหนูอยู่บนสวรรค์ พ่อหนูตายแล้ว พ่อหนูไปทำงานอีกไม่นานก็คงจะกลับ นาง
อุมมาหันตีมิโซ เด็กโง่ เขลาย่อมมีสัญชาตญาณแห่งการรับรู้ว่าเป็นจริงคืออะไร แม้จะพยายาม
สร้างปมเด่นด้วยการชดเชย (Sublimation) โดยทุ่มเทความอ้างว้างว่า เหวอให้หมดไปกับการ
ฝึกหัดและพัฒนาฝีมือการถักทอจนวิจิตรงดงามกว่าผู้ใด และแม้จะวาดหวังว่าตนเองจะต้องมีชีวิตที่
ดีงามเอาไว้ในใจ ก็ไม่มีโอกาสกระทำการใดๆ ที่นอกเหนือไปจากการแสดงออกถึงความเป็นเลิศ
ในด้านผ้าทอ แต่เมื่อลูกสาวของท้าวพระยาพยายามหยั้นและขุดคุ้ยปมด้อยออกมาต่อหน้าสาธารณชนว่า

..มิ่งนี่แก่นเบนลูกสัตว์ตัวมีเขาเงยงางบ้งาง หังเมืองเพิ่นกล่าวอ้าง

ว่าเบนวีว มิ่งเบ้าควรเอาตัวเข้ามาสู่ ที่หมู่เหล็มนโหรพนี้..(6/2)

สิ่งที่ถูกเก็บกดมา โดยตลอดก็ถึงจุดระเบิด พลังในการรังสรรค์ตัวของนาง เริ่มทำงานอย่างเต็มที่
จะนั้น นางจึงออกเดินทางติดตามหาบิดาผู้อยู่ห่างไกลทั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงสภาพบีบขังใจและ เพื่อสร้าง
คุณค่าของชีวิตให้กับตนตามที่มุ่งหวังไว้

1.3 กตัญญูและอ่อนน้อมถ่อมตนจนได้รับความเมตตา

วิถีปฏิบัติในสังคมท้องถิ่นนั้น สถาบันครอบครัวและสถาบันศาสนามีหน้าที่อบรมสั่งสอน
ให้สมาชิกเป็นผู้มีคุณธรรม โดยเฉพาะสมาชิกเพศหญิง จะได้รับการสั่งสอนและปลูกฝังให้มีความ
อ่อนน้อมถ่อมตนและความกตัญญูเป็นพิเศษ เนื่องจากจะต้องเป็นผู้สืบทอดภาระการอบรมสั่งสอน
บุตรหลานของตนซึ่งเป็นสมาชิกรุ่นต่อไปของสังคมในวันข้างหน้า ดังนั้น แม้นางอุมมาหันตีจะมี
อารมณ์ความรู้สึกรุนแรง เพียงใดก็ตาม พื้นฐานจิตใจที่ได้รับการอบรมขัดเกลาด้วยธรรมะก็ทำให้
นางเป็นบุคคลที่อ่อนน้อมถ่อมตนและมีความกตัญญูอยู่ในกมลสันดาน สิ่งเกิดได้จากการที่นางแสดง
ความก้าวร้าวต่อมารดา เนื่องจากไม่สบอารมณ์ในคำตำหนิปราม แต่เมื่ออารมณ์นั้นสงบลง นางก็
สำนึกผิดและขอขมาต่อมารดา

...ข้าน้อยกราบวันทา หลอนว่าข้า ได้กะทำผิดสวตศัณม์ คือว่ากายกัมธกบาปร้าย
อย่างย้ายเข้าแซง (ไม่สำรวม) ตน วจิรนด้านหมอก ว่าร้ายตอกคำซึ่ง มโน
แรงกำเริบ ข้าคิดขอสมาลัยโหล แม่เป็นเจ้าค่อยโปรดสมมาแต่เพื่อ ..(9/2)

อีกทั้งเมื่อเดินทาง ไปกลางป่า นางก็รำพันถึงวัตรปฏิบัติที่เคยมีต่อมารดาด้วยความรู้สึกอาลัยรักเป็น
อย่างยิ่ง

..แม้ว่าน้ำกินแลน้ำอาบ ไฉจกหาบเอามา บังมาตาแก่นไฉ ไฉจกมาผ้าไหม
แลหาท้าว (พื้น) ไฉจกมาแต่งครีวกันบันแบ่ม ไฉจกมาผ้าแลชวเนอน ..(10/2)

ด้วยบุคลิกภาพและคุณธรรมของนาง เมื่อได้พบกับบิดา จึงทำให้นางได้รับความเมตตา
อีกทั้งบริวารของบิดาต่างพากันยอมรับนาง ที่สำคัญที่สุดคือผู้บังคับบัญชาของบิดา (พระอินทร์) ก็ยอมรับนางด้วยดีเช่นกัน ด้วยนัยนี้ ปราสาทเสาเตียวจากตำริของพระยาวิ้ว การเสียดสละอวัยวะของวิ้ว
บริวารและการสร้างสรรค์ของพระอินทร์ ย่อมเป็นสัญลักษณ์แห่งการยอมรับ ยกย่องและการคุ้มครอง
ป้องกันภัยอันตราย จากบิดา บริวาร และผู้เป็นใหญ่ ที่มีต่อนางอุมมาทันดี

เมื่อสุขวิธณะ เดินทางมาเสาะแสวงหาชานา และได้พบกับนาง ด้วยรูปโฉม เสน่ห์แห่ง
อิสตรี ปัญญา และวัตรปฏิบัติที่นางมีต่อสุขวิธณะ ทำให้สุขวิธณะ ไม่ลังเลในการตัดสินใจเลือกนางเป็น
ชานา

...ราทั้งสอง ได้สร้างสมพารร่วมชาติ เบ้าอาจจกนับได้ดีหลี ที่จักเอา

เปนราชเทวีตนใหม่ ทือไพร่ฟ้ากุมเคย.. (9/4)

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งอาจมีผลให้สุขวิธณะ เมตตานาง เป็นพิเศษได้แก่ ความ
บริสุทธิ์ใจและการยอมรับความเป็นจริงของชีวิตในเรื่องชาติกำเนิดของนางที่ว่า นางเป็นเพียงลูก
ของแม่ม่ายและชายสามีมูชน ไม่คู่ควรกับเกียรติยศขององค์รัชทายาท

..เจ้าอย่าจาคำหวานอึ้งอ้อย เอายิ่งฝูงไพร่น้อยเบเนดั่งตุนางนี้เพื่อ เหตุว่า

ข้านี้เป็นลูกคนถ้อยไร้ยิ่งพาน เปนลูกสัตว์ตระวจจานตัวใหม่...(7/4 และ 5/5)

ปิวาจาและกิริยามารยาทของนางอุมมาทันดีก่อให้เกิดความประทับใจแก่บิดา สามี
และหัวหน้าของบิดา ดังจะเห็นได้จากเมื่อสุขวิธณะปรารภนาที่จะกลับคืนสู่บ้านเมือง ผู้เป็นหัวหน้า
ได้ควบคุมขบวนเสด็จเพื่อรับรองเกียรติยศของนางอุมมาทันดีด้วยตนเอง และเมื่อกลับสู่เขตตุรนคร

นางอุมาทันตีแสดงความเคารพด้วยการยกพระบาทของพระบิดามารดาของสามีขึ้นวางบนศีรษะซึ่ง
เป็นวิธีการที่พบจะไม่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ

...นางอุมาทันตีผ่านแล้ว ถูจากที่นั่งแล้ว คมายกเอาเตียงแห่งพ่อผู้แล
แม่ผู้ เจาะใส่หัวของตน ... (5/6)

ความอ่อนน้อมถ่อมตนและคุณความดีของนางจากคำกราบทูลของสุชวิณะ ทำให้พระยา
ชมพูเอกราชและพระนางสุวิณฑุมมา เมตตಾಯอมรับนางไว้ให้อยู่ในฐานะพระสผู้ส่า และอัศรมเหลือของ
สุชวิณะ โดยปราศจากความรังเกียจเด็ดจันท์

1.4 ความเป็นคนเต็มโดยสมบูรณ์

อัลเฟรด แอดเลอร์ (อ้างใน ศรีเรือน, 2529 : 47) กล่าวว่า เด็กที่มีปมด้อย
ถ้ามีผู้ใหญ่ให้ความเมตตา ปรารถนาประคอง และให้กำลังใจในการสร้างและปรับปรุงตัว เขาก็จะ
ประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างน่านิยม ด้วยแนวคิดนี้ ชีวิตของนางอุมาทันตี นับว่ามีความโชคดี
ที่แม้จะมีปมด้อย แต่ด้วยความมุ่งมั่นในการสร้างตน กอปรกับคุณธรรมแห่งความกตัญญูและความอ่อน
น้อมถ่อมตน จึงทำให้นางได้รับความเมตตาจากบุคคลต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในชีวิต กล่าว
ได้ว่าเมื่อนางกลับสู่ชตุตรนครแล้ว ชีวิตของนางพบกับภาวะ ความเป็นคนเต็มโดยสมบูรณ์ (Self
Actualized Person) กล่าวคือ

1. เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมแห่งความกตัญญู คือ ได้อุปการะดูแลบิดาและมารดา
2. เป็นอัศรมเหลือที่ได้รับความรัก ความเมตตาจากภรรยา สามี พระบิดามารดา
ของสามีและ โพรฟ้าประชาชน
3. เป็นตัวอย่างให้แก่บุคคลทั่วไปในสังคม เพราะการเป็นนางกษัตริย์ที่มีรูปโฉมและ
คุณธรรมอันประเสริฐ ย่อมเป็นเป้าแห่งความสนใจและนับถือยกย่องในฐานะบุคคลตัวอย่าง

2. สุขวิณะ

พฤติกรรมซึ่งแสดงออกในวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะ วิวาทง สามารถวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพของสุขวิณะ ได้ดังนี้

2.1 ผู้สวมหัวโขน

ภูมิหลังของสุขวิณะคือเทพบุตร ปัจจุบันสุขวิณะคือราชโอรสผู้เป็นองค์รัชทายาทและเป็นพระโอรสลำดับผู้มีภาระหน้าที่ในการสั่งสมบารมี เพื่อก้าวสู่การเป็นพระพุทธเจ้าผู้สามารถนำสัตว์โลกออกจากวัฏสงสารโดยมีนิพพานเป็นเป้าหมาย บทบาทของสุขวิณะ เป็นบทบาทที่ถูกคาดหวังจาก พระบิดามารดา พระประยูรญาติ เสนาอำมาตย์ และไพร่ฟ้าประชาชน ทุกคนมองภาพของสุขวิณะว่าเป็นเจ้าชายหนุ่มรูปงาม มีความกล้าหาญและเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีศรัทธาธรรม มีความพร้อมที่จะสละยศถาบรรดาศักดิ์และเจตนาารมณ์ตามความเชื่อทางพุทธศาสนา ภาพที่สุขวิณะเผชิญอยู่นี้เรียกว่า Persona หรือสำนวนไทยใช้ว่า หัวโขน อันเป็นตัวบังคับให้ผู้ถูกคาดหวังต้องทำตามบทบาทและหน้าที่ให้ดีที่สุด เพื่อสนองความต้องการของผู้คาดหวัง หรือเพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น ติดต่อกันและเกี่ยวข้อง บางครั้งบุคคลนั้นอาจจะเกิดความขัดแย้งกับบุคลิกลักษณะนิสัยอันแท้จริงของตนจนขาดความเป็นตัวของตัวเองหรือเกิดความเครียด (จุง, อ้างในศรีเรือน, 2529 :37) ดังจะ เห็นได้จากบทบาทและความรู้สึกที่แท้จริงของสุขวิณะมีความขัดแย้งกัน เช่น

ก. ภายใต้บทบาทของพระโอรสลำดับที่ ตั้งปณิธานว่า

..อันว่าข้านี้ก็ได้ฟ้าเพงมา ยังปารมีหลายหลาก ข้าก็ได้สร้างยากเหลือใจ

ข้าก็หวังใคร่ได้สัพพัญญู นำเอาสัตตโลกกับทั้งเทวโลก ท้อได้พ้นจากโสม

โสกสงสาร ท้อได้ถึงนิพพานกล้ำหน้า...(8/4)

สุขวิณะก็เป็นบุคลุคนที่มีความต้องการทางเพศซึ่งดูเหมือนจะมากกว่าบุคคลอื่น ๆ เพราะสุขวิณะไม่ปฏิบัติตามประเพณีนิยมที่ว่า เข้าตามตรอกออกตามประตู ด้วยการลักลอบมีความสัมพันธ์กับนางอุมมาทันที

ข. ภายใต้บทบาทขององค์รัชทายาท ที่เปี่ยมด้วยความกล้าหาญ เจตียวจลาด
.. มหาสัจเจ้าศรีทรงรูปโฉมต้องอาจ มีวิสาทรจะจลาดด้วยโวหาร เจ้าศรี
สั่งสอนยังเสนาแลอามาตย์ ทั้งประชานาราชบุรุษยิ่งชาย ..(6/1)

สุขวิณะก็มีความอ่อนแอหัดเทียมหรือมากกว่าอิสตรี เนื่องจากสุขวิณะถึงกับร้องไห้คร่ำครวญ เมื่อ
เกิดความวิตกกังวล

.. ตบแก้วจิ้งจกเงิงใจ น้ำตาไหลย้อยพรากหน้า ให้ออกปากว่าโอวยเนอ ๆ
คุจกเยตตั้งรือชา ผุงโยธาเค้เนาชอมคุลักผู้ คุณคนเดียวหลงทางกว้าง อันเป็น
ที่อยู่ล้างเสื่อหมี่... (3/4)

อย่าง ไรก็ตาม สุขวิณะก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตน ได้อย่างสมบทบาทของกษัตริย์โดย
การครองเมืองสืบต่อจากพระบิดา การปฏิบัติตามอุดมการณ์แห่งพระโพธิสัตว์โดยให้อัชฌัตติกทาน และ
ในบั้นปลายชีวิตก็ได้ถือ เนกขัมมบารมีโดยการออกบวช

2.2 ต้องการแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตน

แอลริค พรอมม์ (อ้างใน ศรี เรือน, 2529 : 53) กล่าวว่า ความต้องการที่สำคัญ
ประการหนึ่งของมนุษย์ได้แก่ ความต้องการมีอัตลักษณ์แห่งตน (Need for Identity) คือความ
ต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง และรู้ว่าตนคือใคร โดยนัยนี้ แม้สุขวิณะจะได้รับอภิบาลเป็นอย่างดี
จากพระบิดามารดา นางสนมกำนัล เสนาอำมาตย์ และพระสหาย แต่สุขวิณะก็ต้องการเป็นตัวของตัวเอง
และต้องการเรียนรู้ว่าตนคือใคร

สุขวิณะ เริ่มต้นเป็นตัวของตัวเอง โดยการปฏิเสธสตรีที่พระบิดาหาให้เพื่อเป็นชายา
และแสดงความประสงค์ที่จะแสวงหาชายาด้วยตนเอง

.. ข้าแต่พ่อพระญาเป็นเจ้า ขออินคูลูกเด้าหน่อบุตรดา ส่วนผู้ข้าจักค่อยไพทา
ผุงกัญญาหน่อไว้ ได้แล้วค่อยนำมา ..(6/1)

เมื่อได้รับอนุญาตจากพระบิดาแล้ว สุขวิณะจึงออกเดินทาง เนื้อเรื่องกล่าวว่าสุขวิณะหลงทางกับ
รีพลเพราะติดตามละมั่งทอง อันมีความหมายว่าสุขวิณะติดตามหาสตรีที่ตนต้องการและต่อสู้กับจิตใจ

ตนเอง เพื่อเลือกระหว่างความสุขสบายที่เคยได้รับจากพระบิดามารดา กับความลำบากที่จะต้องทำ
สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยปราศจากผู้คอยปรนนิบัติรับใช้ อันสะท้อนไว้ในคำประพันธ์ว่า

... เหตุว่าคูเหลือคำพ่อแม่ จึงหลงเข้าป่าไม้คนเดียว ฝ่าฟันป่าทึบพ่อแม่
แก่จนใช้ ก็เบาได้เข้าป่าไม้มาไกล คู่คี่จักได้กินเข้าไปใครคำทุกคำเข้า ก็
เบาได้มาโสกหมองใจเท่านี้แล... (3/4)

ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง และความต้องการของบุรุษเพศเร้าความรู้สึกของ
สုชวัดณะอย่างเต็มที่

.. อันว่าละมั่งคำตัวโน้ คือเบียดจ๊กหื้อโพธิสัตต์เจ้า ได้หยุกหันเอา เยดเบา
ขึ้นไวสีกหน้อย ขาหักนค้อย่างไฟ เยดชยุกชยุก เยดตั้งเบญจกอยู่ถ้ำ ต่อ
หน้ามีมาแล่นชอมไฟใจ ๗.. (2/4)

สชวัดณะ จึงตัดสินใจเดินทางต่อไป จนกระทั่งได้พบกับนางอมมาทันตีผู้อยู่ในความดูแลคุ้มครองของ
บิดาและบริวาร บุคคลทั้งสองมีความห่วงกันในเรื่องการแสวงหาส่วนเติมเต็มของชีวิต (คนคู่ชีพ)
กอบรับปัญญา อารมณ์ และความมั่งคั่งของร่างกาย ทำให้ทั้งสองตัดสินใจอยู่ร่วมกัน แม้จะผิดขนบ
ธรรมเนียมประเพณี แต่ด้วยความเมตตาและการมองโลกในแง่ดีของบิดานางอมมาทันตี จึงทำให้ทั้ง
สองอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ชีวิตภายนอกปราสาทราชวัง ทำให้สชวัดณะเป็นตัวของตัวเองบนพื้นฐานแห่งศัพทราช
ธรรมที่ได้รับการหล่อหลอมมา สชวัดณะ เริ่มเรียนรู้ว่า

ก. หน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญกว่าความต้องการส่วนตน ในกรณีนี้ที่สชวัดณะจะต้อง
กลับไปปฏิบัติหน้าที่ของโอรส ผู้ปกครองบ้านเมือง และการบำเพ็ญการมี ทั้งที่การอยู่ร่วมกับนาง
อมมาทันตีมีความสุขตามประสาชาวบ้านซึ่ง ไม่มีกฎระเบียบอันมากมายคอยบังคับควบคุมพฤติกรรม

... อันว่าคูนี้มา มาอยู่ในปราสาทที่นี้สร้างสมพาร เท่าเบาได้หื้อทานแก่
ยากยากไร ประการหนึ่งพ่อแม่ทั้งสองได้ ก็จักรำไรหาคุณ ประการหนึ่ง
อันรีพลเข้าป่าไม้หอมตามคุณ เขายังอยู่คอยหันหรือว่าพอกเมื่อเมืองกว้าง เจ้า
นั่งข้างตนพอ หากฆ่าเสียหังมารหรือชา... (4/5)

ข. ความรักความผูกพันของพ่อลูกนั้นเป็นไปอย่างลึกซึ้ง จากกรณีที่น่างุมมาทันตีปฏิเสธ การกลับสู่บ้านเมืองในฐานะอัศวินเหสี ด้วยเหตุผลว่าไม่สามารถละทิ้งบิดาได้ และสุชวัลณະก็เรียนรู้ อีกว่าแม่ตนจะอยู่ในฐานะกษัตริย์ แต่ก็ต้องคุกเข่าให้กับสามีผู้เป็นบิดาของนางงุมมาทันตี เพื่อ อ่อนน้อมให้กลับสู่บ้านเมืองพร้อมกับตนและชายา

... ข้าแต่พระบิดามหาราช บัดนี้เชื้อข้าไม่เมืองเมือง จึงมาขอราชาพระบิดา
อีราช ทือ ได้ออกจากป่าอวาสเมื่อเมือง เชื้อข้าทั้งสองจักเอาพ่อพระธาตุเมื่อ
ไว้ เบนที่ไหว้แลบูชา ... (6/5)

ค. การนับถือผู้ใหญ่นั้นในกรณีที่สุชวัลณະจะโยกย้ายกลับคืนสู่บ้านเมืองได้ จึงให้หัวหน้า ของบิดานางงุมมาทันตีทราบด้วยความเคารพนับถือ ในทำนอง ไปลา มาไหว้

.. ข้าแต่มาจนวะตนประเสริฐ เบนชัตติยะเกิดเมืองสวรรค์ เชื้อข้าทั้งสองจักเอา
กันเมื่อวันพริกเช้า เราค่อยร่วมกันเข้าเมืองพริกนี้เทอ.. (9/5)

การเรียนรู้บทบาทหน้าที่และปฏิบัติต่อบุคคลต่าง ๆ ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้ สุชวัลณະได้รับความเมตตาจากผู้ใหญ่ในการกลับคืนสู่เซตุดรนนคร ซึ่งนอกจากจะเป็นขอบบวเสด็จที่มี เกียรติและยิ่งใหญ่แล้ว ยังเป็นการกลับที่มีความสมบูรณ์ซึ่งพ่อแม่ลูกตามความปรารถนาของนางงุมมา ทันตีผู้เป็นชายาของตนอีกด้วย

จากการเดินทางออกจากบ้านเมืองของสุชวัลณະ เพื่อแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตนนั้น ผู้วิจัย มีความเชื่อว่าสุชวัลณະเรียนรู้โลกภายนอกด้วยตนเองและได้คำตอบแล้วว่าตนคือใคร เนื่องจากการ ปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของสุชวัลณະหลังจากการกลับสู่บ้านเมืองเป็นคำตอบยืนยันได้ดีที่สุด

2.3 ชีวิตที่มีความหมาย

หากเปรียบเทียบความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวระหว่างสุชวัลณະกับนางงุมมาทันตีในเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าสุชวัลณະนั้นมีความเข้มแข็งเป็นรองนางงุมมาทันตี อันอาจเพราะสุชวัลณະได้รับการ เลี้ยงดูดูแลเป็นอย่างดีจนพบไม่ต้องตัดสินใจอะไรด้วยตนเอง ส่วนนางงุมมาทันตีถูกหล่อหลอมด้วย แรงกดดันแห่งปมด้อยที่ทำให้สภาพจิตใจที่แม้จะว่า เหว่ อ่อนแอเพียงใดก็ต้องเข้มแข็งอดทนด้วยความ

พยายามอยากซึ่งมากกว่าบุคคลอื่น ๆ บุคลิกภาพของนางจึงมีทั้งความเข้มแข็งในความอ่อนแอ ซึ่งแปรเปลี่ยนเป็นความอ่อนโยนเมื่ออยู่กับบุคคลที่นางรัก ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา ผู้มีพระคุณ หรือสวามี

ฮอว์นาย (อ้างแล้วในหน้า 292) กล่าวว่า บุคคลที่มีปัญหาทางใจซึ่งเกิดจากการขาดความรักความอบอุ่นจะมีความต้องการคนคู่ซึ่งมาก อีกทั้งจะเป็นผู้ที่รักและเชิดชูคุณค่าของความรักอย่างทุ่มเท เนื่องจากกลัวการถูกทอดทิ้งและต้องการมีชีวิตที่อบอุ่นสมหวัง ด้วยนี้ เมื่อสุชวัณณะ ได้นางอุมาทันตั้งชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีปัญหาทางใจเป็นชายา นางจึงนำความเข้มแข็งและความอ่อนโยนในรูปร่างอันงดงามมาปรับใช้กับสุชวัณณะ นางใช้ความสวยงามและความอ่อนโยนประนีประนอมกับสุชวัณณะในฐานะแม่เหล็ก ใช้ความเข้มแข็งในฐานะนางกษัตริย์และคู่บารมี ซึ่งพร้อมจะให้การสนับสนุนสุชวัณณะในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคราชทรัพย์ เลือดเนื้อ อวัยวะและดวงตา หรือแม้แต่การสละราชสมบัติ เพื่อถือเนกขัมมบารมีตลอดชีวิต

สุชวัณณะ เป็นบุคคลที่มีความโชคดี นับตั้งแต่การถือกำเนิดในนครอบคิ้วซึ่งมีความพร้อมในทุกด้าน แม้ในระยะเริ่มต้นจะถูกครอบครัววางบพาทิให้ปฏิบัติ อีกทั้งได้รับการพะเน้าพะนอ จนแทบไม่เป็นตัวของตัวเอง แต่การที่สุชวัณณะแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตน จนค้นพบว่าตนคือใคร ต้องการอะไร และควรปฏิบัติหน้าที่อย่างไรในบทบาทที่ตนดำรงอยู่นั้นด้วยตนเอง ประสบการณ์และวุฒิภาวะทั้งทางร่างกายและจิตใจอันได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานคุณธรรมของกษัตริย์และพระโพธิสัตว์ ประกอบกับการได้ชยามีผู้รักและเชิดชูคุณค่าของสวามี เพราะปรารถนาความอบอุ่นสมหวังในครอบครัว ชีวิตของสุชวัณณะ จึงเป็นชีวิตอันมีความหมายต่อครอบครัวในฐานะโอรสและสวามี ต่อโพธิ์ฟ้าประชาชนในฐานะกษัตริย์ โดยมีภารกิจอันยิ่งใหญ่คือการสั่งสมบารมี เพื่อเป็นพระพุทธเจ้าตามความเชื่อทางพุทธศาสนาเป็นเป้าหมายอันสูงสุด ที่จะต้องกระทำเพื่อปวงชน

3. พระยาวิ้ว (ชายหนุ่มหัวหน้าหมู่บ้าน)

พฤติกรรมซึ่งแสดงออกในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวัณณะวิ้วหลวง** สามารถวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพของชายหนุ่มหัวหน้าหมู่บ้านได้ดังนี้

3.1 ผู้ไม่รู้และมีคุณธรรม

ชายหนุ่มผู้ เป็นหัวหน้าหมู่บ้านเดินทางสู่ราชคชนครพร้อมบริวารจำนวนหนึ่งภายใต้การ

คุณของผู้บังคับบัญชาด้วยจุดประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานด้านต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม
อันจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารหมู่บ้าน เนื่องจากเนื้อเรื่องกล่าวว่า

...ส่วนว่าพระยาวิ้ว ตัวมีวรรณะ เป่าเส้าชาวพอน มีกัศรัทเมืองราชค
นครใหญ่กว้าง คนอยู่สร้างกะทำเลี้ยงชีวิตจันใด อันหนึ่งมีกัศรัทเส้า
พระพุทธรเจ้า จึงเอาปริวารได้เต้าเที่ยวมาในแลว่าอัน...(9/2)

ซึ่ง เมื่อมาถึงราชคนคร เขาก็ได้เห็นกิจการทั้งทางโลกและทางธรรมตามความประสงค์ทุกอย่าง

...ประการหนึ่งบ้านเมืองคนใหญ่กว้าง คนอยู่สร้างเต็มเมือง เส้าสำเร็จ
แก่นไส้ ข้าดีโพพันพระพุทธรูปแก้วและอาราม เส้านางงามสะอาด คนทั้ง
หลายดีประสาทือเป้นทาน ลางพร่องคือค้าขายในภาค เป่าหื้อชาติลักวัน
คนพันพงแต่งสร้าง เยดไร่กว้างและสวนมัน...(12/1)

ในการดูงานด้านเกษตรกรรม เขาได้พบกับนางแม่มายเขมาดี แล้วเกิดความพึงใจ
ซึ่งกันและกัน ทั้งสองลักลอบมีความสัมพันธ์กัน จารึกของทั้งคู่อาจจะ เป็นกลาง ไร่กว้างหรือกลาง
สายน้ำ เพราะ เนื้อเรื่องกล่าวว่า

...ส่วนพระยาวิ้ว ก็เลี้ยงไฟด้วยข้างฝั่งแม่น้ำที่หนึ่ง พร้อมทุกเยื้องบัวรวม
อันควรกินแลบัวไรศ คือโพพันหมากมอนเจียงลูกหนึ่งเป่าพันข้า หลุดจาก
ปากตกน้ำไหลมา ทัดกาลระยามไฉนยังมีนางผู้หนึ่งชื่อนางเขมาดี เป้นแม่มาย
ห้อยอย่างย้ายโพพันที่ ขำระสีอาบช่วย ในน้ำห้วยวังใส นางดีโพพันหมากมอน
เจียงลูกนั้นไหลมา นางท้อหล้าเอามากิน ยืนเลี้ยงหวานชะราบ ยะยาบ
เส้นขนพอง ในกลางพองแม่น้ำ...(10/1)

กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของทั้งสอง ไม่มีผู้ใดรับทราบ เพราะ เมื่อนางเขมาดีตั้งครรภ์ ก็ไม่มีผู้ใด
สามารถสืบค้นได้ว่าบิดาของเด็กในครรภ์ของนางคือใคร นอกเหนือไปจากนี้นางกล่าวว่า

...ข้าจักบอกแต่เค้าหัวที่ ยังมีพระยาวิ้วอุสุภราชตัว 1 ชาวปลอด มารอดยัง
เมืองเรา วิ้วตัวนั้นเค็มมากินหมากมอนเจียงลูก 1 เป่าพันข้า หลุดตกน้ำไหลมา
ข้าดีได้เก็บกินผลาหวานมาก อันเป้นซากพระยาวิ้ว ลวดจึงได้คัพพะมีมา จึง
จักเกิดได้หาริกาถูเต้า ...(4/2)

และแม้แต่ชายหนุ่มเองก็ไม่ทราบว่าจะผลของการปลดปล่อยความปรารถนาทางเพศของตนได้ก่อกำเริบ
ชีวิตใหม่ขึ้นมา ทั้งนี้เพราะ เมื่อพบกับนางอุมาทันทีในครั้งแรก เขาถึงกับเกิดความสงสัยว่า เด็กหญิง
ผู้มีรูปโฉมอันงดงามนั้นคือใคร จนนางต้องทบทวนความหลังระหว่างเขากับมารดาฝ่ายให้ฟัง ดังคำ
ประพันธ์ว่า

...ดูรานางงามเขื่อนไยนาถ ดังหรือท้อยรู้ที่เราเป็นพ่อ ที่ไหนนางอุมาทันที
กล่าวว่า ข้าแต่พ่อพระญาเป็นเจ้า ข้าจักเล่าแต่เคါ ในกาละเมื่อก่อน ยังมี
พระญาว่าวตัวหนึ่งชาวปลอด ค้มารอดเมืองแก้วยศราชคทนคร ว่าวตัวนั้นค้
มากินยังหมากมอนเจียงลูกหนึ่งเบ้าหันข้า ทอดตกน้ำไหลมา แม่มาดาแห่ง
ข้าอยู่หล้าน้ำยับกิน ค้ทกะลวดบังเกิดมีมา จึงได้ประสูติยังข้า..(3/3)

จึงทำให้เขาระลึกถึงเหตุการณ์นั้นได้ ด้วยความมีคุณธรรมเขาได้เอ่ยถามถึงนางเขมาว่าดีว่า

..อันว่าแม่แห่งเจ้า เบ้าโสภเสรีโรคา เบ้าถามาด้วยเจ้า เข้าป่าไม้
ขอมนางชะหรือ..(4/3)

จากเนื้อเรื่องทำให้ทราบว่า ชายหนุ่มผู้นี้มีคุณธรรมแห่งความเป็นหัวหน้าซึ่งกอปรด้วย
เมตตาธรรมต่อบริวาร เป็นผู้ที่มีจิตใจไม่ด้านธรรมะและวิชาการ เนื่องจากปรากฏการสังสันท์ใน
ด้านดังกล่าวกับนักวิชาการทั้งหลาย (เวทดาและพระอินทร์)เป็นประจำ ดังเนื้อเรื่องตอนหนึ่งกล่าว
ว่า

...ยามนั้นจตุโลกทั้ง 4 ใครรู้แจ้งถึงปัญหา ค้เอากันโหล่สำนักพระยาว่าวตัว
ประเลฐ ลวดบังเกิดคำถามว่าข้าแต่พระญาว่าวตัวองอาจ ผู้ข้าทั้งหลายได้ยื่น
ปัญหาอันประเลฐ บังเกิดแก่เจ้าภิกษุทั้งหลาย หากถามกันว่า เอโก รุกโซ
ยังมีดินไม้ 1 ลาใหญ่ จตุสาขามีค่าคือมไซว 4 อัน ... (7/3)

คุณธรรมและความเป็นผู้รู้ทำให้เขาได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากบริวาร อีกทั้งผู้บังคับ
บัญชาก็ให้ความเมตตาต่อตัวเขาและติดตามมาโดยตลอด ส่วนคุณธรรมแห่งความเป็นบิดานั้น เขาได้
ปฏิบัติต่อธิดาเยี่ยงบิดาที่ดีคือให้การเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน ตลอดจนปกป้องคุ้มครองภัยตลอดระยะ
เวลา 9 ปีที่อยู่ร่วมกัน จนทำให้ธิดาเป็นสตรีผู้ได้รับการยอมรับจากบุคคลต่าง ๆ ด้วยดี

3.2 ผู้ถือคตินโยบายย่อมเหนือเหตุผล

แม้จะเป็นหัวหน้าที่มีไฟหรืออุดมการณ์ในการทำงานด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่เพียงใดก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่เขาเคารพยกย่องคือ ผู้บังคับบัญชา เนื่องจากทุกครั้งที่มีผู้บังคับบัญชามีนโยบาย เขาจะสนองนโยบายนั้นโดยรับปฏิบัติ แม้จะขัดกับความต้องการหรือเหตุผลส่วนตัวก็ตาม เช่นการเข้าไปศึกษาดูงานในเมืองราชคชนคร ในตอนแรกนั้นชายหนุ่มได้นำบริวารที่เป็นกลุ่มทำงานจำนวนหนึ่งเดินทางเข้าไปเพื่อศึกษาดูงานด้วย

...ร้าวแก้วอุสุภราช องอาจด้วยโวหาร คีเอาหมู่บริวารพันตัวเป็นเพื่อน
พรากเลื่อนฟ้าหิมพานต์...(8/1)

แต่ครั้งเมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งการว่า บริวารที่ติดตามนั้นมีมากเกินไปให้ลดจำนวนลงเหลือเพียง 4 คน และห้ามแสดงตัว ให้เป็นแต่เพียงผู้สังเกตการณ์ (เทวดากำบังกายไม่ให้ผู้ใดเห็นพระยาวิ่ว)

..เจ้าคุณเอาบริวารมามวลหมู่ เข้าโพสุเมืองคน หลอนกังวลเกิดต่อหน้า
เหตุนี้จึงว่าเบ้าถ้ำเมื่อเลี้ยงหึงพัน เท่าควรเอาเสนาดีสี่เจ้า เข้าโพสุใน
เมืองแต่เพื่อ ตราบว่าได้ 7 วัน เบ้ามีไผ่หันสักผู้ เบ้ามีไผ่รู้สักคน...(9/1)

แต่หน่วยก้านและบุคลิกลักษณะของชายหนุ่มก็ปรากฏแก่ผู้พบเห็น จนมีการนำความไปแจ้งแก่ผู้เป็นใหญ่ของบ้านเมือง ดังคำประพันธ์ว่า

...เราเบ้าก่อนได้เห็น ยังพระยาวิ่วตัวมีวณัฑ์ขาวกล้าเลิศ ประเลงกว่าฝูงวิ่ว
เราควรเมื่อไหว้พระภูบาลเสวยราช ทือรู้แห้วอัน...(10/1)

ซึ่ง เมื่อผู้เป็นใหญ่ทราบถึงเกียรติประวัติของ เขาก็สั่งการให้รับรองเขาด้วยดี ดังคำประพันธ์ว่า

...พระยาดีปลงอาชญาไพ้ว ทือรู้แห้วหึงเมือง ว่าดูราเห็นหึงหลายเหย
น้อยใหญ่ สู้อย่าได้ใจพันทางบาป อย่าได้กะหาร้ายชนาบพระยาวิ่ว...(10/1)

การมีสัมพันธ์กับนาง เขมวดีซึ่งดูคล้ายกับการปลดปล่อยความปรารถนาทางเพศของชายหนุ่ม เนื่องจากปราศจากความรับผิดชอบใดๆ นั้น พิจารณาด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การที่ชายหนุ่มต้องจากนาง เขมวดีไปโดยไม่ได้บอกกล่าว หรือแสดงความรับผิดชอบใด ๆ อาจมีสาเหตุมาจากการติดตามผู้บังคับบัญชากลับไปยังที่อยู่ห่างไกลอย่างกระชั้นชิด และภาระหน้าที่ของหัวหน้าซึ่งไม่สามารถย้อนกลับมารับผิดชอบต่อ หรือผู้บังคับบัญชาสั่งห้ามการติดต่อกับหญิงต่างถิ่นก็อาจเป็นไปได้

เมื่อสุขวิมลและนางอุมาทันตีจะกลับคืนสู่เขตตรนคร ทั้งสองอ่อนวอนให้ผู้เป็นบิดา กลับไปพร้อมตน ซึ่งชายหนุ่มตอบปฏิเสธเนื่องจากความห่วงใยในบริวารและความพอใจในภูมิลาเนาของตน จึงสั่งสอนธรรมปฏิบัติแก่ธิดาและสวามีอย่างพร้อมสรรพก่อนจากกัน แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาซึ่งรับการอำลาจากบุคคลทั้งสอง และปรารถนาให้การกลับสู่บ้านเมืองของนางอุมาทันตีเป็นไปอย่างสมเกียรติ จึงสั่งการให้บิดาและบริวารติดตามไปด้วย โดยไม่ถามความสมัครใจของผู้ใต้บังคับบัญชาแม้แต่น้อย

... พระญาติหาราช คือโอกาสพระญาติว่า ตุลาพระญาติว่าตัวประเสฐ
กล้าเสฐด้วยสมหาร เจ้าจุงเอาบริวารอันได้ 8 หมื่น สยงขึ้นสู่พื้นอากาศ
พายนบ ขอมลุกตนพอกห้อง เมื่อสู่เพสห้องเมืองคน..(11/5)

และ เมื่อมาถึง เมือง เขตตรนคร ผู้บังคับบัญชายังจัดที่อยู่อาศัยและหน้าที่การงานให้ชายหนุ่ม

... ส่วนว่าอินทเจ้าฟ้าห่วยหน้าอรอุณา คีมาเนรมิตยงค์ดอยลูกหนึ่งกว้าง
ได้สิบสองโยชน์ เครื่องพิพลวดบังเกิดมีมา เนรมิตยงค์ระบอบขรณีเรียบ
ราบ อยู่ท่าอ่างและกิน พระญาติอันที่คีมอภีเสฐพระญาติว่าตัวเสฐแล้ว รด
หล่อด้วยน้ำพุธาภิเสฐแก้วลินคำ กะพ้าที่โอเบนที่ไหวแก่คนอันมาก..(7/6)

ผู้ใต้บังคับบัญชาผู้ถือคติ นโยบายยอมเหนือเหตุผล มาโดยตลอด เช่น เขาก็ต้องสนองนโยบายดังกล่าว ในทุกประการ

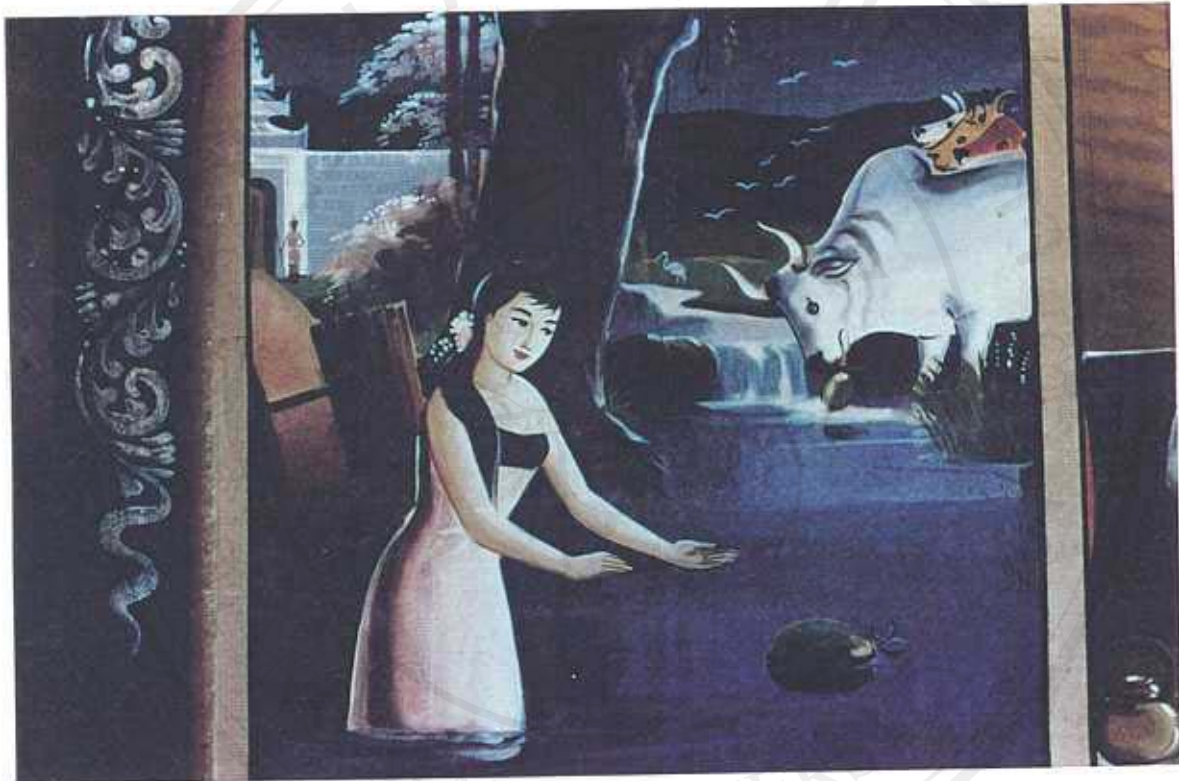
4. นางเขมวดี

พฤติกรรมซึ่งแสดงออกในวรรณกรรมเรื่อง สุขวิมลวิหหลวง สามารถวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพของนางเขมวดีได้ดังนี้

4.1 กรียาอันเป็นแม่หม้าย โลกกว่าร้ายคุณคน

แม่หม้าย คือหญิงที่สามีตาย โดยความเป็นจริงแล้ว แม่หม้ายเป็นหญิงที่น่าสงสารและน่าเห็นใจ เนื่องจากจะต้องต่อสู้ชีวิตตามลำพังหรือต้องรับผิดชอบทุก ๆ ด้วยตนเอง แต่สังคมกลับมองแม่หม้ายในภาพลบ โดยมีทัศนคติรวบยอดว่า หญิงม่ายเป็นผู้มีพฤติกรรมทางเพศเบี่ยงเบนไปจาก

ภาพที่ 19 จิตรกรรมฝาผนังวรรณกรรมเรื่อง สุชวันฉะวีทหลวง ตอนนางแม่มีชเชมาวดี เก็บกินหมากมอนเจียงจากพระชาวีแล้วให้กำเนิดนางอุมาทันตี (ภาพจิตรกรรม ฝาผนัง วัดเชียงชุม เมืองเชียงใหม่)

ลิขสิทธิ์ © โดย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

... ทัดกาสะขามันนั้น ยังมีนางคู่หนึ่งชื่อนางเชมาวดีเป็นแม่มีชช้อย่างย้ายไฟสูนที่
ชำระสีอาบซาว ในน้ำหัววังใส นางก็กินหมากมอนเจียงลูกนั้นไหลมาทลสองหน้า
นางหน่อเต้าเอามากิน อันเสียงหวานชะราบ ชะชานเส้นขนพอง ในกลางฟองแม่ไม้...
(สุชวันฉะวีทหลวง : น.10 ผูก 1)

ปกติ จนผู้หญิงทั้งในสมัยโบราณและสมัยปัจจุบันต่างพากันกลัวสภาพการเป็นแม่ม่าย ดังเช่น นาง อุมมาพันดี ตัวละครสะท้อนชีวิตจริงกล่าวว่า... กริยาอันเป็นแม่ร้างแม่หม้าย โลกกว่าร้ายคุณคน หัวต่างแดนค้ำจึกประหมาท ผางร้ายเสียงขนาดปุกแล้ว...(6/7)

นางแม่ม่ายเขมาวดีผู้มีความสัมพันธ์กับชายหนุ่มต่างถิ่น ความสัมพันธ์นั้นจะเป็นด้วยรัก หรือใครก็ตาม แต่ทำให้นางตั้งครรภ์ขึ้นมาโดยปราศจากผู้รับผิดชอบ จนเป็นที่โจษขานกันทั่ว ไปในเมืองราชคชนคร แม้เรื่องราวของนางจะเป็นเพียงวรรณกรรม แต่วรรณกรรมคือภาพสะท้อนชีวิตจริง ดังนั้น พฤติกรรมทางเพศที่เบี่ยงเบนของนางก็ได้ทำให้ภาพลักษณ์ของแม่ม่ายในสายตาของสังคม มีความชัดเจนยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องนี้เองก็มีมุมมองเดียวกับสังคม จึงอาศัยบทบาทของแม่ม่ายเป็นจุดนำเสนอการกำเนิดอันรวดเร็วที่สุดของตัวละครเอกฝ่ายหญิงของวรรณกรรมเรื่องนี้

4.2 กลวิธีป้องกันตัว (Defense Mechanism)

อันที่จริงแล้ว การมีความสัมพันธ์กับชายหนุ่มต่างถิ่นได้สร้างความหมายและความหวังไว้แก่นาง เขมาวดีมีใช่น้อย ทั้งนี้เพราะนางระลึกถึงบทรักระหว่างเธอกับนางได้อย่างชัดเจน อีกทั้งหวังว่าชีวิตของนางคงพบกับสิ่งดีงาม หรือการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากคำอ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ความปรารถนานั้นสัมฤทธิ์ผล

...อันว่าข้าเป็นกำพร้ายิ่งเดียว ข้าดีได้เก็บกินหมากมอนเจียงอันหวานลิ้า

เลิศ ขออย่าบังเกิดเป็นอนธราย พายุลุนจู่ก็มิได้ลาถักการอันใหม่...(11/1)

โดยปกติแล้ว การตั้งครรภ์จะนำมาซึ่งความปิติของชายหญิง ผู้เป็นสามีภรรยา เพราะชีวิตใหม่ที่กำเนิดขึ้นมา หมายถึงสายใยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น แต่ในกรณีของนาง เขมาวดีนั้น เมื่อการตั้งครรภ์ปราศจากผู้รับผิดชอบ อีกทั้งชายที่นางตั้งความหวังไว้นั้นจากไปโดยไม่บอกกล่าวและไม่มี ความหวังใด ๆ ไว้แก่นาง ระยะทางที่ห่างไกลคงไม่สำคัญเท่าคำปฏิเสธรที่นางจะพึงได้รับหากมีการติดตามเขาไป นางจึงต้องรับผิดชอบเด็กในครรภ์ตามลำพัง ทั้งที่เป็นผลมาจากการกระทำร่วมกันของบุคคลถึง 2 บุคคล และในสังคมท้องถิ่นนั้น ชาวซึ่งได้รับความสนใจเป็นกรณีพิเศษน่าจะเป็นชาวอันเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมทางเพศที่เบี่ยงเบน ไม่ว่าจะ เป็น

ข่าวลูกสาวบ้านนี้เห็นตามผู้ชาย หรือลูกสาวบ้านนั้นห้องไม่มีพ่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางเขมาวดีที่อาจเป็นหญิงม่ายรูปร่างหน้าตาดี (อนุমানจากรูปร่างหน้าตาอันงดงามของนางอุมมาทันตีผู้เป็นธิดา) ความงดงามและความเป็นม่ายย่อมอยู่ในสายตาของชาวบ้านที่คอยประ เหมินความประพฤตินางอยู่ตลอดเวลา และเมื่อนิยายรัก/ใคร่ ของนางกับชายหนุ่มต่างถิ่นจบลงอย่างกระทันหัน อีกทั้งยังเกิดอุบัติเหตุแห่งรักขึ้นกับนางอีกด้วยนั้น นางจะแก้ไขสถานการณ์อย่างไร

ซึกมันด์ พรอยด์ (อ้างใน ชลธีรา, 2513:26-28) กล่าวว่า มนุษย์มีวิธีการหลบหนีความกังวล ความเครียด และความไม่มั่นคงในใจ อันเกิดจากกระบวนการเป็นไปทางกาย ความคับข้องใจ ความขัดแย้ง การกระทบกระเทือนขวัญ โดยใช้กลวิธีชานป้องกันตัว (Defense Mechanism) ในหลาย ๆ วิธีการเช่น การเก็บกด การทดแทน การตัดทอดโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น และการแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ เป็นต้น

ในกรณีของนางอุมมาทันตีซึ่งตั้งครรภ์โดย ไม่มีผู้รับผิดชอบนั้น นางคงมีทั้งความรู้สึกแค้นเคือง อับอาย และวิตกกังวลกับสถานการณ์รอบข้างของตน โดยเฉพาะสายตาและคำครหาของผู้คนในหมู่บ้าน ไม่มีทางใดที่นางจะทำได้ดีไปกว่าการใช้กลวิธีชานป้องกันตัว โดยการแกล้งทำและตัดทอดโทษให้กับสัตว์เพศผู้ โดยสร้างนิทานว่านางตั้งครรภ์ เพราะกินหมากมอนเจียงซากพระยาวิ้ว

เมื่อใช้หลักความจริงพิจารณาการรับฐินิทานเรื่องผู้หญิงตั้งครรภ์ เพราะกินผลไม้ซากพระยาวิ้วของชาวบ้านว่า เขา เชื่อหรือไม่ คำตอบที่ได้คือ โดยมารยาทสังคม ชาวบ้านทุกคนที่รับฟังนิทานเรื่องนี้จากนางเขมาวดีต้องเชื่อและคล้อยตาม แต่พอกลับหลัง ชาวบ้านกลุ่มนั้นก็คงจะวิพากษ์วิจารณ์ถึงสาเหตุแห่งการตั้งครรภ์ของนาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ผ่านการมีครอบครัวแล้วย่อมทราบดีว่า การตั้งครรภ์จะเกิดขึ้นได้ต้องมีองค์ประกอบสำคัญใดบ้าง ซึ่งนางเขมาวดีเองก็ทราบว่าคุณชาวบ้านมองและคิดในลักษณะใด แต่ทางเลือกที่ดีที่สุดคือ การเจียบและการเก็บตัว ดังจะเห็นได้จากการที่นางคลอดธิดาแล้วถึง 7 วัน จึงจะมีการติดตามตัวยายเฒ่าสัง ไชยามาตั้งชื่อธิดา นางสัง ไชยามั่งจะเป็นหญิงชรา ก็ยังแสดงความสงสัยในการกำเนิดของนางอุมมาทันตี โดยคำพูดที่แสดงถึงความไม่เชื่อถือนิทานซึ่งนาง เขมาวดีใช้เป็นกลวิธีชานป้องกันตัว สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนว่า

...ดูราหลานเจ้าก็เบ้ามีผิว ตั้งหรือพ้อยมีลูก การแบ่งถูกโบราณแลศลา

บุคคลผู้ใดพ้อยมานอนด้วยเจ้า... (3/2)

กลวิธานป้องกันตัวดังกล่าว นอกจากจะทำเพื่อตนเองแล้ว นางเขมาวดียังเพื่อหาธิดาของตนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะ การให้ลูกทราบว่าเป็นลูกของพระยาวิ้ว เพราะเหตุบังเอิญ ยิ่งดีว่าการให้ลูกทราบว่าแม่มีความประพฤติเลี้ยวหายเช่นไร ผู้วิจัยเชื่อว่าในตอนแรกนั้น นางเขมาวดีอาจมีความรู้สึกอับอายต่อการตั้งครรภ์ของตน แต่เมื่อธิดาได้กำเนิดมาด้วยรูปโฉมโฉมพรรณอันงดงาม กอปรกับความเฉลียวฉลาดที่สามารถรับและปฏิบัติตามคำสั่งสอนทั้งคุณธรรมและงานอาชีพ ซึ่งนางได้ปลูกฝังให้แก่นางอุมมาทันทีตามที่ตามหน้าที่ของแม่ที่พึงมีต่อลูก คงมีส่วนทำให้ความรู้สึกดังกล่าวสูญหายไป และ เกิดความภาคภูมิใจในตัวนางอุมมาทันทีขึ้นมาแทนที่

4.3 ผลพวงแห่งเผด็จการ

หลังจากนางอุมมาทันทีได้เดินทางติดตามหาบิดาและอยู่ปรนนิบัติเป็นเวลานานถึง 9 ปี โดยไม่มีข่าวคราวใด ๆ ส่งมาถึงนางเขมาวดีผู้เป็นมารดา วันหนึ่งขบวนเสด็จของสุชวัณณะและนางอุมมาทันที ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้บังคับบัญชาของสามี ก็ได้มารับนางเขมาวดีที่ราชคชนคร วันนั้นน่าจะเป็นวันแห่งความสุขของครอบครัว เพราะมีการอยู่พร้อมหน้ากันของพ่อแม่ลูก และก็น่าจะเป็นวันเริ่มต้นชีวิตคู่ของนางเขมาวดีกับสามี หลังจากห่างเหินกันไปนานถึง 16 ปีด้วย แต่ปรากฏว่าผู้บังคับบัญชาท่านนั้นได้สังเกตเห็นประโยชน์จากนางเขมาวดี โดยใช้นางเป็นบรรณาการแก่พระยาชมพูเอกราช เพื่อเพิ่มจำนวนบาทบาจาริกา หรืออาจคิดว่าทุกคนที่เกี่ยวข้องกับนางเขมาวดีรวมถึงตัวนางเองคงมีความพึงพอใจ เพราะการเป็นชายาของกษัตริย์น่าจะเป็นความปรารถนาอันสูงสุดของสตรี

...อันว่าพระญาติอันตนเปนเจ้า คือเอาน้ำอันคันทีดีไหลหล่อ รดตนนางแก้ว
หน่อเขมา ลวดมีวิณะโสภางามยิ่งย้อย เบนตั้งสาวท่มน้อยอันจั่งคือมได้
16 ปีนี้แล คีมาเอานางเขมาอันเปนแม่แห่งนางอุมมาทันที กับพระยาชมพู
เอกราชตาตนผ่านแล้ว ทือมานั่งเหนือกองแก้วเทียมกัน ในวันเดียวอภิเสสซื่อ
เปนราชเทวี ... (1,7 /6)

ด้วยความเป็นแม่ที่เห็นความสุขความสำเร็จในชีวิตของลูก ภายใต้ความช่วยเหลือของผู้บังคับบัญชาของสามี และความเป็นเพศหญิงที่แทบจะไม่มีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นใดๆ จึงทำให้นางเขมาวดียอมทำตามความประสงค์ของชายผู้มีบุญคุณต่อธิดาและสามี แม้ว่าเนื้อเรื่องจะไม่กล่าว

ถึงความในใจของนาง เขมาดี แต่เหตุการณ์ที่นางถูกบังคับและ ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบใดๆ ย่อมบ่งบอกได้เป็นอย่างดีว่า นางคือผลพวงแห่งเผด็จการ

5. พระอินทร์

พฤติกรรมซึ่งแสดงออกในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลวิหหลวง** สามารถวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพของพระอินทร์ ได้ดังนี้

5.1 เทวดาพุทธ

จากการที่พระอินทร์ เป็นผู้อาราธนาพระ โพธิสัตว์ซึ่งประทับอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิตให้ลงมากำเนิดในโลกมนุษย์นั้น ถือเป็นความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาว่าด้วยศาสตร์แห่งการเป็นพระพุทธเจ้าที่พระอินทร์จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติการนั้น เช่นในปฐมสมโพธิกถา ส่วนวล้านนา (บาเพ็ญ, 2535 : 2) กล่าวถึงพระอินทร์อาราธนาพระ โพธิสัตว์ให้ลงมากำเนิดเป็นสิทธัตถกุมารว่า

... หมู่เทวดาทั้งหลายมีพระอุกอินทร์เป็นเจ้า ไทสุธิตาสวรรคเทวโลก เอากัน
ไทสุธิตานิมมหาสถิตเจ้าตณีนุสมพาร ขอนิมนคหือลงไฟนเมกุสสโลกเมือง
คน...

ในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลวิหหลวง** พระอินทร์ก็เป็นผู้อาราธนาให้สุชวิมลเทพบุตร
ลงไปกำเนิดเป็นสุชวิมลกุมาร ดังคำประพันธ์ว่า

... ยามนั้นตนอินทามฆวาส คีโพชอรานาว่า เทว ข้าไหว้มหาราชเจ้า
ตนล้าเถิส ประเสฐกว่าหมู่คนแลเทวดาทั้งหลาย ผู้ข้าชอรานาเจ้าคุณ
ประเสฐ ขอลุงลงไฟเกิดในท้องแห่งนางผู้ประเสฐสุวิมลกุมมา จุงเมื่อ
อยู่สร้างสมพาร หือได้ตรัสประพาสพัญญูคุณแต่เทอว่าอัน.. (4/1)

นอกจากนั้น พระอินทร์ยังเป็นเทพที่คอยค้าชูชกขี้ตักทานบารมีของสุชวิมล เหมือนดังที่
คอยค้าชูบารมีของพระ โพธิสัตว์องค์อื่น ๆ ในวรรณกรรมทั่วไป (อุดม, อ้างแล้วในหน้า 179) ด้วย
ลักษณะและคุณสมบัติดังกล่าวมานั้น พระอินทร์จึงเป็นเทวดาในความเชื่อของพุทธศาสนิกชน (เทวดา
พุทธ)

5.2 ขวัญและกำลังใจของผู้ไม่สร้างตัว

ในกรณีที่น่างอแงมาทันทีที่มีความไม่สร้างตัวอันเนื่องมาจากการเป็นเด็กที่มีปมด้อย และต้องการพัฒนาตนเองให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ เป้าหมายแห่งความทะยานอยากทั้งหมดรวมกันอยู่ในพร 5 ประการที่ผู้สร้างสรรค์กล่าวว่า เป็นพรของพระอินทร์ได้แก่ นางคือลูกของแม่ม้ายเขมวาที เป็นสตรีผู้มีความงดงามและความกตัญญู เป้าหมายชีวิตของนางคือความเป็นเลิศในด้านการทอผ้า พร้อมกับมีการมีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคงและพร้อมด้วยเกียรติยศชื่อเสียง ซึ่งนางสามารถสร้างและพัฒนาตนได้ดังที่ตั้งเป้าหมายทุกประการ ด้วยนัยดังกล่าวนี้ พระอินทร์ - เทวดาที่ผู้คนเคารพศรัทธา และรู้จักกันเป็นอย่างดี จึงมีความเป็นนามธรรมอันสูงส่งให้ผู้ไม่สร้างตัวใช้เป็นขวัญและกำลังใจ เพื่อก้าวไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ ผู้วิจัยเชื่อว่า คำว่า พรสวรรค์ คงมีที่มาจากการที่บุคคลผู้ไม่สร้างตัว ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวถึงจุดสูงสุด โดยเริ่มจากพื้นฐานความสามารถ หรือคุณสมบัติเฉพาะของตน และเมื่อทำสำเร็จก็จะกล่าวในเชิงยกย่องความเพียรพยายามของตนว่า ความสำเร็จนั้น เป็นเหมือนพรที่ประทานมาจากสวรรค์ หรือจากเทวดาทั้งหลายซึ่งมีพระอินทร์เป็นหัวหน้า เหมือนกับที่นางอูมมาหันทิประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งความเป็นราชินีแห่งผ้าทอผู้เลิศด้วยคุณธรรม และการมีครอบครัวที่อบอุ่น มีเกียรติยศชื่อเสียง ซึ่งผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมได้ชมความความสำเร็จของนางไว้ในพร 5 ประการ โดยกล่าวว่า เป็นพรของพระอินทร์ประทานให้กับนาง และยังใช้เป็นโครงเรื่องหลักของวรรณกรรมเรื่องนี้อีกด้วย

5.3 เฝด็จการอันสุนทร

บทบาทของพระอินทร์ในฐานะจอมเทพแห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นั้น ยังคงติดตามลงมาในโลกมนุษย์โดยสะท้อนไว้ในวรรณกรรมเรื่อง **สุขวัณณะ** วัวหลวง เนื่องจากการตีความพฤติกรรมของพระอินทร์ ผู้คอยช่วยเหลือและบงการบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระยาว่าวว่าคือ ผู้บังคับบัญชาของกลุ่มชน และเป็นผู้บังคับบัญชาสายตรงของบิดานางอูมมาหันทิ

บุคลิกภาพที่ปรากฏในบทบาทของผู้บังคับบัญชาของพระอินทร์ในโลกมนุษย์มี 2 ลักษณะ คือ

1. มีความเมตตาเป็นที่ตั้ง

ในทุกครั้งที่บริวารมีความเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือ ผู้บังคับบัญชาท่านนี้จะ

ให้ความเมตตาช่วยเหลือเสมอ เช่น กรณีบิดาของนางอุมาทันตีขอความคุ้มครองให้กับธิดา ก็ได้รับการสนองตอบตามปรารถนา และเมื่อสุขวิมลกับนางอุมาทันตีจะกลับคืนสู่บ้านเมือง ผู้บังคับบัญชาท่านนี้ก็ได้จัดและควบคุมขบวนเสด็จนั้นด้วยตนเอง

2. มีความเป็นอัตตนิยม

บ่อยครั้งที่ผู้บังคับบัญชาท่านนี้ใช้ระบบเผด็จการแบบอัตตนิยม (Authoritarianism) คือยึดความคิดของตนเป็นหลักในการตัดสินใจปฏิบัติการใด ๆ ซึ่งในวรรณกรรมเรื่องนี้มีเหตุการณ์ 2 กรณี ที่แสดงให้เห็นความเป็นอัตตนิยมของผู้บังคับบัญชาท่านนี้ได้อย่างชัดเจนได้แก่

1. การออกคำสั่งให้บิดาของนางอุมาทันตีพร้อมบริวารทั้งหมด เดินทางไปยังเขตทุรนครพร้อมกับนางอุมาทันตีและสุขวิมล โดยไม่ถามความคิดเห็น หรือความสมัครใจของเขาเลย

2. การนำตัวนางเขมาวดีมารดาของนางอุมาทันตี ไปเป็นบรรณาการแก่พระยาชมพูเอกราช พระบิดาของสุขวิมล โดยไม่ถามความคิดเห็นของนางเขมาวดี และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับนางเขมาวดีเลย

อย่างไรก็ตาม ทั้งความเมตตาและอัตตนิยมของผู้บังคับบัญชาท่านนี้ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ก็ได้ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้จบลงด้วยดี ทั้งที่ในใจของตัวละครหลาย ๆ ตัว เช่น บิดามารดาของนางอุมาทันตี หรือตัวนางอุมาทันตีเอง อาจมีความคับข้องใจค้างคาอยู่กับอัตตนิยมดังกล่าว เช่นเดียวกับผู้ใช้วรรณกรรมอีกหลาย ๆ คน ซึ่งนิยมในประชาธิปไตย หรือเสรีธิปไตย แต่โดยหลักการผู้บังคับบัญชามักเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ อีกทั้งมักเป็นผู้ไม่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อการแก้ไขปรับปรุงมาโดยตลอดเกือบทุกยุคทุกสมัย

จากการวิเคราะห์บทบาทของตัวละครในเชิงบุคลิกภาพสะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้น มีเหตุและผลแห่งการกระทำอยู่เสมอ ตัวละครในวรรณกรรมเรื่องนี้บางขณะก็มีความเบี่ยงเบนของพฤติกรรมออกไปจากบรรทัดฐานของสังคม (Norms) จนเกิดความเดือดร้อนวุ่นวายต่อทั้งตนเองและสังคม แต่ตัวละครทุกตัวในวรรณกรรมเรื่องนี้ มีลักษณะร่วมของพฤติกรรมประการสำคัญ ได้แก่ ความมีคุณธรรมและความเพียรพยายามจะพัฒนาจิตใจและบุคลิกภาพของตนให้ดีที่สุด อันพ้องกับความเชื่อของ คาร์ล กุสตาฟ จุง (อ้างใน ศรีเรือน, 2529: 41-42) ที่ว่า มนุษย์แต่ละคนจะมุ่งพัฒนาบุคลิกของตนไปสู่ภาวะ ความเป็นคนเต็มโดยสมบูรณ์ (Self Actualized Person) ด้วย

กระบวนการวิวัฒนาการทางด้านจิตใจและบุคลิกภาพ โดยมีศาสนา เป็นเครื่องนำทางไปสู่จุดมุ่งหมายอันสมบูรณ์นั้น

โดยส่วนตัวของผู้วิจัย เมื่อวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรมเรื่องนี้แล้ว มีความรู้สึกขัดเคืองกับอัตตนิยมของพระอินทร์ จนคิดว่า หากเป็นไปได้ก็อยากให้มีการตัดลออกวรรณกรรมเรื่อง **สุชวันละ วัวหลวง** ขึ้นอีกสำนวนหนึ่ง และมีความแปลกของสำนวนในเหตุการณ์ที่พระอินทร์อภิเษกนางเขมาดีกับพระยาชมพูเอกราชให้เป็นการแต่งงานของบิดาและมารดานางอุมมาทันตี แต่ท้ายที่สุดก็ได้คิดว่าแท้จริงแล้ว เป็นกลวิธีของผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมซึ่งยั่วให้ผู้ใช้อรรถาธิบายตีความด้วยตนเองว่าการกระทำใดของตัวละครที่ควรนำมา เป็นแบบอย่าง แก้ไขปรับปรุง หรือละเว้น ในการดำเนินชีวิตของผู้ใช้วรรณกรรม และด้วยเหตุที่ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม ได้ผูกตัวละครขึ้นมาจากภาพชีวิตจริงของกลุ่มชนชาว ไทเขิน พฤติกรรมอันตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งค่านิยมและวัฒนธรรมประจำถิ่นของตัวละครในวรรณกรรมเรื่องนี้จึง ได้รับความนิยมจนนำมา เป็นคติและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของผู้คนในกลุ่มชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางอุมมาทันตีตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง เป็นตัวละครซึ่งน่าจะ ได้รับการยกย่องและถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี เพราะชีวิตที่เริ่มต้นจากการเป็นเด็กมีปมแค้นและถูกเหยียดหยามจากสังคม แต่มีความไม่สร้างตนจนประสบความสำเร็จอย่างงดงามนั้น เป็นบทเรียนชีวิตที่มีคุณค่าและน่า เรียนรู้ เป็นอย่างยิ่ง